

วิสาหกิจ
ชุมชน

กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไผ่ยา หมู่ที่ 2

โครงการ “การพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนระยะที่ 1: ภาคเหนือตอนบน”
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มิถุนายน 2548

ที่ปรึกษาโครงการ

ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร

คณะวิจัย

หัวหน้าโครงการ

รศ. ดร. อารี วิบูลย์พงศ์^{1/ 2/}

หัวหน้าโครงการร่วม

อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์^{2/ 3/}

นักวิจัยวิสาทกิจชุมชน

สุรพงษ์ กุสวดี^{4/}

นักวิจัยส่วนกลาง

ประทานทิพย์ กระมล^{2/}

ผู้ช่วยนักวิจัย

คัคนา กันตะพัฒนะ^{2/}

^{1/} ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{2/} ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{3/} คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{4/} กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

รายงานนี้เป็นงานวิจัยเชิงกรณีศึกษาอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 1: ภาคเหนือตอนบน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เพื่อสร้างนักวิจัยวิสาหกิจชุมชนรุ่นใหม่โดยผ่านกระบวนการวิจัย ประการที่สอง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ยกระดับผลผลิตภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ และความเข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรมทางด้านการผลิตรายการ การเงิน และการจัดองค์กรของกลุ่มธุรกิจ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ประกอบการหัตถกรรมและอาหารแปรรูปพื้นบ้าน อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการ รวมทั้งการจ้างงานในท้องถิ่น และประการที่สาม เพื่อนำข้อมูลจากผลการศึกษาไปประกอบการวางแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและขยายผลไปสู่ภาคอื่นๆ

รายงานฉบับนี้เป็นหนึ่งใน 63 เรื่อง ซึ่งมุ่งศึกษาในระดับจุลภาค คือ ระดับวิสาหกิจ โดยมีคณาจารย์ นักวิชาการและผู้ช่วยนักวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยในเครือข่าย เป็นคณะวิจัยหลัก ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยพี่เลี้ยงให้กับนักวิจัยวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติของหน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ (เจ้าหน้าที่จากกรมการพัฒนาชุมชน) และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการเป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลและเป็นผู้รับประโยชน์จากผลงานวิจัยนี้โดยตรง งานวิจัยนี้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2 ทั้งนี้เพื่อให้ได้บทเรียนจากความสำเร็จ หรือปัญหา อุปสรรคของกลุ่มฯ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงธุรกิจของกลุ่มฯ เป็นสำคัญ

คณะวิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม ซึ่งให้การสนับสนุนโครงการเป็นอย่างดีและได้ประสานให้เกิดความร่วมมือกับกรมการพัฒนาชุมชน ขอขอบคุณท่านอธิบดี นายชัยสิทธิ์ โหตระกิตย์ รองอธิบดี นายวิฑูรย์ มนต์เชื้อศิริ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมฯ ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการและกรุณาให้การสนับสนุนและร่วมแก้ไข ปัญหา อุปสรรคของงานให้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการ และสมาชิกในกลุ่มฯ ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีและร่วมรวบรวมข้อมูล ตลอดจนตอบข้อสงสัยด้วยความเต็มใจ รายงานฉบับนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากความร่วมมือของกลุ่มฯ ตลอดจนการอนุญาตให้เสนอรายงานได้ตามความเป็นจริง

คณะวิจัย

มิถุนายน 2548

สารบัญ

	หน้า
คณะวิจัย	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย	3
1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	3
1.5.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา	3
1.5.3 วิธีวิเคราะห์	3
1.6 ทบทวนเอกสาร	9
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน	15
2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์	15
2.1.1 สภาพทางกายภาพ	15
2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก	16
2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	17
2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	17
2.3.1 สภาพทางสังคม	17
2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ	19
2.4 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา	24
2.4.1 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านและตำบลไม้ยา	24
2.4.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม	29
3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเพาะเห็ด	29
3.1.1 ชื่อกลุ่ม	29
3.1.2 สถานที่ตั้ง	29
3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่ม	30
3.2 ประวัติกลุ่มเพาะเห็ด	31
3.3 บทบาทของกลุ่มต่อชุมชน	32
3.4 การจัดองค์กรและการบริหารงานกลุ่ม	32
3.4.1 การบริหารและจัดการองค์กรของกลุ่ม	32
3.4.2 วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ	34
3.4.3 บทบาทหน้าที่ของกรรมการกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา	37
3.4.4 การบริหารงานกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย	37
3.4.5 การประชุมกลุ่ม	37
3.4.6 การวางแผนการจัดการกลุ่มในอนาคต	38
3.5 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่ม	38
3.6 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่ม	38
บทที่ 4 การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต	39
4.1 ผลิตภัณฑ์	39
4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต	39
4.2.1 การบริหารการผลิต	39
4.2.2 การวางแผนการผลิต	40
4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต	40
4.3.1 วัตถุดิบ	41
4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์	43
4.3.3 บรรจุภัณฑ์	48
4.3.4 การตรวจสอบคุณภาพ และการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต	49
4.4 แรงงาน	49
4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.2 การจ้างงาน	49
4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน	50
4.6 กรรมวิธีการผลิต	54
4.6.1 การผลิตก้อนเห็ดขอนขาวและเห็ดนางฟ้า	54
4.6.2 การเพาะเห็ดขอนขาวและเห็ดนางฟ้า	56
4.6.3 การทำเชื้อวุ้น	57
4.6.4 การทำเชื้อข้าวฟ่าง	58
4.7 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต	60
4.8 สภาพและผังของสถานที่ผลิต	61
4.9 การกำจัดของเสีย	62
4.10 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์	62
4.11 ปัญหาในการผลิต	62
4.11.1 ปัญหาด้านการผลิต	62
4.11.2 ความต้องการการผลิตของกลุ่ม	62
บทที่ 5 การตลาด	63
5.1 การบริหารการตลาดและการวางแผนการตลาด	63
5.1.1 การบริหารการตลาด	63
5.1.2 การวางแผนการตลาด	63
5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	63
5.3 ช่องทางการตลาด	64
5.3.1 ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม	64
5.3.2 ช่องทางการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์	65
5.4 ราคาและการตั้งราคา	66
5.5 การส่งเสริมการขาย	71
5.5.1 การรักษาลูกค้าเก่า	71
5.5.2 วิธีการหาลูกค้าใหม่	71
5.6 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาด	71
5.6.1 ปัญหาด้านการตลาด	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.6.2 ความต้องการทางการเงินของกลุ่ม	71
บทที่ 6 การเงิน	73
6.1 การบริหารการเงินและการวางแผนทางการเงิน	73
6.1.1 การบริหารการเงิน	73
6.1.2 การวางแผนการเงิน	73
6.2 แหล่งเงินทุน	74
6.3 ผลการดำเนินงานและสถานภาพทางการเงิน	74
6.3.1 ผลการดำเนินงาน	74
6.3.2 สถานภาพทางการเงิน	75
6.4 ปัญหาทางการเงินของกลุ่ม	77
บทที่ 7 SWOT Analysis และศักยภาพการดำเนินงานกลุ่ม	79
7.1 จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) ของกลุ่ม	79
7.1.1 จุดแข็ง	79
7.1.2 จุดอ่อน	79
7.1.3 โอกาส	80
7.1.4 ข้อจำกัด	81
7.2 ศักยภาพการดำเนินการของกลุ่ม	81
7.2.1 ศักยภาพด้านการจัดการองค์กรของกลุ่ม	81
7.2.2 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์	81
7.2.3 ศักยภาพด้านการผลิต	82
7.2.4 ศักยภาพด้านการตลาด	82
7.2.5 ศักยภาพทางการเงิน	83
บทที่ 8 บทสรุป	85
8.1 สรุปผลการศึกษา	85
8.1.1 การจัดการองค์กร	85
8.1.2 การผลิต	85
8.1.3 การตลาด	86
8.1.4 การเงิน	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
8.2 ศักยภาพการพัฒนา	87
8.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุง	87
8.3.1 การจัดการองค์กร	87
8.3.2 การผลิต	88
8.3.3 การตลาด	88
8.3.4 การเงิน	88
เอกสารอ้างอิง	90
ภาคผนวก ก รูปภาพ	
ภาคผนวก ข การคำนวณต้นทุนและอัตราส่วนทางการเงิน	
ภาคผนวก ค ต้นทุนและผลตอบแทน	
ผู้ร่วมโครงการวิจัย	
รายชื่อรายงานวิจัยและเอกสารของโครงการ	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 จำนวนประชากรตามอายุบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2 จำแนกตามช่วงอายุ	18
2.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2	18
2.3 การรวมกลุ่มในหมู่บ้านไม้ยาเรียงตามลำดับ ปี 2546	18
2.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลไม้ยา	20
2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	23
3.1 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มเพาะเห็ด ปี 2546	35
4.1 ตารางผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม	39
4.2 ปริมาณการผลิตในปี 2546 แยกตามเดือนที่ผลิต	40
4.3 ช่วงเวลาจัดหาวัตถุดิบ	42
4.4 การจัดหาวัตถุดิบ ต่อรอบการผลิต	43
4.5 วัสดุอุปกรณ์และโรงเรือน	46
4.6 ค่าจ้างแรงงาน	50
4.7 วัตถุดิบในการผลิตเชื้อเห็ดขอน	54
4.8 วัตถุดิบในการผลิตเชื้อเห็ดนางฟ้า	55
4.9 อุปกรณ์การผลิตก้อนเชื้อเห็ด	56
4.10 อุปกรณ์การผลิตเพาะเห็ด	57
4.11 สูตรอาหารที่ใช้ในการทำเชื้อเห็ดขอนขาว	57
4.12 สูตรอาหารที่ใช้ในการทำเชื้อเห็ดนางฟ้า	58
4.13 วัตถุและอุปกรณ์การผลิตเชื้อเห็ด และเชื้อข้าวฟ่าง	59
5.1 การพัฒนาการเพาะเห็ดตั้งแต่เริ่มผลิตจนถึงปี 2547	64
5.2 ตารางราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	67
5.3 การตั้งราคาของก้อนเห็ดขอนขาว 1/ 2546	68
5.4 การตั้งราคาของก้อนเห็ดขอนขาว 2/ 2546	68
5.5 การตั้งราคาของก้อนเห็ดนางฟ้า 1/ 2546	69
5.6 การตั้งราคาของดอกเห็ดขอนขาว 1/ 2546	69
5.7 การตั้งราคาของดอกเห็ดขอนขาว 2/ 2546	70
5.8 การตั้งราคาของดอกเห็ดนางฟ้า 1/ 2546	70
6.1 ผลการดำเนินงาน	74
7.1 ศักยภาพทางการทำกำไร และยอดขาย	82
7.2 อัตราส่วนทางการเงิน	84

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3.1 แผนที่กลุ่มเพาะเห็ดบ้านไผ่ยา	29
3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม/กิจการ	33
3.3 โครงสร้างเครือข่ายของกลุ่มเพาะเห็ดตำบลไผ่ยาและกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไผ่ยาหมู่ที่ 2	33
4.1 ขั้นตอนการผลิตเห็ด	60
4.2 ผังสถานที่ผลิต	61
5.1 ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม	65
5.2 ช่องทางการจำหน่ายของก้อนเห็ด	65
5.3 ช่องทางการจำหน่ายของเห็ดขอนขาว	66
5.4 ช่องทางการจำหน่ายของเห็ดนางฟ้า	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

จากแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้กำหนดสังคมไทยที่พึงประสงค์ให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาลปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการผลิตสินค้าของชุมชนขึ้นมา โดยมีการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาาร่วมกันในชุมชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้คนในชุมชน

แม้ธุรกิจชุมชนในภาพรวมจะมีการเติบโตค่อนข้างดีในช่วงที่ผ่านมา แต่ในระดับจุลภาคความสำเร็จของธุรกิจในแต่ละชุมชนค่อนข้างแตกต่างกันทั้งในด้านการประกอบการเชิงธุรกิจ อันนำมาซึ่งรายได้ของผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ ตลอดจนคุณภาพของงานฝีมือและการใช้เทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันมีคุณภาพแตกต่างกันอย่างมาก และแม้แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่โครงการแล้วก็ยังมีศักยภาพที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปได้อีกมาก จากการสำรวจเบื้องต้นได้พบว่า แม้สินค้าชุมชนได้เก็บเกี่ยวความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิเช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต การกำหนดราคา และการจัดการองค์กร เป็นต้น (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2547)

กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ 2 ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นในปี 2544 เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยร่วมกันผลิตเห็ดนางฟ้าและเห็ดขอนขาวขึ้นมาเพื่อใช้บริโภค และจำหน่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่นและอำเภอใกล้เคียง และเป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา จากการดำเนินงานการเพาะเห็ดที่ผ่านมา กลุ่มได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เห็ด และทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน/หมู่บ้านในตำบลไม้ยา อย่างไรก็ตามกลุ่มยังมีด้านเทคนิคการผลิต การคำนวณต้นทุนการผลิตและการตั้งราคา รวมถึงการบริหารจัดการ และการวางแผน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาการบริหารจัดการงานของกลุ่ม ทั้งด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้เข้าใจสถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่ม และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่ม และวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ได้นำข้อมูลไปปรับใช้เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กร อันที่จะนำไปสู่การพัฒนากลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ดีและพึ่งตนเองได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดการของกลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจร บ้านไม้ยา หมู่ 2 อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของกลุ่ม และการจ้างงานในท้องถิ่น

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เฉพาะกล่าวคือ

1. เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันและพัฒนาการของกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของกลุ่ม ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด โครงสร้างทางการเงิน การระดมทุน ลักษณะการประกอบการหรือการดำเนินธุรกิจ รูปแบบการจัดองค์กร เทคโนโลยีการผลิต/แปรรูป การเงิน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งหมายรวมไปถึงเทคโนโลยีที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการขยายธุรกิจและขยายตลาดของกลุ่ม

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจอย่างชัดเจนถึงสถานการณ์การดำเนินงาน และศักยภาพของกลุ่ม ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการองค์กร การบริหารการผลิต การจัดการการตลาด และการจัดการการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่ม เพื่อพิจารณานำข้อมูลในแต่ละด้านและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปปรับใช้เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาลดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งของกลุ่ม อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และชีตความสามารถในการแข่งขันของกลุ่ม รวมทั้งยกระดับรายได้ของสมาชิกและคนในชุมชน
2. กลุ่มมีความเข้าใจตนเองทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง ได้เรียนรู้การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสามารถนำข้อความรู้มาใช้ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ดีขึ้น อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการให้เกิดผลและมีความยั่งยืน
3. ข้อมูลจากการศึกษานี้สามารถนำไปปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดการ อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการและการจ้างงานในท้องถิ่น
4. ข้อมูลของกลุ่ม จะถูกนำมาประมวลร่วมกับข้อมูลของหน่วยประกอบการอื่น ๆ อีก 62 ราย ซึ่งเข้าร่วมในโครงการวิจัยฯ (โครงการพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนระยะที่ 1: ภาคเหนือตอนบน) เพื่อวิเคราะห์ในเชิงมหภาคให้เห็นถึงภาพรวมของอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านและอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปพื้นบ้าน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยในส่วนนี้เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายหน่วยประกอบการและรายผลิตภัณฑ์ในลักษณะกรณีศึกษา กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไผ่ยา ตำบลไผ่ยา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพื่อทราบถึงสถานการณ์การดำเนินงานและศักยภาพในด้านต่างๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงและชัดเจนของกลุ่ม

1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นสำคัญ ซึ่งได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่ม โดยมีกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน (Participatory research) ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์ โดยเยี่ยมสัมภาษณ์กลุ่มหลายครั้ง (multiple visits)

1.5.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้ได้เลือกศึกษาในพื้นที่บ้านไผ่ยา ตำบลไผ่ยา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งภายในภาคเหนือตอนบนและเป็นพื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัยฯ

หน่วยประกอบการที่เลือกศึกษา

การศึกษานี้ได้เลือกศึกษา กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไผ่ยา เนื่องจากเป็นกลุ่มชุมชนที่สามารถเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้ อีกทั้งเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการและมีความประสงค์ที่จะพัฒนารูปร่างของตนเอง มีความใฝ่เรียนรู้ และต้องการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะวิจัย ทั้งนี้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นของโครงการวิจัยฯ เป็นผู้คัดสรรหน่วยประกอบการที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมโครงการ

ผลิตภัณฑ์ที่เลือกศึกษา

การศึกษานี้ได้เลือกศึกษา ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ เห็ดและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด ซึ่งการเพาะเห็ด เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ สร้างรายได้เสริม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.5.3 วิธีวิเคราะห์

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายหน่วยประกอบการและรายผลิตภัณฑ์ในลักษณะกรณีศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างการจัดองค์กร การบริหารงาน โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด และโครงสร้างทางการเงิน รวมถึงศักยภาพทางด้านต่าง ๆ ของหน่วยประกอบการ

ในการศึกษาโครงสร้างแต่ละด้านของหน่วยประกอบการ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

โครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงาน

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงานกลุ่ม แต่ละกลุ่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่ม ปรัชญาและวัตถุประสงค์การจัดตั้ง และลักษณะของกลุ่ม การศึกษาครอบคลุมรูปแบบการจัดองค์กร ขนาดของกลุ่ม โดยพิจารณาจากจำนวนสมาชิก ลักษณะการกระจายการถือหุ้น และความสอดคล้องกันระหว่างหน้าที่ตามตำแหน่งงานกับงานที่ปฏิบัติจริง ปรัชญาพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม และพิจารณาการดำเนินงานว่าสอดคล้องกับปรัชญาที่ตั้งไว้เพียงไร และเพราะเหตุใด ทั้งนี้เพื่อประเมินความเป็น “วิสาหกิจชุมชน” ของกลุ่ม โดยใช้ลักษณะ 7 ประการของ “วิสาหกิจชุมชน” (เสรี พงศ์พิศ, 2546) เป็นฐาน

โครงสร้างการผลิต

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการผลิตนั้น จะประกอบด้วยความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต และความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต รวมถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์ อันประกอบด้วย ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย ศักยภาพทางด้านยอดขาย และศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2547)

1) ชนิดและสัดส่วนของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด เพื่อแสดงถึงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์

2) การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิต จะศึกษาโดยกลุ่มให้ข้อมูล และเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ว่ามีวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร

3) ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตจะใช้วิธีการคำนวณดังนี้

1. ต้นทุนรวมต่อการผลิต

$$\text{ต้นทุนรวมต่อการผลิต} = \text{ต้นทุนผันแปรต่อการผลิต} + \text{ต้นทุนคงที่ต่อการผลิต}$$

2. ต้นทุนต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย} = \text{ต้นทุนรวมต่อการผลิต} / \text{ปริมาณการผลิตต่อการผลิต}$$

3. ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต} = \text{รายได้รวมต่อการผลิต} - \text{ต้นทุนรวมต่อการผลิต}$$

4. ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย} = \text{ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต} / \text{ปริมาณการผลิตต่อการผลิต}$$

5. ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อการผลิต

$$\text{ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อการผลิต} = \text{รายได้รวมต่อการผลิต} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อการผลิต}$$

4) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต ได้จากการให้ข้อมูลของหน่วยประกอบการแต่ละ

ราย

5) ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย

การศึกษากำไรต่อหน่วย ประกอบด้วย อัตรากำไรต่อราคาขาย และอัตรากำไรต่อต้นทุน

1. อัตรากำไรต่อราคาขาย

$$\text{อัตรากำไรต่อราคาขาย} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ราคาขายต่อหน่วย}) \times 100$$

2. อัตรากำไรต่อต้นทุน

$$\text{อัตรากำไรต่อต้นทุน} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ต้นทุนต่อหน่วย}) \times 100$$

6) ศักยภาพทางด้านยอดขาย

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายนั้น พิจารณาจากยอดขายต่อปี เพื่อพิจารณาแนวโน้ม

$$\text{ยอดขายต่อปี} = \text{ยอดขายรวมตลอดปีของผู้ประกอบการแต่ละราย}$$

7) ศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวมประกอบด้วย ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อปี อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) หลัก ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ทั้งหมด อัตรากำไรจากอาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ ยอดขายรวมต่อปี และยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ต่อปี ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์หลักหมายถึงผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ที่มีศักยภาพมากที่สุดของหน่วยประกอบการ และมีการผลิตเป็นระยะเวลานานพอสมควร

1. ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อปี (ในอดีตถึงปัจจุบัน ถ้ามีข้อมูล)

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักตลอดปีของหน่วยประกอบการแต่ละราย}$$

2. ยอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) หลัก ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ทั้งหมด

$$= (\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) หลักต่อปี} / \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) รวมต่อปี}) \times 100$$

3. อัตรากำไรจากอาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ

$$= (\text{กำไรจากอาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ต่อปี} / \text{ยอดขายทั้งหมดของกิจการต่อปี}) \times 100$$

4. ยอดขายรวมต่อปี

$$= \text{ยอดขายรวมทั้งปีของหน่วยประกอบการแต่ละราย}$$

5. ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) ต่อปี

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่อาหารแปรรูป (หรือ หัตถกรรม) รวมทั้งปีของหน่วยประกอบการแต่ละราย}$$

โครงสร้างทางการเงิน

การศึกษาถึงโครงสร้างการเงินนั้น ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน การวางแผนการใช้เงินทุน และศักยภาพทางการเงิน

สำหรับการศึกษเกี่ยวกับการตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน และการวางแผนการใช้จ่ายเงินนั้น จะใช้ข้อมูลรายหน่วยประกอบการนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสรุปเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้พิจารณาประกอบกับข้อมูลด้านศักยภาพทางการเงิน (ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, 2547)

การศึกษาศักยภาพทางการเงินนั้น จะมีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1) **อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)** ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพคล่องระยะสั้นของธุรกิจ ประกอบด้วยอัตราส่วนดังต่อไปนี้

1. อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (หรืออัตราส่วนเดินสะพัด)

$$= \text{สินทรัพย์หมุนเวียน} / \text{หนี้สินหมุนเวียน (current ratio)}$$

$$= CA / CL \quad (\text{เท่า})$$

2. อัตราส่วนสภาพคล่องระยะสั้น (หรืออัตราส่วนทุนหมุนเวียน หรืออัตราส่วนจับปล้น)

(Acid Test Ratio หรือ Quick Ratio)

$$= (\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงคลัง}) / CL = \text{สินทรัพย์สภาพคล่อง} / CL \quad (\text{เท่า})$$

3. อัตราส่วนสภาพคล่องของกระแสเงินสด (Cash Flow Liquidity Ratio)

$$= (\text{เงินสด} + \text{หลักทรัพย์} + \text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน}) / CL \quad (\text{เท่า})$$

4. เงินทุนหมุนเวียนสุทธิ (Net Working Capital) = CA - CL (บาท)

2) **อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Activity / efficiency Ratio)**

อัตราส่วนต่อไปนี้ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพและสภาพคล่องระยะยาวของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย

1. อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (Accounts Receivable Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขายเชื่อ} / \text{ลูกหนี้การค้าเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$

2. ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้ (Average Collection Period)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$

3. อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า

$$= \text{ยอดซื้อเชื่อ} / \text{เจ้าหนี้การค้าเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$

4. ระยะเวลาเฉลี่ยในการชำระหนี้

$$= 365 / \text{อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$

5. อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง (Inventory Turnover Ratio)

$$= \text{ต้นทุนสินค้าขาย} / \text{สินค้าคงคลังเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$

6. อายุสินค้า หรือระยะเวลาที่เก็บสินค้าไว้ก่อนขาย (Inventory Turnover in days)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง} \quad (\text{วัน})$$

7. 1 รอบธุรกิจ (Operating Cycle)

$$= \text{ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้} + \text{อายุสินค้า} \quad (\text{วัน})$$

8. อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งหมด (Total Asset Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / \text{Total Asset หรือ } S / (CA+FA)$$

9. อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิ} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / FA$$

3) อัตราส่วนแสดงความสามารถในการกู้ยืม หรือความเสี่ยงในการกู้ยืม (Debt Ratio or Leverage Ratio)

1. อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ทั้งหมด (Debt Ratio)

$$= (\text{หนี้สินทั้งหมด} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด}) \times 100\%$$

2. หนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E)

$$= \text{หนี้สิน} / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} \quad (\text{เท่า})$$

3. อัตราส่วนหนี้ระยะยาวต่อเงินลงทุนรวม (Long – Term Debt/Total Capitalization)

$$= \text{หนี้ระยะยาว} / (\text{หนี้ระยะยาว} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \quad (\text{เท่า})$$

4. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earning or Interest Coverage Ratio)

$$= \text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{ดอกเบี้ยจ่าย} = EBIT / I \quad (\text{เท่า})$$

5. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายค่าใช้จ่ายประจำ

$$(\text{Fix Charge Coverage Ratio})$$

$$= EBIT / [I + \frac{(\text{เงินต้น} + \text{เงินปันผล} + \text{เงินกองทุนรวม})}{(1 - \text{อัตราภาษีเงินได้})}] \quad (\text{เท่า})$$

6. Degree of Financial Leverage

$$= EBIT / (EBIT - I) = EBIT / EBT \quad (\text{เท่า})$$

4) อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

1. อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ยอดขาย}) \times 100\%$$

$$= (EAT / S) \times 100\%$$

2. อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin)

$$= (GP / S) \times 100\%$$

3. อัตราการจ่ายเงินปันผล (Dividend Payout Ratio)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น}) \times 100\%$$

5) อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึง อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) และผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน (Return to Investors)

1. อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (Return on Investment: ROI)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

$$= ((\text{EAT}/\text{S}) \times (\text{S}/\text{TA})) \times 100\%$$

2. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Assets: ROA)

$$= (\text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EBIT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

3. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Equity}) \times 100\%$$

4. กำไรต่อหุ้น (Earning per Share)

$$= \text{ผลตอบแทนแก่หุ้นสามัญ} / \text{จำนวนหุ้นสามัญทั้งหมด} \quad (\text{บาท/หุ้น})$$

5. ราคาตลาดต่อหุ้นต่อกำไรต่อหุ้น หรืออัตราส่วนราคาหุ้นต่อผลกำไร (Price to Earning

Ratio)

$$= \text{ราคาตลาดต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น} \quad (\text{เท่า})$$

6. อัตราผลตอบแทนของเงินปันผล (Dividend Yield)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{ราคาตลาดต่อหุ้น}) \times 100\%$$

7. อัตรากำไรต่อแรงงานของสมาชิก

$$= \text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{จำนวนสมาชิกที่ร่วมผลิต} \quad (\text{บาท/คน})$$

6) การคำนวณหาเงินทุนหมุนเวียนของกิจการ

$$\text{เงินทุนหมุนเวียนที่ต้องการ} = \text{เงินทุนในสต็อกวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูป}$$

$$+ \text{เงินลงทุนในลูกหนี้การค้า}$$

$$+ \text{เงินลงทุนในสินค้าที่อยู่ในระหว่างกระบวนการผลิต}$$

$$- \text{เครดิตที่ได้จากผู้ขายวัตถุดิบ}$$

โครงสร้างทางการตลาดของหน่วยประกอบการ

การศึกษาโครงสร้างการตลาดของหน่วยประกอบการ เป็นการศึกษาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และยอดขายโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดในแต่ละช่องทางตลาด โดยสัมภาษณ์หน่วยประกอบการถึง ครอบครองการตลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่หน่วยประกอบการทำการผลิต ข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาประมวล เพื่อสรุปเป็นแนวทางการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดต่อไป

1.6 ทบทวนเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

“วิสาหกิจชุมชน” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายหลายอย่าง และหลากหลายมุมมอง ตามมิติของผู้ที่สนใจเกี่ยวข้องได้ให้คำนิยามไว้ บางท่านที่สนใจในมิติทางเศรษฐกิจ หรือทางธุรกิจก็จะมองเป็นเรื่องของธุรกิจชุมชน แต่ในที่นี้จะพูดถึง มิติทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดของ ดร.เสรี พงศ์พิศ ดังนี้

วิสาหกิจ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Enterprise ซึ่งแปลว่า “การประกอบการ” คำนี้เริ่มแพร่หลายพร้อมกับคำว่า SME (small and medium enterprise) มักจะไม่นิยมแปลเป็นไทยเพราะเป็นภาษาคำย่อที่ติดหูติดตลาดแล้ว คำแปลที่น่าจะถูกต้องคือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือการประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ไม่ใช่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

คำว่า “ธุรกิจ” (business) กับ “วิสาหกิจ”(enterprise) แตกต่างกัน ถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพคือ ธุรกิจเหมือนกับ “ผู้จัดการ” วิสาหกิจก็เหมือนกับ “ผู้นำ”

ผู้นำเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีภาพรวม มียุทธศาสตร์ที่นำไปกำหนดเป็นแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ผู้จัดการเป็นผู้ที่นำเอาสิ่งเหล่านี้ที่กำหนดไว้แล้วไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและให้ได้ผลที่คาดหวังไว้ใน

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) คือการประกอบการเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเองโดยทุนไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้อง ไว้วางใจกัน) โดยมีลักษณะสำคัญ 7 อย่าง คือ

- 1) ชุมชน เป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- 2) ผลผลิตจากระบวนการในการชุมชน
- 3) ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือภายนอก
- 4) วิเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 5) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 7) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

(ฐานคิดแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน, เสรี พงศ์พิศ, 39 - 40: 2546)

ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการอยู่รอด และพัฒนาชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชน เน้นความร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้พึ่งตนเองได้ และเน้นการใช้ทุนที่มีอยู่ในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็น เครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ และสังคม เปรียบเป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ , 2542: 39)

จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชน (สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2546) คือ 1. ทุนทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่น 2. ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งคือ ภูมิปัญญานำมาประยุกต์ และผสมผสานสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณค่าและมูลค่า 3. ทุนทางสังคม อันได้แก่เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ร่วมกันจัดตั้งองค์กรชุมชน และเครือข่ายในเชิงเศรษฐกิจ ร่วมกันจัดการทรัพยากรทางการผลิตต่างๆ วิสาหกิจชุมชน เป็นระบบที่มีหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เสริมกันแบบบูรณาการ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว จะนำมาซึ่งการลดรายจ่ายจากภายนอก และสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน ทั้งยังส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จากการร่วมกันคิดและร่วมกันทำ

ระดับของวิสาหกิจชุมชน

ขนาดของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม มีสมาชิกมากกว่า 15 คน วิสาหกิจชุมชนขนาดจิ๋ว มีสมาชิก ตั้งแต่ 5 คนถึง 15 คน (กฤษฎา นิลศรี, 2545: 68)

วิสาหกิจชุมชนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งพาภายนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกร และชุมชน หรือเรียกว่า “วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน” (สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2546) เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกิน หรือพอกินพอใช้

2) วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตทางการเกษตร และมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิต และทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์ หรือเรียกว่า “วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า” (สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2546) เป็นกิจกรรมการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต หีบห่อ การตลาด และการจัดวางต่าง ๆ เพื่อให้สามารถ “แข่งขัน” ได้

3) วิสาหกิจชุมชนบริการ หมายถึง การประกอบการที่เกิดจากทักษะ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

ระดับของวิสาหกิจชุมชน มี 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับครอบครัว คือการทำกินทำใช้ในครอบครัว สร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อภายนอก

2. ระดับชุมชนและเครือข่าย หมายถึง ทำโดยครอบครัวหรือกลุ่ม ชื้อขายแลกเปลี่ยนในระดับชุมชน และเครือข่าย เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถทำได้ โดยลำพังครอบครัวเดียว หรือชุมชนเดียว ต้องสร้างระบบ เกื้อหนุนพึ่งพากันในชุมชน และเครือข่าย

3. ระดับธุรกิจ หมายถึง การมีส่วนเกินของผลผลิต และทรัพยากร จากการอุปโภคบริโภคในระดับ ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย หรือชุมชนมีภูมิปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ มีคุณค่า เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในสังคมวงกว้าง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

กฤษฎา นิลศรี (2545: 68) ได้กล่าวถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานการผลิต และทรัพยากรของชุมชนโดยมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน

2. เป็นกระบวนการฟื้นฟู และพัฒนาระบบการจัดการของชุมชน โดยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับยุคสมัย

3. มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัว และชุมชน

4. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นแกนกลางการพัฒนา

การพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน จึงตั้งอยู่บนฐานสำคัญ ดังนี้

- 1) วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว
- 2) วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน
- 3) วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย
- 4) วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มักจะเป็นเรื่องการพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ เป็นเรื่องความมั่นคงและมีอยู่มีกินทั้งในวันนี้และวันหน้า และต้องมี แนวทางเฉพาะที่สอดคล้องกับแนวคิด และเป้าหมาย และเอื้อให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ พึ่งตนเองได้

สำหรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีแนวทาง (ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์, 2546) ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนมีรากฐานการเริ่มต้น และการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชน เป็น หน่วยผลิตที่สร้างผลผลิตจริงของระบบเศรษฐกิจ

2. วิสาหกิจชุมชนต้องการการบริหารจัดการที่มีอิสระ และสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการ ขององค์กรชุมชน จึงต้องมีรูปแบบนิติบุคคลเฉพาะไว้รองรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการที่มี อิสระเป็นหลักประกันที่สำคัญที่สุดของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองที่เป็นจริง

3. เจ้าของปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญาเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็น ผู้สร้างผลผลิต และสืบทอดภูมิปัญญา จึงควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และเป็นการคืนสิทธิในการจัดการ ผลผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนพัฒนาระบบการพึ่งตนเองที่เป็นจริงขึ้น

4. วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน วิสาหกิจที่แท้จริงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งตนเอง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้การจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

5. วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน พัฒนาระบบทุนและสวัสดิการของชุมชน เป็นการสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมกำกับความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย มิใช่การขวยโอกาสการผลิตในปริมาณมาก และการแสวงหากำไรสูงสุด

6. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพราะองค์กรชุมชนเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้เลือกองค์กรภายนอกเข้ามาในกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้น ไม่ใช่การตัดสินใจโดยหน่วยงาน หรือ องค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรชุมชน

7. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอก โดยมีทุนหลักในการดำเนินงานจากชุมชน ในกรณีที่องค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในด้านทุน เป็นการสร้างความร่วมมือ โดยองค์กรหรือชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นการร่วมทุนระหว่างองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรภายนอก โดยมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม

8. องค์กรชุมชน และองค์กรเครือข่ายชุมชน สามารถกำหนดมาตรฐาน เพื่อรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนของตน ให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และผู้ใช้บริการ เพราะวิสาหกิจชุมชนแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็ก (SMEs) และแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทั้งการผลิต และการตลาดทั้งกระบวนการจัดการ และเป้าหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ของวิสาหกิจชุมชน กำหนดจากความสัมพันธ์ระหว่างผลิต กับผู้บริโภคส่วนธุรกิจอุตสาหกรรมต้องมีมาตรฐานกลางควบคุม

พิทยา ว่องกุล (2545) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนากระแสหลัก ดังต่อไปนี้

1. เน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างฐานความรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง รวมไปถึงการวางแผนพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยผู้นำ ผู้มีความรู้ ในชุมชนเป็นแกนกลาง คุณลักษณะนี้เป็นจุดแข็งที่ชุมชนใช้สร้างความเอกภาพ และศักยภาพของชุมชนสามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน หรือจัดตั้งมหาวิทยาลัยชาวบ้าน อีกทั้งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ชุมชนได้

2. กระบวนการสร้างทุนชุมชน/ทุนสังคม ที่มองครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา จากน้อยสู่มาก เพื่อสร้างกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารชุมชน หรือธุรกิจชุมชน ซึ่งอาศัยเงินตราเป็นสื่อ และทุนทางสังคมที่มาจากบุคคลากร ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สถาบันในชุมชน สาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ฯลฯ ปัจจุบันชุมชนในชนบททุกภาคได้สร้างทุนชุมชน/สังคมในรูปแบบหลากหลายมากมาย

3. กระบวนการศึกษาวิจัย ในกระบวนการทัศน์ใหม่ควรเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกชุมชน กับส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชน ทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนในขั้นตอนต่อไป โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่กำหนดขึ้นจากการวิจัยด้วย

4. กระบวนการผสมผสานความหลากหลาย จากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนา เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ชุมชนเปิดรับเอาความรู้ และความช่วยเหลือจากภายนอกโดยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างชุมชนชุมชนกับหน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน และร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือแหล่งเงินทุนต่างประเทศ โดยมีชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และวางแผนการพัฒนาตนเอง

5. กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน จะนำไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการต่อยอดความรู้ในการพัฒนาตนเอง และเครือข่ายตลอดเวลา นำไปสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เช่น โรงสีชุมชน ฯลฯ การกำหนดตลาดเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่ซื้อขายสินค้า และแลกเปลี่ยนสินค้ากัน รวมไปถึงสถาบันการเงินของเครือข่าย และการวางแผนพัฒนา หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเอง อย่างมีพลัง

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

2.1.1 สภาพทางกายภาพ

ที่ตั้ง กลุ่มเพาะเห็ดตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย ห่างจากที่ว่าการอำเภอพญาเม็งราย 15 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงราย 65 กิโลเมตร การคมนาคมสะดวกถนนลาดยางตลอดสาย มีเส้นทางที่ผ่านหมู่บ้านได้ 2 เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางที่ 1 เดินทางจากจังหวัดถึงอำเภอพญาเม็งราย ระยะทาง 50 กิโลเมตร จากที่ว่าการอำเภอพญาเม็งรายถึงกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 2 ระยะทาง 50 กิโลเมตร รวมระยะทาง 65 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 เดินทางจากจังหวัดเชียงรายถึงโรงเรียนบ้านปล้องวิทยาคมระยะทาง 54 กิโลเมตร เดินทางจากโรงเรียนปล้องวิทยาคม ถึง บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา ระยะทาง 14 กิโลเมตร รวมระยะทาง 68 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านสันสะอาด หมู่ที่ 4 และบ้านไม้ยาคุเวียง หมู่ที่ 9 ตำบลไม้ยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านร่องกอก หมู่ที่ 3 และบ้านสันสะอาด หมู่ที่ 4 ตำบลไม้ยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านไม้ยากกลาง หมู่ที่ 15 ตำบลไม้ยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านไม้ยาสันโค้ง หมู่ที่ 7 และบ้านไม้ยากกลาง หมู่ที่ 15 ตำบลไม้ยา

แผนภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบล

ลักษณะพื้นที่ และการใช้พื้นที่

สภาพทั่วไปของตำบลไม้ยา มีเส้นทางทอดตัวเป็นแนวยาวไปตามชายแดนทิศตะวันตก ลักษณะเป็นที่ราบสูง มีเนินเขาและภูเขาสลับซับซ้อน มีเส้นทางทอดตัวอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ส่วนพื้นที่ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูกและทำนา มีลำน้ำร่องควะไหลผ่านแนวชายแดนทิศตะวันออกจากใต้สู่เหนือ กั้นอาณาเขตระหว่างตำบลไม้ยาและตำบลสันทรายงามอำเภอเทิง ตำบลไม้ยามีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 131 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 81,875 ไร่ สูงจากน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตร

บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตอนกลางของตำบลไม้ยา พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออกของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านและเป็นพื้นที่นา

แหล่งน้ำธรรมชาติ

ตำบลไม้ยามีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ ลำห้วย เช่นห้วยก้าง ห้วยโป่ง ห้วยไม้ยา และห้วยเดื่อ ลำห้วยเหล่านี้จะมีน้ำไหลหลากในฤดูฝนเพียงพอสำหรับการเกษตรกรรม แต่ในหน้าแล้งน้ำจะแห้งงวด จึงมีการสร้างอ่างกักเก็บน้ำไว้ 2 แห่งเพื่อทำการเกษตรกรรมคือ อ่างเก็บน้ำห้วยก้างมีปริมาณการกักเก็บน้ำ 1,500,000 ลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำบ้านไม้ยา มีปริมาณการกักเก็บน้ำ 350,000 ลูกบาศก์เมตร

บ้านไม้ยามีน้ำเพียงพอสำหรับการทำการเกษตรในฤดูฝน ไม่เหมาะสำหรับการทำนาในฤดูแล้ง เนื่องจากไม่มีน้ำเพียงพอ ลำห้วยจะแห้งขอดในฤดูแล้ง

2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

การคมนาคม ของตำบลไม้ยาก่อนข้างสะดวก มีถนนลาดยางเพื่อใช้สัญจรไปติดต่อระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ส่วนการคมนาคมในหมู่บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ก็สะดวกมีถนนลาดยาง และถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านเกือบครบทุกสาย สามารถติดต่อกับอำเภอพญาเม็งราย และอำเภอเทิงได้สะดวก หรือจะเดินทางไปจังหวัดเชียงรายก็สะดวกตามเส้นทางที่ได้กล่าวไว้ใน 2.1.1

น้ำกินน้ำใช้ บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 มีบริการประปาหมู่บ้าน และบางครั้งเรือนก็มีบ่อน้ำตื้นใช้เอง ประชาชนทุกครัวเรือน มีน้ำใช้บริโภคและน้ำใช้เพียงพอตลอดปี

ไฟฟ้า บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 มีบริการไฟฟ้าเข้าถึงประชาชนทุกครัวเรือน และทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้

การโทรคมนาคม ภายในหมู่บ้านมีบริการโทรศัพท์สาธารณะ และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมีคู่มือถึงหมู่บ้านในหมู่บ้านมีครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ 77 ครัวเรือน และในหมู่บ้านสามารถรับสัญญาณโทรศัพท์มือถือในระบบ AIS ได้สัญญาณค่อนข้างชัดเจนและใช้ได้ดี มีโทรศัพท์มือถือประมาณ 89 ครัวเรือน

สถานพยาบาล ตำบลไม้ยามีสถานอนามัยอยู่ 2 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 และหมู่ที่ 15 ซึ่งอยู่ติดกับหมู่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา

โรงเรียน ตำบลไม้ยามีโรงเรียนระดับประถมตั้งอยู่ในบ้านหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 นักเรียนสามารถไปศึกษาได้โดยสะดวกซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในระยะทางที่ไม่ไกลจากชุมชนไม้ยา และยังมีโรงเรียนมัธยมตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 เด็กนักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนต่อในระดับมัธยมได้สะดวก และนอกจากนี้ก็ยังมียังมีเด็ก

นักเรียนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งเดินทางไปเรียนที่อำเภอเทิง เพราะว่ามีรถรับส่ง อีกทั้งระยะทางไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก

สถาบันการเงิน ในหมู่บ้านไม่มีสถาบันการเงิน ส่วนใหญ่นิยมไปใช้บริการธนาคาร ธ.ก.ส. อำเภอพญาเม็งราย และธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ในอำเภอเทิง

สถานที่ราชการ ในหมู่บ้านมีที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยาดั้งอยู่ จึงได้รับความสะดวกในการติดต่อกับ อบต. เป็นอย่างดี

ร้านค้า หมู่บ้านมีร้านค้าทั้งหมด 11 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ และมีตลาดสดอยู่ใน หมู่ที่ 15 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกัน 2 แห่ง มีสถานบริการน้ำมันขนาดเล็ก 2 แห่ง

2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 เดิมชื่อหมู่บ้านห้วยทรายขาว เป็นหมู่ที่ 11 ขึ้นอยู่กับตำบลจั่ว อำเภอเทิง โดยมีราษฎรอพยพมาจากบ้านห้วยดุ่ม อำเภอเทิง มีผู้อาวุโสที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน ได้แก่ นายอินคำ ยะล้อม นายขาว ขาวใจ และนายแก้วเป๊ะ ก่อตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2449 ต่อมามีการแต่งตั้ง นายชัน ทะหล่อ เป็นผู้ใหญ่บ้านในระหว่างปี พ.ศ. 2457 - 2465

นายใจ อานาจสาร เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2465 - 2474

นายกำ ไชยวุฒิ เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2485

นายศรี จันทรสม เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2485 - 2496

นายผาย ไชยบุญศักดิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2496 - 2506

นายเสวียน ไชยยศ เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2506 - 2515

นายเมือง แก้วจำปา เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2517

นายช่วย ผาวัน เป็นผู้ใหญ่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2520

นายจำเนียร พรชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2525

ระหว่างปี 2524 มีการยกฐานะของกิ่งอำเภอใหม่ จึงได้มีการจัดตั้งตำบลใหม่ขึ้นคือตำบลไม้ยาและมีการตั้งบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ขึ้นเป็นหมู่บ้าน ต่อมาในปี 2531 มีการยกฐานะกิ่งอำเภอพญาเม็งรายขึ้นเป็นอำเภอพญาเม็งราย ตำบลไม้ยาจึงขึ้นอยู่กับการปกครองของอำเภอพญาเม็งรายและบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2 ก็ได้มีการแยกหมู่บ้าน ออกเป็นบ้านไม้ยาสันโค้ง หมู่ที่ 7 ในปี พ.ศ. 2524 บ้านไม้ยาคูเวียง หมู่ที่ 9 ในปี พ.ศ. 2530 และบ้านไม้ยากลาง หมู่ที่ 15 ในปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน มีนายชัยวัฒน์ เทนรักษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

2.3.1 สภาพทางสังคม

ประชากร: จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากรรวม 759 คน แยกเป็นชาย 384 คน และหญิง 375 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 188 ครัวเรือน ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4 คน/ครอบครัว

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรตามอายุบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
น้อยกว่า 1ปีเต็ม	2	0	2
1 ปีเต็ม ถึง 2 ปี	7	6	13
2 ปีเต็ม ถึง 5 ปี	11	9	20
6 ปีเต็ม ถึง 11 ปี	26	27	53
12ปีเต็ม ถึง 14 ปี	15	20	35
15 ปีเต็ม ถึง 17 ปี	15	8	23
18 ปีเต็ม ถึง 49 ปี	222	220	442
50 ปีเต็ม ถึง 60 ปีเต็ม	44	36	80
มากกว่า 60 เต็มปีขึ้นไป	42	49	91
รวมทั้งหมด	384	375	759

ที่มา: ข้อมูล จปฐ. 2 ตำบลไม้ยา, 2547

ตารางที่ 2.2 ระดับการศึกษาของประชากร บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)
ประถมศึกษา	380
มัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส.	52
อนุปริญญา	5
ปริญญาตรีและปริญญาโท	15
รวม	452

ที่มา: กชช. 2 ค. บ้านไม้ยาหมู่ 2 ตำบลไม้ยา, 2546

ตารางที่ 2.3 การรวมกลุ่มในหมู่บ้านไม้ยาเรียงตามลำดับ ปี พ.ศ. 2546

ชื่อกลุ่ม	ปี พ.ศ. ที่จัดตั้ง	จำนวนสมาชิก(คน)
1. กลุ่มฉาปนกิจศพ	2510	759 คน
2. กลุ่มทำไม้กวาด	2543	8 คน
3. กลุ่มจักสานไม้ไผ่ผู้สูงอายุ	2543	15 คน
4. กลุ่มเพาะเห็ด	2545	70 คน
รวม 4 กลุ่ม		

ที่มา: จากการสำรวจ

2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ-อาชีพหลัก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์

อาชีพเสริม คืออาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไปและการเพาะเห็ด

รายได้เฉลี่ย บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อหัว 21845 บาท (จปฐ. ตำบลไม้ยา, 2547)

รายได้เฉลี่ยจากภาคการเกษตร ประมาณ 18,000 บาท/คน/หัว/ปี

รายได้เฉลี่ยภาคนอกการเกษตร ประมาณ 15,000 - 30,000 บาท

ข้อน่าสังเกตจากการสอบถามประชาชน และจากการสังเกตความเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน พบว่า ในช่วง 4 - 5 ปี ที่ผ่านมาประชาชนนิยมไปทำงานที่ประเทศญี่ปุ่นมาก และในปัจจุบันยังมีอยู่บางครอบครัวผู้นำครอบครัว หรือผู้ใช้แรงงานผู้ชายยังอยู่ในประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศไต้หวัน เห็นได้ว่าบ้านแต่ละหลังมีสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างดี อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีทุนในการประกอบอาชีพ และมีข้าราชการอยู่ในหมู่บ้าน ประมาณ 20 ครอบครัว

อัตราค่าจ้างรายวันในภาคการเกษตร 60 - 150 บาท/วัน การจ้างงานถ้าเป็นฤดูหรือในช่วงว่างงาน ราวเดือนมกราคม - เมษายน และเดือนสิงหาคม - กันยายน ราคาค่าจ้างประมาณวันละ 60 - 80 บาท ชายประมาณ 80 บาท/วัน หญิง ประมาณ 60 บาท/วัน แต่ถ้าเป็นฤดูทำนาทำไร่ ทำสวน ค่าจ้างภาคการเกษตรจะอยู่ในระหว่าง 100 - 150 บาท/วัน ผู้หญิงประมาณ 100 บาท/วัน ผู้ชายประมาณ 150 บาท/วัน

ถ้าเป็นการใช้แรงงานนอกภาคการเกษตร ได้แก่การก่อสร้าง ค่าแรงงานชายจะอยู่ระหว่าง 130 - 200 บาท/วัน แล้วแต่ฝีมือและความชำนาญ ส่วนแรงงานหญิงจะอยู่ประมาณ 100 บาท/วัน

ส่วนการจ้างแรงงานในการบรรจุซีลี้อยู่เห็ด จะคิดอัตราบรรจุปริมาณตามถุงเฉลี่ย 25 - 50 สตางค์ต่อถุง ถุงละประมาณ 1 กิโลกรัม คนหนึ่งก็จะได้ประมาณ 200 - 500 ถุงต่อวัน เฉลี่ยประมาณวันละ 60 -150 บาท/วัน หรือการจ้างตัดดินเห็ดก็จะอยู่ระหว่าง กิโลกรัมละ 2 - 3 บาท ประมาณ วันละ 60 - 90 บาท/วัน

ลักษณะการถือครองที่ดิน การถือครองที่ดินส่วนใหญ่ที่มีอาชีพทำนาจะมีที่ดินทำกินเฉลี่ยครัวเรือนละ 5 - 12 ไร่ ในบ้านไม้ยาไม่มีที่ดินสำหรับทำไร่ข้าวโพด และสวนเพราะเป็นที่ราบเหมาะสำหรับการทำนามากกว่า ส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านบ้านจะมีที่ดินทำสวนและทำไร่ในพื้นที่หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 15 ประมาณคนละ 5 - 10 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าวโพดในฤดูฝน และทำสวนลำไยในบริเวณที่ใกล้อ่างเก็บน้ำ

วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ตำบลไม้ยาประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ 1)กลุ่มแปรรูปเห็ดบ้านห้วยเตือ หมู่ที่ 1 มีสมาชิก จำนวน 17 คน 2) กลุ่มแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2 มีสมาชิกจำนวน 50 คน 3) กลุ่มทำไม้กวาด หมู่ที่ 4 มีสมาชิกจำนวน 23 คน 4) กลุ่มแปรรูปอาหาร หมู่ที่ 4 มีสมาชิกจำนวน 21 คน 5) กลุ่มจักสานหมวกจากไม้ไผ่บ้านสันสะอาด หมู่ที่ 4 มีสมาชิกจำนวน 15 คน 6) กลุ่มแปรรูปอาหารจากปลาหมู่ที่ 6 มีสมาชิกจำนวน 8 คน 7) กลุ่มทอดผ้าพื้นเมืองหมู่ที่ 14 มีสมาชิกจำนวน 11 คน

ตารางที่ 2.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลไม้ยา

ที่	ชื่อกลุ่ม	ผลิตภัณฑ์	สมาชิก (คน)	กองทุน (บาท)	หมายเหตุ
1.	กลุ่มแปรรูปเห็ดบ้านห้วยเคื่อง หมู่ที่ 1 ตำบลไม้ยา	- เห็ดนางฟ้า - เห็ดขอนขาว - แหนมเห็ด - เห็ดสวรรค์ - ก้อนเห็ด - ข้าวเกรียบ	17	102,000	
2.	กลุ่มแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้าน ไม้ยา หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา	- เห็ดนางฟ้า - เห็ดขอนขาว - เห็ดอบ - ก้อนเห็ด - เชื้อวุ้นเห็ด	50	60,000	ไ้ ด้ ร ับ ก าร ส ัน ับสนุน อุปกรณ์และ โรงเรียน ปี 2545 มูลค่า 900,000 บาท
3.	กลุ่มทำไม้กวาด หมู่ที่ 4 ตำบลไม้ยา	- ไม้กวาดดอกหญ้า	23	20,000	
4.	กลุ่มแปรรูปอาหาร หมู่ที่ 4	- น้ำพริกเผา - น้ำพริกปลา - ขนมดอกบัว	21	80,000	
5.	กลุ่มจักสานหมวกจากไม้ไผ่ บ้านสันสะอาด หมู่ที่ 4	- หมวกจักสานจาก ไม้ไผ่	15	5,000	
6.	กลุ่มแปรรูปอาหารจากปลาหมู่ ที่ 6	- ผลิตภัณฑ์แปรรูป จากปลา น้ำพริก ปลาอย่าง	8	60,000	
7.	กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองหมู่ที่ 14 ตำบลไม้ยา	- ผ้าทอพื้นเมือง - ผ้าทอไทยลื้อ	11	20,000	

ที่มา: จากการสำรวจ

วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

ชาวบ้านตำบลไม้ยามีมรดกทางวัฒนธรรมหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดติดปฏิบัติสืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษที่ได้อพยพเข้ามาอยู่แต่เดิม และผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมที่แต่ละคนที่อพยพมาจากหลายแห่ง เช่น จากลาวที่อพยพมาจากอำเภอเชียงคำ จากจังหวัดน่าน แพร่ และพะเยา กลายมาเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาถึงรุ่นลูกหลาน วัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย อาหารการกิน ศิลปกรรม จารีตประเพณี มีมรดกทางวัฒนธรรมของบ้านไม้ยา ดังนี้

ภาษาพูด บ้านไม้ยามีภาษาพูดเป็นลักษณะของคนเหนือหรือที่เรียกว่า “ผู้กำเมือง” ซึ่งเป็นพื้นเพเดิมของคนอพยพมาจาก จังหวัด พะเยา แพร่ น่าน และอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดเชียงราย มีลีลาสำเนียงค่อนข้างเร็วห้วน เป็นภาษาที่ใช้กันส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ตำบล แต่มีบางครอบครัวที่อพยพมาจากบ้านห้วยก้างหมูที่ 5,6,8,10,11,12,13 และ 14 ของตำบลไม้ยามีลักษณะการพูด คือ ภาษาดั้งเดิม คือ ลาวเวียงจันทร์ ประเทศลาว ในบ้านไม้ยาปัจจุบันมีน้อยมากนิยมพูดกันในกลุ่มผู้สูงอายุหรือคนรุ่นเก่า ๆ

ภาษาเขียน บ้านไม้ยาคณะสูงอายุในอดีตส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขียนแบบล้านนาหรือที่เรียกว่าตัวเมียง ที่เป็นภาษาโบราณของล้านนา แต่ในปัจจุบันภาษาไทยภาคกลางได้แผ่อิทธิพลเข้ามาคนไม้ยาส่วนใหญ่นิยมเขียนเป็นภาษาไทยกลางแทนเพราะสามารถสื่อกันให้เข้าใจได้ง่าย ส่วนภาษาล้านนายังคงใช้ในภาษาธรรมะ เป็นคาถา หรือหมู่ผู้สูงอายุ

การแต่งกาย แต่เดิมคนสูงอายุ บ้านไม้ยานิยมแต่งกายแบบคนพื้นเมือง คือเสื้อหม้อห้อม ผ้าทอพื้นเมือง แต่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่นิยมแต่งกายแบบสากลทั่วไป เสื้อยืด กางเกงยีนส์ ชุดสูท หรือประยุกต์ผ้าแบบเดิมเปลี่ยนไปตามแบบของยุคสมัย แล้วแต่ความเหมาะสมของการสวมใส่สำหรับอยู่บ้าน หรือไปงานบุญ

อาหารการกิน อาหารพื้นบ้านเป็นอาหารที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน เป็นการประกอบอาหารที่มีเอกลักษณ์เป็นของท้องถิ่น เช่น น้ำพริกน้ำปู น้ำพริกอ่อน ลาบจิ้น น้ำพริกปลาร้า แคหมู จิ้นส้ม แกงแค แกงเห็ด ยำเห็ด แกงอ่อม แกงโฮะ ยำเนื้อ ยำปลา ยำเตา หลู้ และส้มมะเขือ เป็นต้น การถนอมอาหารที่ทำของคนในหมู่บ้าน มีดังนี้ ปลาย่าง ปลาป่น ปลาร้า ปลาเค็ม ปลาต้ม ปลาจ่อม ปลาปัก จิ้นส้ม แคหมู น้ำปู และเนื้อย่าง

ศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรม ของตำบลไม้ยาส่วนใหญ่เป็นศิลปสมัยใหม่ เช่น เป็นภาพเขียนในวัดในโบสถ์ วิหาร เครื่องปั้นดินเผาสมัยของยุคเก่าหลงเหลืออยู่บ้าน เช่น หม้อ ไห แจกันที่ทำจากดินเคลือบ ไม่มีลาย ไม่ทราบอายุการผลิต เป็นของเก่าแก่ที่เก็บรักษาไว้เพื่อการอนุรักษ์มากกว่าส่วนใหญ่จะมีอยู่ในวัด

งานหัตถกรรมอย่างหนึ่งที่ยังคงอยู่คือการทอผ้าด้วยกี่มือ ของผู้สูงอายุในหมู่บ้านของคนลาว หรือไทยลื้อที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ส่วนกลุ่มอาชีพทอผ้าที่มีอยู่ในบ้านห้วยก้างเป็นงานหัตถกรรมที่เกิดในยุคสมัยใหม่ผสมผสานเข้ากับการทอผ้าที่ใช้กี่มือในอดีต

งานศิลปกรรม ที่มีในบ้านไม้ยา ได้แก่ การฟ้อนเล็บ การฟ้อนสาวไหม โคมลอย ซึ่งยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่ในงานประเพณี ส่วนการ จ้อย ค่าวซอ จะมีอยู่บ้างในกลุ่มคนสูงอายุเพราะคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ค่อยนิยมฟัง

ความเชื่อ ชาวบ้านไม้ยาเกือบทั้งหมดหมู่บ้านมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และนับถือศาสนาพุทธ ความเชื่อที่มีพิธีกรรมได้แก่ การสู่ขวัญ การบายศรีสู่ขวัญ ทำบุญปอยข้าวสังข์ พิธีเสกนา สู่ขวัญควาย พิธีสังเคราะห์ (บัดรงควาน) พิธีสืบชะตา พิธีเสียผี พิธีไหวผี ฯลฯ

ประเพณีของหมู่บ้าน ที่มีได้แก่ ประเพณีบวชพระ ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีสระเกล้าดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีตอลข้าวใหม่ ประเพณีสลากภัตต์ ประเพณีบุญพระธาตุปูล้าน ประเพณีเลี้ยงผีบ้าน ผีหมู่บ้าน ประเพณีบุญงานวัด ประเพณีบุญงานศพ ฯลฯ

โบราณสถาน เนื่องจากบ้านไม้ยามีการก่อตั้งมาช้านาน และมีหมู่บ้านใหม่แยกจากบ้านไม้ยาไปหลายหมู่บ้าน และได้มีโบราณสถานที่สำคัญและมีความผูกพันกับประชาชนบ้านไม้ยาที่ได้มีการแยกเขตไปอยู่ในหมู่บ้านใหม่เมื่อมีการแบ่งแยกเป็นเขตการปกครองของหมู่บ้านใหม่ แต่ประชาชนในบ้านไม้ยาก็ยังร่วมกิจกรรมอยู่ทั้งของหมู่บ้านและตำบล โบราณสถานที่สำคัญได้แก่

วัดไม้ยา วัดพระธาตุปูล้าน และมีวัดร้างอีกหลายวัดที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญของตำบลไม้ยาได้แก่ วัดลอมหวางค์ (วัดจิ้งเฒ่า) วัดน้อย (ม่อนปายาง) วัดดงขมิ้น วัดคือหวาก วัดพระธาตุภูหิน วัดคูเวียงสันติคีรี วัดพระธาตุหมอกมุงเมือง วัดพระธาตุต้นธง เป็นต้น

โบราณวัตถุ ที่พบส่วนใหญ่ได้นำไปบริจาคให้วัด และพระธาตุปูล้าน ที่พบได้แก่สิ่งของเครื่องใช้พระพุทธรูปทองคำสัมฤทธิ์ เครื่องใช้โบราณ เครื่องปั้นดินเผา หลักศิมาเนื้อหิน หรือหลักศิลาจารึก 6 หลัก เศียรพระพุทธรูปเนื้อศิลาทราย

ปราชญ์บุคคล ผู้นำชุมชนบุคคลสำคัญในอดีตของหมู่บ้าน ได้แก่ พ่อขันท์ ทะหล่อ พ่อขาว พ่อแก้วเป๊ะ พ่อคำ ขัติยะ พ่อยศ อะทะวงค์ พ่อถง พ่ออิน ขัติยะ ครูบาวงค์ พระหลวงอินสม และพ่อครูทองไชยศรี

ภูมิปัญญา ในตำบลและหมู่บ้านไม้ยามีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีงานหัตถกรรมหรือการประกอบอาชีพหลายอย่างของตำบลไม้ยาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นหลายด้าน

- 1) ด้านศิลปหัตถกรรมได้แก่การจักสานหีบ กระบุง กระดัง ก้วย ข้าวหวด เหิง ช้อง กล่องข้าว สุ่มไก่ หีบไก่ ฯลฯ การถักทอ ได้แก่ การทอเสื่อ การทอกระสอบ การทอผ้าด้วยมือ และการถักไม้กวาด
- 2) ด้านเครื่องมือช่าง ได้แก่ การตีมีด ขวาน สิว ค้อน เครื่องมือแกะสลัก กบไสไม้ และส่วาน
- 3) เครื่องมือล่าสัตว์ได้แก่ ตาข่าย แร้ว หน้าไม้ ปืนแก๊ป ปัจจุบันเลิกใช้เพราะมีการห้ามทำลายสัตว์ป่า ส่วนเครื่องมือล่าสัตว์น้ำยังมีอยู่ เช่น จำ(ยอ) แห หิง อวน วอดไซ และเบ็ด
- 4) ด้านการถนอมอาหาร เนื่องจากในอดีตไม่มีตู้เย็นในการถนอมอาหาร และอาหารสดมีปริมาณมาก ประชาชนได้คิดค้นหาวิธีการแปรรูปอาหารให้เก็บรักษา หรือเก็บไว้กินได้นาน ๆ จากการสะสมภูมิปัญญา

มาจากผู้เฒ่าผู้แก่ และคิดค้นเองตามประสบการณ์ภูมิปัญญาที่ได้สะสมมา ได้แก่ การทำน้ำปู๋ จิ้นส้ม แคบหมู ปลาร้า ปลาพึก ส้มพึก ขี้ปลาพึก ปลาจ่อม ปลาส้ม จิ้นโอ๋ จิ้นแห้ง หน่อไม้ส้ม และหน่อโอ๋

ประวัติการเพาะเห็ดในตำบลไม้ยา

ตำบลไม้ยาดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนล้านนา ที่อพยพมาจากจังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และชาวลาวเวียงจันทร์ แต่เดิมในสมัยที่ทรัพยากรป่าและธรรมชาติยังสมบูรณ์ ป่าไม้และพื้นที่ทำการเกษตรยังมีไม่มากนักในปัจจุบัน ชาวบ้านไม้ยานิยมออกหาของป่ามาขายหรือไปเก็บเห็ดซึ่งเป็นของธรรมชาติที่ออกตามป่า ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความชื้นที่เหมาะสมออกมาบริโภค แบ่งปัน หรือแลกเปลี่ยนอาหาร จำหน่าย เป็นที่นิยมบริโภคเป็นอาหารของชาวบ้านไม้ยาและหมู่บ้านตำบลใกล้เคียงมาก โดยเฉพาะเห็ดหลิน(เห็ดบด) เห็ดขอนขาว เห็ดถอบ (เห็ดเผาะ) เห็ดโคน ต่อมาในสมัยปัจจุบันคนมีมากขึ้น มีการถางป่าเพื่อไร่ ทำสวนกันมาก ป่าเหลือน้อยลงและมีพื้นที่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมากขึ้น จึงทำให้พื้นที่สำหรับเห็ดป่าที่ขึ้นตามธรรมชาติลดน้อยลง แต่ความนิยมการบริโภคเห็ดไม่ได้ลดน้อยลง กลับมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น

ต่อมาเมื่อมีราษฎรบ้านห้วยเตือ หมู่ที่ 1 ตำบลไม้ยาได้เริ่มนำเห็ดมาเพาะเป็นครั้งแรกและขยายสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลไม้ยา การเพาะเห็ดจึงได้ขยายเพิ่มมากขึ้นในตำบล ถือเป็นรายได้ของหนึ่งตำบล ไม้ยาที่ทำชื่อเสียงให้ตำบลและอำเภอเป็นอย่างมาก จึงได้มีการส่งเสริมด้านวิชาการ สามารถเพาะเห็ดได้หลายชนิดในตำบล เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดขอนขาว เห็ดฟาง เห็ดหลิน ซึ่งสามารถเพาะจำหน่ายได้ดีตลอดปี ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านของตำบลไม้ยามีรายได้ปีละหลายล้านบาท เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ให้ประชาชนเกือบทุกหมู่บ้าน เพราะเป็นวิถีชีวิตของคนล้านนาที่ชอบในการบริโภคเห็ด สามารถจำหน่ายได้ทั้งในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอใกล้เคียง ไม่ต้องอาศัยตลาดของสินค้า OTOP ที่รัฐบาลจัดให้ผู้ผลิตสินค้าของตำบล หากมีการวางแผนการจัดการที่ดี การเพาะเห็ดของประชาชนตำบลไม้ยาเป็นอาชีพที่น่าสนใจลงทุนประเภทหนึ่งที่มีความเสี่ยงและคู่แข่งยังมีไม่มาก

ตารางที่ 2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

หน่วยงานฯ	ปีที่ผ่านมาช่วยเหลือ	กิจกรรมที่มาช่วยเหลือ	จำนวนครั้ง
1. อบต. ไม้ยา	2545	- งบประมาณ	1
2. เกษตรอำเภอยะ	2545-2547	- ความรู้เรื่องการเพาะเห็ด โรคเห็ด การตลาด การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	12
3. ศูนย์วิจัยพืชสวน	2546 - 2547	- การเพาะเลี้ยงก้อนเห็ด - การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	3
4. พัฒนาชุมชน	2546 - 2547	- การทำบัญชี การบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการผลิต การวางแผนการตลาด การตลาด	8

ที่มา: จากการสำรวจ

2.4 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา

เดิมบ้านไม้ย่ายังคงเป็นป่าทึบ ในปี พ.ศ. 2447 มีครอบครัวของพ่ออินคำ ยะล้อม พ่อแก้ว (ไม่ทราบนามสกุล) พ่อขาว (ไม่ทราบนามสกุล) อพยพมาจากบ้านโป่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มาอยู่ที่บ้านปางหลวง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ต่อมาจึงอพยพมาอยู่บ้านห้วยต้อม อำเภอเทิง แล้วเข้ามาตั้งปางเลียงควายชั่วคราว อยู่ที่บ้านห้วยก้าง (ขณะนั้นยังไม่เรียกว่าบ้านห้วยก้าง) ตอนนั้นยังเป็นป่าทึบอยู่ไม่มีผู้คนอาศัยอาศัยอยู่ได้ประมาณ 2 ปี ทั้ง 3 ครอบครัวเห็นว่าไม่มีใครอพยพมาอยู่เป็นเพื่อน และเห็นว่าถ้ายังคงอยู่ที่เดิมต่อไปคงลำบากเพราะอยู่ห่างไกลผู้คนและหมู่บ้านอื่น ๆ คือ อยู่ห่างบ้านห้วยต้อมได้และบ้านห้วยต้อมเหนือมาก จึงตกลงกันย้ายปางเลียงวาว ควาย อพยพมาอยู่ทางทิศใต้จากจุดเดิมประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ใกล้ลำห้วยแห่งหนึ่งซึ่งต่อมาเรียกว่าห้วยทรายขาว

ต่อมาในปี พ.ศ. 2461 ได้มีครอบครัวของพ่อเลี้ยงขันธ-แม่จันทร์ ทะหล่อ และครอบครัวของพ่อจันทร์ (ไม่ทราบนามสกุล) อพยพมาจากอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ครอบครัวของพ่อเป้ง บัวดี อพยพมาจากจังหวัดพะเยา และครอบครัวของพ่ออิน แม่มูล วงศ์ปัญญา อพยพมาจากบ้านโป่งอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

พ.ศ. 2454 ได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านอย่างเป็นทางการขึ้นครั้งแรก ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายขันธ ทะหล่อ บ้านห้วยไม้ยา ตำบลจัว อำเภอเทิง อยู่มาวันหนึ่งผู้ใหญ่ขันธ ทะหล่อ พร้อมด้วยพ่อแก้วโป๊ะ พ่อน้อยสอน พ่ออินคำ ได้พากันเดินทางสำรวจต้นน้ำโดยขึ้นตามลำห้วยทรายขาวขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงป่าลึกห่างจากหมู่บ้านพอสมควร ได้พบต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ริมลำห้วย เป็นไม้ขนาดใหญ่ปานกลางแต่แปลกตรงที่ต้นไม้ชนิดนี้ไม่มีแมลงหรือสัตว์ชนิดใดเข้าใกล้หรืออยู่อาศัย ผู้ใหญ่ขันธอาศัยประสบการณ์ในความรู้เรื่องของสมุนไพรด้วยภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากการเคียวรักษาด้วยยาสมุนไพร ได้พิจารณาดูอย่างละเอียดพบว่าเป็นต้น **น่อง** หรือ **หน่อง** เป็นต้นไม้ที่มียางเป็นพิษ หากยางถูกบาดแผลหรือเข้าสู่ร่างกายก็จะทำให้สัตว์ป่าป่วย หรือผู้ได้รับพิษอาจถึงแก่ชีวิตได้ ชาวปามักเอายางชุบหัวลูกดอกไว้ยิงสัตว์ ต้นน่องเป็นไม้เนื้ออ่อน มียางสีขาวนวล ใบกลมรี ลำต้นสูงประมาณ 6 – 7 เมตร จากการที่เห็นว่าลำห้วยมีต้นไม้สำคัญขึ้นอยู่ริมห้วย จึงพากันเปลี่ยนชื่อลำห้วยเสียใหม่เป็นลำห้วยไม้ยา และต่อมาบ้านห้วยไม้ยาก็มีผู้คนอพยพมาอาศัยขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับจนเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่

บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา ยังขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอเทิงตลอดมา หมู่บ้านได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อ ปี พ.ศ. 2525 ตำบลไม้ยาได้แยกจากอำเภอเทิง เป็นกิ่งอำเภอพญาเม็งราย และอยู่ในการปกครองของอำเภอพญาเม็งรายจนถึงปัจจุบัน

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านและตำบลไม้ยา

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เดิมที่หมู่บ้านเป็นถนนดิน และดินลูกรังมีการอาสาพัฒนาและสร้างกันเองภายในหมู่บ้านตามกำลังของคนในหมู่บ้าน โดยมีหน่วยราชการเข้ามาใช้เครื่องจักรเกรดปรับให้เป็นครั้งคราว และต่อมาปี พ.ศ. 2533 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเชียงราย ได้โอนถนนสายหลักเป็นถนนหลวงสายที่ 1175 และได้รับงบประมาณก่อสร้างเป็นทางหลวงมาตรฐานเมื่อมี พ.ศ. 2536 จึงลงมือก่อสร้างเป็นถนนลาดยางและสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2539

ในปี พ.ศ. 2539 องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยได้ขยายโครงการบริการ 3 ล้านเลขหมาย รับบริการติดตั้งโดย บริษัทไทยเทเลโฟนแอนเทลคอมมูนิเคชั่นจำกัด มหาชน (TT&T) บ้านไผ่จึงมีโทรศัพท์ใช้ ได้ เปิดให้บริการโทรศัพท์ในปี พ.ศ. 2540

การรวมกลุ่มทางสังคมและเศรษฐกิจ

บ้านไผ่หมู่ที่ 2 ได้มีการรวมตัวกันทางสังคม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ กลุ่มฌาปนกิจศพ ฯลฯ ในเรื่องของความสัมพันธ์ของประชาชนในหมู่บ้านยังคงสภาพความเป็นหมู่บ้านในชนบทสูง พ่อ แม่ ลูก ญาติ ยังคงให้ความสัมพันธ์ในการดูแลเอาใจใส่และดูแลกันอยู่

การรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มปลูกลำไย กลุ่มทำนา และกลุ่มเพาะเห็ด

2.4.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของบ้านไผ่ฯ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่จะมีสภาพบ้านและการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ค่อนข้างดี แต่ปัญหาที่เกิดจากสภาพสภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบโดยวงกว้าง และเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือกระทบมายังหมู่บ้านค่อนข้างเร็วเพราะเนื่องจากนโยบายของรัฐที่นำเข้ามาโดยเจ้าหน้าที่ เทคโนโลยีใหม่ ๆ การคมนาคมที่สะดวก และการสื่อสารที่รวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบให้กับวิถีชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น เช่น ค่าน้ำมัน ค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ฯลฯ แต่รายได้ที่มีน้อยและไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ประชาชนบ้านไผ่ฯได้พยายามแสวงหาอาชีพเสริมและพยายามทำการเกษตรเพิ่มเติม หรือบางครั้งครอบครัวก็ต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศต่อ เพื่อรักษาสภาพและสถานะของครอบครัวตนเองให้ มีอยู่ มีกิน มีใช้ ซึ่งมีหลายครอบครัวได้ประสบปัญหาการเป็นหนี้สิน ที่เกิดจากการกู้ยืมมาลงทุนทางการเกษตร การประกอบอาชีพเสริม และใช้จ่ายในครอบครัวปัญหานี้สินขณะนี้ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนหมู่บ้าน

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน

1. การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทำนา และกลุ่มทำสวนลำไย
2. การรวมกลุ่มทางการเงิน เช่น กองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3. การรณรงค์ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น โดยการรณรงค์ทำพืชผักสวนครัว การทำเกษตรผสมผสาน และการทำการเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นยังไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากเท่าไรเพราะค่าใช้จ่ายของครัวเรือนยังคงสูง และมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่ต้องใช้ เช่น การศึกษาบุตร อุปกรณ์การศึกษา เครื่องใช้เครื่องอุปโภค บริโภคประจำวัน และบางครั้งครอบครัวต้องประสบปัญหาขาดทุนจากการลงทุนประกอบอาชีพทางการเกษตร

ปัญหาสังคมและการแก้ไขปัญหาด้านสังคม

1. ปัญหาการว่างงานของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ในบ้านไม้ยามีอาชีพเกษตรกรรมหลังจากเสร็จฤดูการทำนา ทำไร่ ทำสวนแล้ว มักเกิดปัญหาการว่างงาน
2. ปัญหารายได้ต่ำไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ โดยเฉพาะปัญหาที่เป็นวัฒนธรรมของคนเหนือ คือ การออมกันจัดงานทำบุญบ้านใหม่ ทำบุญวันแต่งงาน งานประเพณีของหมู่บ้าน และการเก็บค่าใช้จ่ายส่วนรวมของหมู่บ้าน
3. ปัญหายาเสพติด ในปัจจุบันได้ลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากนโยบายการประกาศสงครามกับยาเสพติดของรัฐบาล

การแก้ไขปัญหาสังคม

1. การทำการเกษตรในฤดูแล้ง
2. ออกหางานทำตามต่างจังหวัดหลังฤดูทำนา ทำสวน
3. รณรงค์ต่อต้านผู้ค้า ผู้ขาย และผู้เสพยาเสพติด

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการแก้ปัญหา

1. ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ถึงแม้ทางการจะห้ามมิให้บุกรุกเขตป่าสงวน แต่ก็ไม่สามารถควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง นับจาก พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ป่าไม้ที่เคยหนาที่บึงจ้อย ๆ หมดไป ถึงหักโค่นแผ้วถางให้เป็นที่ทำกิน และส่วนหนึ่งจำหน่ายเป็นไม้แปรรูป เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่ชาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีการฟื้นฟูป่าแต่ไม่สามารถทำให้ป่าธรรมชาติอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารกลับมาเหมือนเดิมได้อีก
2. ปัญหาการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินเมื่อป่าหมดไป หน้าดินที่เคยสมบูรณ์ก็ไม่อาจต้านกระแสน้ำที่รุนแรงได้ในหน้าฝน ทำให้น้ำไหลบ่า กัดเซาะหน้าดิน ลงสู่ที่ราบสร้างความเสียหายต่อไร่นาและถนนในหมู่บ้านให้ชำรุดเสียหาย
3. ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง จากการทำลายป่าเป็นอย่างมากจึงทำให้เกิดปัญหาลำห้วยและลำคลองแห้งขอดในฤดูแล้งไม่มีน้ำใช้
4. ปัญหาการใช้สารเคมีสูงในระยะสิบปีที่ผ่านมา เกษตรกรเริ่มหันมาใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช ทั้งนิยมใช้ปุ๋ยเคมีกันมาก เนื่องจากความสะดวกรวดเร็ว จึงเกิดปัญหาสารเคมีตกค้างในพืชผักที่นำมาบริโภค

ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้านแผนพัฒนา ศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านของบ้านไม้ยา โดยภาพรวมแล้ว หมู่บ้านไม้ยามีศักยภาพ ดังนี้

1. ศักยภาพของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 เป็นผู้นำที่มีความเสียสละสูง และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านเป็นอย่างสูง เป็นหมู่บ้านที่มีบุคคลากรที่เป็นผู้นำค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานาน
2. หมู่บ้านได้เปรียบในเรื่องของกายภาพและสถานที่ตั้ง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางชุมชนของตำบลไม้ยา การคมนาคมสะดวกและสามารถเดินทางไปจังหวัดและอำเภอใกล้เคียงได้สะดวก อีกทั้งมีบริการของโทรศัพท์คู่สายบริการภายในชุมชน ทำให้การติดต่อสื่อสารได้สะดวก

3. หมู่บ้านมีที่ดินสาธารณะที่ให้บริการแก่ กลุ่มอาชีพและประชาชนในหมู่บ้านที่ประสงค์รวมตัวกันประกอบอาชีพและต้องใช้สถานที่ เพราะกลุ่มอาชีพไม่ต้องลงทุนในการหาซื้อที่ดินสำหรับดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
4. หมู่บ้านมีสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยาตั้งอยู่ ซึ่งสะดวกเป็นอย่างมากในการติดต่อประสานงาน และการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
5. หมู่บ้านได้เปรียบเรื่องของสถานศึกษา ซึ่งสามารถเดินทางสะดวกในการศึกษาต่อของประชาชนในการศึกษาที่ประสงค์จะเดินทางไปเรียนต่อที่จังหวัด อำเภอกะเทิง หรือโรงเรียนมัธยมในตำบล และหมู่บ้านยังเป็นศูนย์กลางในการจัดอบรมจัดประชุม เนื่องจากหมู่บ้านมีหอประชุมที่มั่นคงสามารถอำนวยความสะดวกในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านได้
6. หมู่บ้านมีกลุ่มเพาะเห็ดที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา ถึง 900,000 บาท มีโรงเรือน อุปกรณ์ และเครื่องมือ ที่อำนวยความสะดวกในการเพาะเห็ดค่อนข้างครบ ทำให้สามารถเพาะหรือผลิตเห็ดได้ตลอดปี

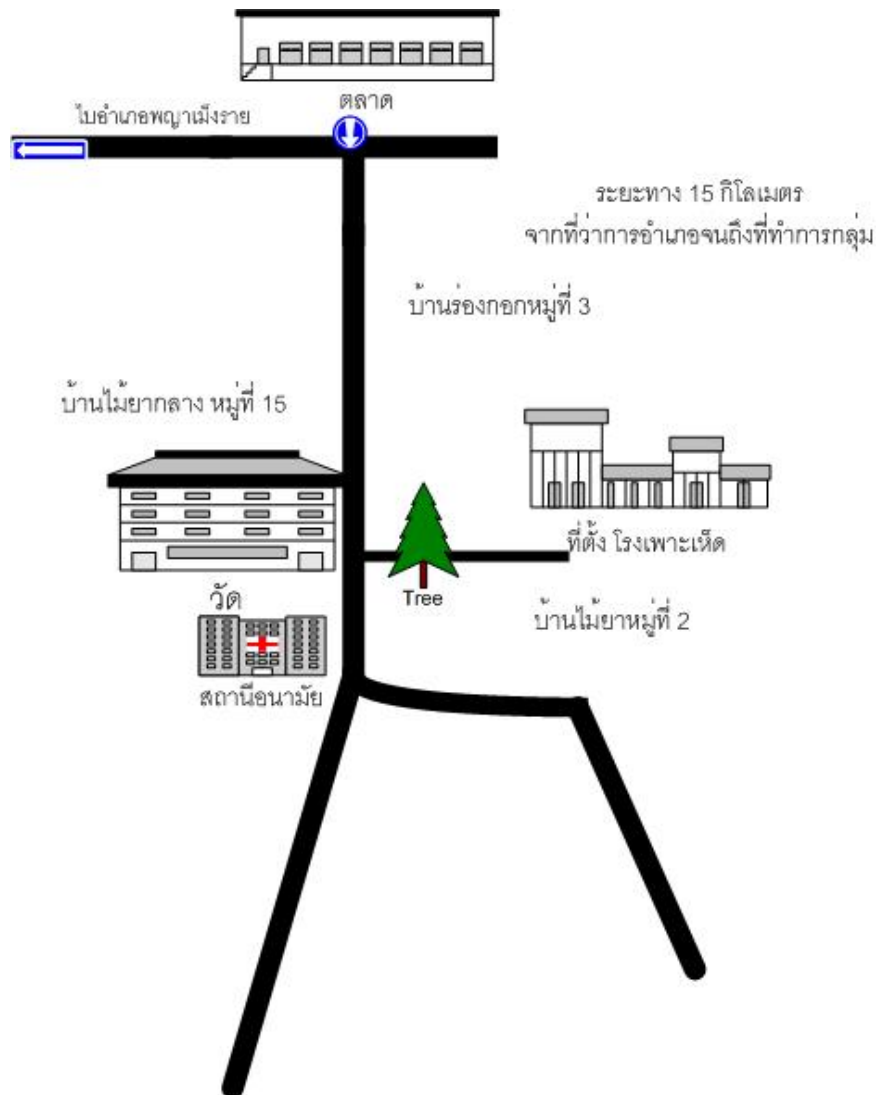
บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเพาะเห็ด

3.1.1 ชื่อกลุ่ม: กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจร บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2

3.1.2 สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โทรศัพท์ 053-672075
(แผนภาพที่ 3.1)

แผนภาพที่ 3.1 แผนที่กลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา

3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่ม

1. **นายชัยวัฒน์ เทนุรักษ์** ประธานกลุ่ม สมรสแล้ว อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้น ม. 3 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพญาเม็งราย มีอาชีพค้าขาย มีบุตร 3 คน คนแรกทำงานเป็นพยาบาลทหารบก คนที่สองทำงานอยู่บริษัทเอกชน และคนที่สามกำลังเรียนหนังสือ อยู่ชั้นมัธยมปลาย นายชัยวัฒน์ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มในระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทในชุมชน คือ เป็นผู้ใหญ่บ้านไม้ยา หมู่ที่ 2

2. **นายศรี อินคำ** รองประธานกลุ่ม เนื่องจากเป็นผู้ที่อาวุโสสมาชิกกลุ่มให้การยอมรับในการตัดสินใจ สมรสแล้ว อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 8 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพค้าขาย มีบุตร 2 คน คนแรกบวชเป็นพระ คนที่สองช่วยพ่อแม่ทำงานอยู่ที่บ้าน นายศรี อินคำ ยังมีบทบาทหน้าที่ในชุมชนอีกหลายตำแหน่ง ได้แก่ เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา กรรมการกลุ่มผู้สูงอายุ คณะกรรมการกลุ่มเลี้ยงหมู หมู่ที่ 8

3. **นายจรัญ นวลคำ** ทำหน้าที่เป็นเหรัญญิกกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา สมรสแล้ว อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพญาเม็งราย มีอาชีพค้าขาย มีบุตร 2 คน คนแรกทำงานอยู่ต่างประเทศ และคนที่สองทำงานอยู่บริษัทเอกชนอยู่กรุงเทพฯ

4. **นางสุจินต์ ชัยชนะ** เลขานุการกลุ่ม อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 141 หมู่ที่ 7 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพทำการเกษตรทำนาทำสวน มีบุตร 2 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของการเพาะเห็ด การให้แรงงานของสมาชิกกลุ่ม สำหรับบทบาทชุมชนนางสุจินต์ เป็นคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ของหมู่ที่ 7 ตำบลไม้ยา และยังทำหน้าที่ประธานกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาสันโค้งหมู่ที่ 7

5. **นายประเสริฐ มะโนตีบ** กรรมการฝ่ายการผลิต อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 7 ตำบลไม้ยา มีอาชีพทำการเกษตร มีบุตร 2 คน เป็นบุคคลที่มีความรู้ทักษะความชำนาญ ในเรื่องการเพาะเห็ด สมาชิกส่วนใหญ่ภายในกลุ่ม ต้องอาศัยนายประเสริฐให้ความรู้ ในเรื่องการเพาะเห็ด การผสมเชื้อเห็ด การบำรุงรักษาเห็ด นอกจากนี้นายประเสริฐสามารถเพาะเนื้อเห็ดได้ด้วยตนเอง สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเห็ดเห็ดนางฟ้า เห็ดขอนขาว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของกลุ่มอีกอย่างหนึ่ง เพราะเนื่องจากทุกกลุ่มในตำบลไม้ยาไม่สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเห็ด และเพาะเชื้อในเมล็ดข้าวฟ่างได้ ต้องไปซื้อมาจากศูนย์วิจัยพืชสวนจังหวัดเชียงราย แต่นายประเสริฐได้ไปฝึกทดลองการเพาะเนื้อเห็ด และการเพาะเลี้ยงเนื้อเห็ดจากศูนย์วิจัยพืชสวนจังหวัดเชียงราย

6. **นางสมบัติ อินนันทชัย** กรรมการ อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 11 มีอาชีพทำนา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตร 2 คน จบการศึกษาและแต่งงานแล้ว มีบทบาทในชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้นำ อช. ตำบลไม้ยา และคณะกรรมการกองทุนเงินล้านของหมู่บ้าน

7. **นายณรงค์ มังอย่า** กรรมการ อายุ 32 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 13 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพทำการเกษตรทำนาทำสวน ช่วยกลุ่ม เรื่องของการเพาะเห็ดการ

บำรุงรักษา การใช้แรงงานของสมาชิกกลุ่ม ในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ของหมู่ที่ 13 ตำบลไม้ยา

8. นายอำนวย ทับทิมหล้า กรรมการ อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 102 หมู่ที่ 16 ตำบลไม้ยา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพทำนาและเพาะเห็ดเป็นอาชีพเสริม เป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะในการเพาะเห็ดเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นคนที่แสวงหาตลาดจำหน่ายได้เป็นอย่างดีคนหนึ่ง สามารถหาผู้รับซื้อเห็ดจากจังหวัดน่าน และอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มาซื้อเห็ดของกลุ่มได้

9. นางยวงคำ เทนุรักษ์ กรรมการ อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 2 มีบทบาทช่วยเหลือในการดูแลก่อนเชื้อเห็ด การบำรุงรักษาก่อนเชื้อและการจำหน่ายเห็ด

3.2 ประวัติกลุ่มเพาะเห็ด

สืบเนื่องมาจากแต่เดิม เมื่อปี พ.ศ. 2540 มีราษฎรบ้านห้วยเดื่อหมู่ที่ 1 ตำบลไม้ยา คือ นายบุญอยู่ อรุณสุวรรณศรี ซึ่งทำงานกับบริษัทฟาร์มเห็ดอรุณฤกษ์ จำกัด และต่อมาในปี 2540 ได้เดินทางกลับมาอยู่บ้าน และนำความรู้ที่ได้จากการเพาะเห็ดขณะที่ทำงานกับฟาร์มเห็ดมาเพาะเห็ดขายในหมู่บ้าน ปรากฏว่าเป็นที่นิยมบริโภคของประชาชนในหมู่บ้าน เห็ดที่เริ่มเพาะขายครั้งแรก คือ เห็ดนางฟ้า และเห็ดนางรม ต่อมา มีราษฎรในหมู่บ้านสนใจเห็นว่าจะใช้เป็นอาชีพเสริมยามว่างได้ จึงได้ขยายความรู้ให้กับญาติพี่น้อง และประชาชนในหมู่บ้าน และประชาชนในตำบลไม้ยาหมู่บ้านใกล้เคียงที่สนใจได้ศึกษาและนำความรู้ที่ได้ไปเพาะเห็ดกิน และขายภายในหมู่บ้านของตน เดิมวัตถุดิบที่ใช้ คือ ฟางข้าวที่ได้จากฟางที่ชาวนาทิ้งไว้ หลังจากนวดเอาเมล็ดข้าวแล้ว

ต่อมา มีการเพาะเห็ดเริ่มแพร่หลาย ขึ้นในหลาย ๆ หมู่บ้านของตำบลไม้ยา และสามารถนำเงินเข้าตำบลปีละหลายล้านบาท โดยบ้านห้วยเดื่อหมู่ที่ 1 ได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด บ้านห้วยเดื่อขึ้นเมื่อปี 2542 และหมู่บ้านที่สนใจก็จะมีการรวมกลุ่ม สมาชิกของตนเองขึ้นภายในหมู่บ้าน และยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ต่อมา มีผู้นำในหมู่บ้านได้เห็นความสำคัญของกลุ่ม เพาะเห็ด จึงได้มีการปรึกษารื้อถอนกันในการที่จะส่งเสริมการเพาะเห็ดการอย่างจริงจัง ได้จัดทำแผนเสนอขอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักรที่จำเป็นมาใช้ในการให้บริการสมาชิก โดยให้บ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 เป็นหลักในการเพาะเห็ดและเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการใช้เครื่องจักร และเทคโนโลยี คิดค้นหาวิธีการเพาะเชื้อ การแปรรูปเห็ด โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจจากอำเภอพญาเม็งราย ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยาเป็นเงินงบประมาณ 900,000 บาท และให้แต่ละหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งกลุ่ม เพาะเห็ดเป็นสมาชิกเครือข่าย

กลุ่มเพาะเห็ดไม้ยาหมู่ที่ 2 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่ม มีอาชีพเสริม ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและแก้ปัญหาการว่างงาน โดยเฉพาะนอกฤดูกาลเกษตร มีสมาชิกก่อตั้งครั้งแรก 72 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 40 คน สาเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกลดลงก็เพราะ เดิมทีสมาชิกกลุ่ม อยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลไม้ยา และหมู่บ้านที่ทำการเพาะเห็ดอยู่แล้วและมีความสนใจ เช่น บ้านห้วยเดื่อ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยก้างไหมหมู่ 13 และมีสมาชิกอีกหลายหมู่บ้านสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพราะเข้าใจว่างบประมาณที่จะได้รับ

การสนับสนุนจำนวน 900,000 บาท เขาจะให้มาเป็นตัวเงินและจะทำการแบ่งงบประมาณไปใช้ภายในหมู่บ้านของตนเอง แต่รัฐบาลได้ให้นโยบายในการใช้งบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจว่า ควรเป็นโครงการที่ไม่เป็นเบี้ยหัวแตก คือ ควรเป็นโครงการอันเดียว หรือเป็นโครงการที่เกี่ยวเนื่องกัน เป็นความต้องการของประชาชนในตำบลนั้นๆ สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นวงกว้างภายในตำบล และได้สนับสนุนงบประมาณให้มาแก้ไขปัญหาเรื่องของการเพาะเห็ดตำบลไม้ยา ซึ่งจริงในขณะนั้นประชาชนในตำบลไม้ยาได้มีการเสนอโครงการเลี้ยงวัวของตำบลไม้ยาด้วย แต่มติในที่ประชุมตำบลตกไม่มีโครงการเพาะเห็ดได้รับการอนุมัติจากเวทีประชุม กลุ่มจึงได้เสนอโครงการจัดหาครุภัณฑ์ เครื่องจักรวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการเพาะเห็ดของกลุ่ม ได้แก่ อาคารโรงเรือน เครื่องผสมขี้เลื่อย เครื่องหันฟาง โรงเพาะเห็ด ขี้เลื่อย คอขวด และปุ๋ยยูเรีย จึงได้ทำการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ของกลุ่มตามที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ

ต่อมาสมาชิกที่อยู่ต่างหมู่บ้านไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้สะดวก จึงได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ในการก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกได้มีการลงหุ้นกันคนละ 100 บาท ค่าสมัคร 10 บาท สำหรับสมาชิกที่มีการลาออกก็มีการคืนเงินหุ้นให้ แต่เงินหุ้นที่ลงมาไม่ได้นำมาเป็นต้นทุนในการเพาะเห็ดแต่นำไปให้สมาชิกภายในกลุ่มกู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน สมาชิกที่ลาออกสามารถไปตั้งกลุ่มในหมู่บ้านของตนได้ และสามารถมาเป็นสมาชิกเครือข่ายกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ได้ โดยจะมีสิทธิในการได้รับความรู้ การถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้เครื่องจักร การใช้ตู้นึ่ง

ปัจจุบันกลุ่มทำการเพาะเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาวเป็นหลัก ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ได้ทำการเพาะเห็ดไปแล้ว 3 รุ่น

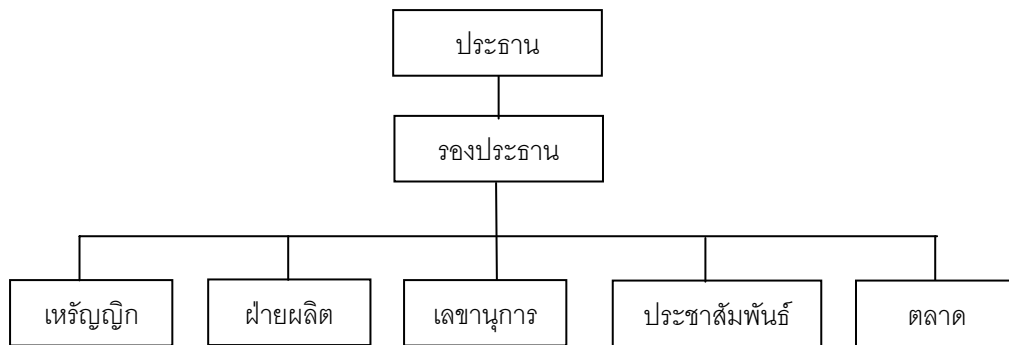
3.3 บทบาทของกลุ่มต่อชุมชน

1. ส่งเสริมอาชีพ ความรู้ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็นในกระบวนการเพาะเห็ดแก่สมาชิก และกลุ่มเครือข่าย
2. ผลิตรายการจำหน่ายให้ชุมชนบริโภค
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการเพาะเห็ดสำหรับสมาชิกและเครือข่ายในตำบล

3.4 การจัดองค์กรและการบริหารงานกลุ่ม

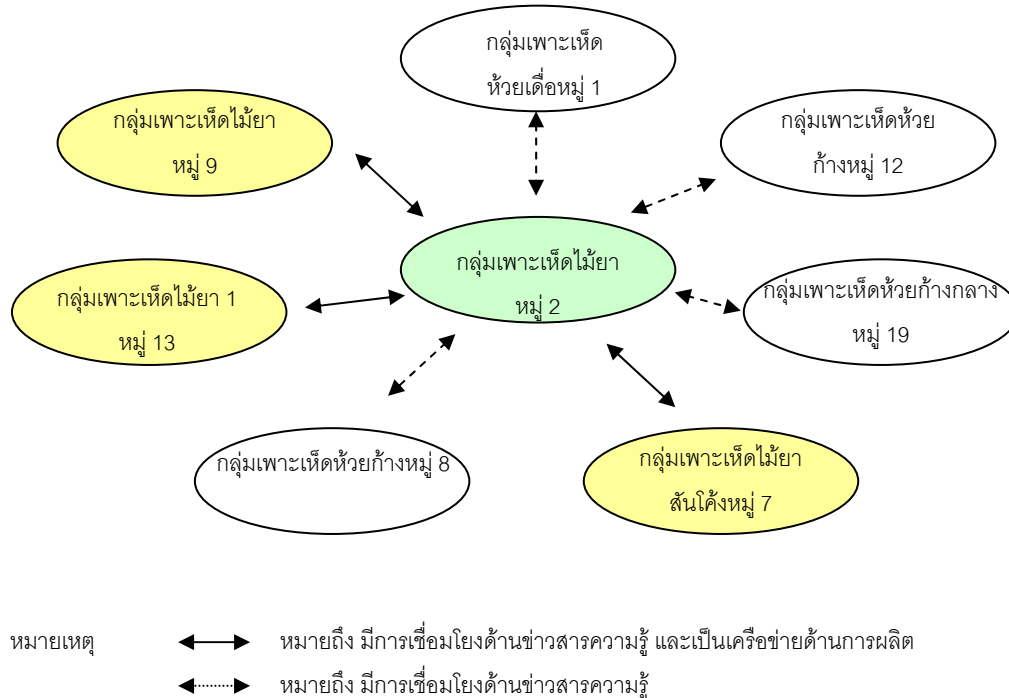
3.4.1 การบริหารและจัดการองค์กรของกลุ่ม

เนื่องจาก กลุ่ม มีการจัดตั้งขึ้นจากคนที่สนใจเรื่องการเพาะเห็ดของตำบลไม้ยา และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2545 จากที่ทำการปกครองอำเภอพญาเม็งราย ผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มขึ้น ซึ่งมีแผนผังโครงสร้างของคณะกรรมการดังแผนภาพที่ 3.2

แผนภาพที่ 3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม/กิจการ

การสร้างเครือข่ายของกลุ่ม แบบหลวม ๆ ซึ่งยังไม่เป็นทางการเนื่องจากว่าในตำบลไม้ยา มีการเพาะเห็ดกันแพร่หลาย สามารถทำรายได้ให้ประชาชนภายในตำบลโดยรวมในแต่ละปีหลายล้านบาท มีบางกลุ่ม ที่ทำการเพาะเห็ดกันเป็นกลุ่ม ขนาดเล็กและกลุ่ม ที่รวมตัวกันภายในเครือญาติ หรือทำฟาร์มเพาะเห็ดเป็นส่วนตัว แต่ก็มี การประสานกันในเรื่องของความรู้การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเพาะ การต่อรองราคากันพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อเห็ดภายในตำบล ในส่วนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 นี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งตำบลเข้าร่วมเป็นสมาชิก เพราะเป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา และเป็นจุดประสานเรื่องความรู้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการเพาะเห็ด

แผนภาพที่ 3.3 โครงสร้างเครือข่ายของกลุ่มเพาะเห็ดตำบลไม้ยาและกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2

3.4.2 วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ

การคัดเลือกคณะกรรมการของกลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มได้ดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดทั้งหมดในครั้งแรก มีการโหวตเสียงสมาชิกให้คัดเลือกคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 10 คน โดยดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการที่จะตำแหน่งและให้สมาชิกเสนอชื่อคณะกรรมการที่มีความเหมาะสมในแต่ละตำแหน่ง ได้แก่ ตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายการตลาด ฝ่ายผลิต และฝ่ายประชาสัมพันธ์

ผลจากการเลือกตั้งคณะกรรมการ ได้คณะกรรมการกลุ่มเพาะเห็ด ดังนี้

1. นายชัยวัฒน์ เทนุรักษ์	ประธานกรรมการ
2. นายศรี อื่นคำ	รองประธาน
3. นางสุจินต์ ชัยชนะ	เลขานุการกลุ่ม
4. นายจรัส นวลคำ	เหรัญญิก
5. นายประเสริฐ มะโนดีบ	กรรมการฝ่ายการผลิต
6. นางสมบัติ อินันชัย	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
7. นายณรงค์ มังหย่า	กรรมการฝ่ายการผลิต
8. นายอำนาจ ทับทิมหล้า	กรรมการฝ่ายการผลิต
9. นางยวงคำ เทนุรักษ์	กรรมการฝ่ายการตลาด

ตารางที่ 3.1 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มเพาะเห็ด ปี 2546

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	เพศ	สภานภาพ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่ง	หน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	ปัจจุบันเป็นสมาชิกกลุ่ม	บทบาทภายในชุมชน
1	นายชัยวัฒน์ เทนุรักษ์	47	ชาย	สมรส	ม.3	ประธาน	-ประสานงานสมาชิก ในการประชุม -ควบคุมบริหารงานกลุ่ม	ทำนา	ค้าขาย	กลุ่มผู้ทำสวนลำไยตำบลไม้ยา	ผู้ใหญ่บ้าน
2	นายศรี อินคำ	51	ชาย	สมรส	ม.3	รองฯ	-ทำหน้าที่ช่วยประธาน และทำหน้าที่แทนประธาน เวลาประธานไม่อยู่	ทำนา	ค้าขาย	กลุ่มเกษตรทำนาตำบลไม้ยา	สมาชิก อบต.
3	นางสุจินต์ ชัยชนะ	46	หญิง	สมรส	ป.4	เลขาฯ	-บันทึกประชุมและ ข้อตกลงของกลุ่ม รวบรวมข้อมูลการผลิต การตลาดกลุ่ม	ทำนา	ทำนา ทำไร่	กลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาสันโค้ง หมู่ที่ 7	
4	นายจรัญ นวลคำ	48	ชาย	สมรส	ม.6	เหรัญญิก	-จัดทำบัญชีและเก็บรักษา เงินของกลุ่ม	ค้าขาย	ค้าขาย	กลุ่มสวนลำไยตำบลไม้ยา	
5	นายประเสริฐ มะโนดีบ	49	ชาย	สมรส	ป.4	กรรมการ	-มีหน้าที่ศึกษา กระบวนการผลิต การเพาะเห็ด การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต	ทำนา ทำไร่	ทำนา ทำไร่	กลุ่มเกษตรทำนา กลุ่มลำไยตำบลไม้ยา	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	เพศ	สภานภาพ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่ง	หน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	ปัจจุบันเป็นสมาชิกกลุ่ม	บทบาทภายในชุมชน
6	นายณรงค์ มั่งหย่า	32	ชาย	สมรส	ป.6	กรรมการ	เป็นกรรมการผู้ช่วยฝ่ายศึกษากระบวนการผลิต	ทำนา	ทำนา	กลุ่มเกษตรทำนาตำบลไม้ยา	กรรมการหมู่บ้าน
7	นางสมบัติ อินนันทย์	49	หญิง	สมรส	ป.4	กรรมการ	เป็นกรรมการช่วยศึกษาผลผลิตและเก็บข้อมูลการตลาดและราคาขายผลผลิตกลุ่ม ช่วยงานเลขาฯกลุ่ม	ทำนา	ทำไร่	กลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาสันโค้ง	ผู้นำ อช.
8	นางยวงคำ เทนุรักษ์	46	หญิง	สมรส	ป.4	กรรมการ	เป็นกรรมการช่วยศึกษาการตลาดและผลผลิตและบันทึกการใช้แรงงานของสมาชิก กลุ่ม	ทำนา	ทำนา	กลุ่มแม่บ้าน	กรรมการแม่บ้าน
9	นายอำนาจ ทับทิมหล้า	50	ชาย	สมรส	ป.4	กรรมการ	กรรมการช่วยฝ่ายผลิต	ทำนา	ทำนา	กลุ่มเกษตรไม้ยา	กรรมการกลุ่มอาชีพ

ที่มา: จากการสำรวจ

3.4.3 บทบาทหน้าที่ของกรรมการกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา

บทบาทของคณะกรรมการของกลุ่ม ค่อนข้างมีความพร้อม เพราะส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้นำของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม โดยบทบาทหน้าที่กรรมการกลุ่ม มีดังนี้

ประธาน การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก จัดหาแหล่งทุน การติดต่อแหล่งพัฒนาความรู้กลุ่ม และการจัดการบริหารงานของกลุ่ม

รองประธาน ปฏิบัติหน้าที่เมื่อประธานไม่อยู่ การประสานงาน การติดต่อแหล่งพัฒนาความรู้กลุ่ม ประสานงานด้านการตลาด และร่วมการจัดการบริหารงานของกลุ่ม

เหรัญญิก รับผิดชอบเรื่องการจัดทำบัญชีของกลุ่ม เก็บรักษาเงินของสมาชิก จัดหาวัสดุ – อุปกรณ์ และเครื่องเขียนที่จำเป็นสำหรับกลุ่ม มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่ม

เลขานุการ ช่วยเหรัญญิกทำบัญชีรับจ่ายของการลงทุนเพาะเห็ด ช่วยดูแลทบทวนระบบเอกสารของกลุ่ม บันทึกการปฏิบัติงานของสมาชิกในกลุ่ม ทำหน้าที่จัดสรรแรงงานในการผลิต วิธีการบริหาร การจ่ายค่าแรงงานสำหรับสมาชิก

ฝ่ายผลิต มีกรรมกรในฝ่าย อีก 3 ตำแหน่ง ดำเนินด้านการผลิต เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการเพาะเห็ด การเย็บเชื้อ กรรมกรฝ่ายการผลิต

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มให้แก่สมาชิก และชุมชน

ฝ่ายการตลาด ดำเนินงานในด้านการจัดหาตลาด และควบคุมการซื้อขายระหว่างคนกลาง กับกลุ่ม

3.4.4 การบริหารงานกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย

การบริหารงานของกลุ่มเพาะเห็ดในตำบลไม้ยา ค่อนข้างยังมีความสัมพันธ์กันน้อยและยัง เป็นเครือข่ายที่หลวม ๆ อยู่ แต่คณะกรรมการกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยาหมู่ที่ 2 ก็ไม่ได้ละเลยในเรื่องนี้ ยังมีแผนการณ์ที่จะพัฒนาและรวมกลุ่มเครือข่ายตำบลให้เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งในอนาคต โดยคิดถึงเรื่องของการผลิตของเครือข่าย การรวมตลาด หรือการหาแหล่งตลาดรวมของเครือข่ายกลุ่มเพาะเห็ดในตำบลไม้ยา

3.4.5 การประชุมกลุ่ม

การประชุมกลุ่ม หรือสมาชิกในกลุ่ม จะดำเนินการประชุมสมาชิกในกลุ่มใหญ่ ในแต่ละปีจะมีการประชุมใหญ่สมาชิกปีละ 1 ครั้ง แต่จะมีการเชิญสมาชิกของกลุ่มทั้งหมดเข้าร่วมการประชุมก่อนจะมีการดำเนินการเพาะเห็ดในแต่ละรุ่น เพื่อให้สมาชิกที่สนใจได้ร่วมทำการเพาะเห็ดในแต่ละรุ่น และเมื่อมีการดำเนินการเพาะเห็ดในแต่ละรุ่น สมาชิกกลุ่มย่อยที่ร่วมกันเพาะเห็ด จะร่วมกันประชุมกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการ คือ การพูดคุยกันหาแนวทางการพัฒนาผลผลิต ปริมาณลูกค้าก่อนเชื้อ ปริมาณก่อนเห็ดนางฟ้า เห็ดขอนขาวที่จะผลิตในแต่ละรุ่น

3.4.6 การวางแผนการจัดการกลุ่มในอนาคต

ขณะนี้ กลุ่มกำลังอยู่ในระหว่างการทดลองการเพาะเลี้ยงเชื้อเห็ดขอนขาว เห็ดนางฟ้า เห็ดลม (เห็ดบด) และหาแนวทางการศึกษาถึงการแปรรูปเห็ดในกรณีที่เกิดล้นตลาดในบางเวลาที่เห็ดป่าออกมาปริมาณมาก และศึกษาวิธีการบริหารกลุ่ม การแบ่งปันผลกำไร การจัดสวัสดิการกลุ่ม ซึ่งเป็นการเลียนแบบกลุ่มเดิม และเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูก แต่สิ่งที่สำคัญกลุ่ม คิดและวางแผนร่วมกันไว้ว่า จะทำอะไรให้กลุ่ม เข้มแข็ง มีการรวมเครือข่ายกลุ่ม เพาะเห็ดทั้งตำบลได้และให้มีการพัฒนาการแปรรูปเห็ดให้ครบวงจรได้เช่นเดียวกับ ชื่อของกลุ่ม ที่ตั้งขึ้น

3.5 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่ม

1. ปัญหาการจัดการองค์กร ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ค่อนข้างมีการหมุนเวียนหรือมีการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม มีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการกลุ่มส่วนใหญ่ จะมาจากคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในชุมชน จึงเห็นว่า ควรให้มีสมาชิกกลุ่มท่านอื่นเข้ามาเป็นกรรมการบ้าง เพื่อเป็นการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารกลุ่ม

2. คณะกรรมการกลุ่ม มีการบันทึกประชุมบ่อย เห็นได้จากบันทึกการประชุมไม่มีการบันทึกมติการประชุมกลุ่ม ส่วนใหญ่จะระเบียบกำหนดขึ้นครั้งแรกในช่วงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. ไม่มีการบันทึกไว้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาสำหรับสมาชิกใหม่ ไม่สามารถรู้หรือทราบถึงกฎระเบียบของกลุ่ม ที่มีอยู่ก่อนได้

3. คณะกรรมการกลุ่ม ส่วนใหญ่มีบทบาทในชุมชนหลายด้าน ทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่ม ในการร่วมประชุมกลุ่ม หรือเวลาสำหรับไปอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนากลุ่มได้

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารกลุ่มมีน้อยส่วนใหญ่จะให้คณะกรรมการหรือผู้นำกลุ่ม เป็นผู้คิดริเริ่มงานใหม่ และไม่คอยนำเสนอหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม

5. ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านความรู้ การผลิต การบริหารจัดการ องค์กร การบริหารการตลาด และการบริหารด้านการเงิน ทำให้คณะกรรมการกลุ่ม เมื่อประสบกับปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

3.6 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่ม

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ก็ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในครั้งแรก เป็นเงิน 900,000 บาทเป็นงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจของตำบลไม้ยา ส่วนหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอพญาเม็งราย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพญาเม็งราย ส่วนศูนย์วิจัยพืชสวนจังหวัดเชียงรายได้ให้ความรู้ในการเพาะเชื้อเห็ด การเพาะเลี้ยงก้อนเห็ด การให้อาหาร และการบำรุงรักษาเห็ด

บทที่ 4

การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต

4.1 ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแบ่งออกได้เป็น เห็ดนางฟ้า (ฮังการี และภูฐาน) เห็ดขอนขาว ก้อนเห็ดนางฟ้า ก้อนเห็ดขอนขาว ผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม คือ การผลิตดอกเห็ดสดของเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาว (ตารางที่ 4.1) ในส่วนการผลิต เชื้อรุ่น เชื้อข้าวฟ่าง ก้อนเห็ดนางฟ้าและก้อนเห็ดขอนขาว เป็นการผลิตที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการผลิตดอกเห็ด แม้มีการจำหน่ายก้อนเชื้ออยู่บ้าง แต่มีในปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่าการขายทั้งหมดของกลุ่ม

ตารางที่ 4.1 ตารางผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์	ชนิด	ราคาขาย
1. เห็ดนางฟ้า	เห็ดนางฟ้าฮังการี	15 - 20 บาท/กก.
	เห็ดนางฟ้าภูฐาน	15 - 20 บาท/กก.
2. เห็ดขอนขาว	-	25 - 40 บาท/กก.

หมายเหตุ: จากการสำรวจ

4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต

4.2.1 การบริหารการผลิต

การผลิตดอกเห็ดของกลุ่ม มีลักษณะคือ รวมกันผลิต และรวมกันขายตลอดปี ผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารผลิตหลักของกลุ่ม คือ คณะกรรมการฝ่ายผลิต (นายประเสริฐ) เลขานุการร่วมกับเหรัญญิก เนื่องจากการผลิตเห็ดมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตเห็ด คือ เห็ดนางฟ้ามีระยะเวลาการเก็บเกี่ยว 4 เดือน และเห็ดขอนขาวมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยว 2 เดือน จึงมีการเตรียมสั่งซื้อวัสดุและวัตถุดิบในการผลิตล่วงหน้า เพื่อทำก้อนเชื้อเห็ด โดยทำการแบ่งหน้าที่ในการจัดเตรียม คือ ให้ฝ่ายผลิตและเลขานุการเป็นผู้เตรียมรายการวัสดุ วัตถุดิบ และแรงงานในการผลิต แล้วส่งรายการไปยังเหรัญญิกเป็นคนดำเนินการจัดซื้อ การเตรียมการเรื่องแรงงานสามารถแบ่งได้ตามกิจกรรม คือ การทำก้อนเห็ด และการดูแล เก็บเกี่ยว เดิมในปี 2545-2546 การทำก้อนเชื้อเห็ด และการดูแล เก็บเกี่ยว จะเป็นหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม โดยการจัดกลุ่มย่อยเล็กๆ ประมาณ 8-10 คนเพื่อผลิตก้อนเชื้อ และดูแลเห็ด และจะได้รับค่าแรงเมื่อสิ้นสุดรอบการเก็บเกี่ยว จึงทำให้ไม่ได้รับความสนใจในร่วมการทำกิจกรรม หรือมาทำงานไม่สม่ำเสมอ จนกระทั่ง ปี 2547 ได้มีการลงมติให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใน ส่วนการทำก้อนเห็ด จะได้รับค่าแรงเป็นรายวัน วันละ 60 บาท และมีเงื่อนไขคือ ผู้ที่มีสิทธิเข้าทำกิจกรรมในส่วนการดูแล เก็บเกี่ยว จะต้องร่วมทำกิจกรรมในส่วนการผลิตก้อนเห็ดด้วย แต่ในช่วงของการผลิตก้อนเห็ดนั้น

จะมีการจ้างแรงงานจากภายนอกกลุ่มเข้ามาทำงาน แต่แรงงานภายนอกเหล่านี้จะไม่มีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมการดูแล เก็บเกี่ยว

4.2.2 การวางแผนการผลิต

การผลิตเห็ดจะมีการวางแผนการผลิตตามระยะเวลาการเก็บเกี่ยวของเห็ด (อ้างอิง 4.2.1 การบริหารการผลิต) ทำให้ใน 1 ปีสามารถผลิตเห็ดนางฟ้าได้ 2 รอบการเพาะปลูก และผลิตเห็ดขาวได้ 4 รอบการเพาะปลูก การผลิตเห็ดนางฟ้าขึ้นจำหน่ายแทนในช่วงฤดูหนาว คือ ช่วงเดือน ตุลาคม - ธันวาคม แต่ในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - กันยายน เห็ดขอนขาวสามารถออกดอกได้ดีจึงได้มีการลดการผลิตเห็ดนางฟ้า และเพิ่มปริมาณการผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาวมากขึ้น ในช่วงระหว่างเดือน ธันวาคม - พฤษภาคม สำหรับการผลิตในปี 2546 ของกลุ่มนั้น ได้ทำการผลิตเห็ดขอนขาว 2 รอบการเพาะปลูก รอบการผลิตที่ 1 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน และรอบการผลิตที่ 2 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม และทำการผลิตเห็ดนางฟ้า 1 รอบการเพาะปลูก คือ ในช่วงเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม สำหรับชนิดของเห็ดนางฟ้ากลุ่มไม่ได้เจาะจงการผลิตตามชนิด เนื่องจากมองเห็นว่าราคาของเห็ดนางฟ้าอังกะรี และเห็ดนางฟ้าภูฐาน ที่ได้รับจากการขายไม่แตกต่างกัน ดังนั้นในรอบระยะเวลาการเพาะปลูกกลุ่ม จึงทำการผลิตเห็ดแบบคละกันไป ตามเชื้อเห็ดในกลุ่มผลิตได้ หรือเชื้อเห็ดที่จัดซื้อ มา สามารถแสดงปริมาณการผลิตเห็ดของกลุ่มได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ปริมาณการผลิตในปี 2546 แยกตามเดือนที่ผลิต

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณการผลิต/เดือน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี. ค.	เม. ย	พ.ค.	มิ. ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ก้อนเห็ด ขอนขาว	ก้อน				28000			5000					
2. ก้อนเห็ด นางฟ้า	ก้อน							5000					
3. เห็ดขอนขาว	กก				11.4	2376.7	1245.2		578	66.7	34.3	16	4.5
4. เห็ดนางฟ้า	กก									169.4	649.9	487.1	172.1

ที่มา: จากการสำรวจ

ด้านกำลังการผลิตของกลุ่ม จากโรงเรือนทั้งหมด 8 โรง กลุ่มสามารถเก็บก้อนเห็ดได้สูงสุด 28,000 ก้อน โดยก้อนเห็ด 1 ก้อน จะให้ดอกเห็ด 0.5 - 0.7 กก. นั้น คือ ถ้ากลุ่มทำการผลิตก้อนเห็ดเต็มที (28,000 ก้อน) จะทำให้ได้ดอกเห็ดประมาณ 16,800 กก. ทั้งเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาว

4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต

ในการผลิตก้อนเชื้อเห็ด กลุ่มจะทำการจัดหาวัตถุดิบ และอุปกรณ์ในการผลิต โดยการจัดซื้อภายในท้องถิ่นและจากภายนอก โดยรายการที่จัดซื้อจะมาจากฝ่ายผลิต และเลขานุการ ส่วนการดำเนินการจัดซื้อจะทำโดยเหรัญญิก ฝ่ายผลิต และเลขานุการ

4.3.1 วัตถุดิบ

ก. วัตถุดิบในการผลิตก้อนเห็ด

ขี้เลื่อย เป็นวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ด โดยเฉพาะเห็ดขอนขาว ขี้เลื่อยที่ใช้ในการทำก้อนเห็ด มี 2 ชนิด คือ ขี้เลื่อยไม้ยางพาราและขี้เลื่อยไม้จามจุรี ในช่วงการผลิตปี 2546 กลุ่มได้ใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราในการผลิตเท่านั้น ต่อมาในปี 2547 ได้ทดลองใช้ขี้เลื่อยไม้จามจุรี ควบคู่กับการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราเนื่องจากราคาถูกกว่า และสามารถหาได้จากจังหวัดลำปาง แต่อย่างไรก็ดี การใช้ขี้เลื่อยไม้จามจุรีจะให้ผลผลิตเห็ดน้อยกว่า และมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวสั้นกว่า การสั่งซื้อขี้เลื่อยไม้ยางพาราจะสั่งซื้อจากร้านในจังหวัดเชียงราย ซึ่งจะสั่งซื้อจากจังหวัดทางภาคใต้ก็ต่อ โดยราคาของขี้เลื่อยไม้ยางพาราต่อหนึ่งลำรถ 10 ล้อ (น้ำหนักโดยประมาณเท่ากับ 10 ตัน) มีมูลค่าเท่ากับ 14,500 บาท

ฟางข้าว เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตเห็ดนางฟ้า ซึ่งจะทำการผสมฟางข้าวหั่นเฉพาะในการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าเท่านั้น ฟางข้าวที่กลุ่มใช้ในการผลิตจะทำการสั่งซื้อเป็นลำรถกระบะ ในราคาลำรถละ 200 บาท โดยสามารถหาได้ในชุมชน

รำ กลุ่มทำการซื้อจากรองสีข้าวในชุมชน โดยวิธีการสั่งซื้อเป็นกระสอบ โดยขนาดบรรจุกระสอบละ 60^{1/} กก. รำแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ **รำหยาบ** และ **รำละเอียด** สำหรับเห็ดนางฟ้าจะใช้รำละเอียดผสมเพียงชนิดเดียว ส่วนเห็ดขอนขาวนั้นจะผสมทั้งรำละเอียด และรำหยาบ รำละเอียดราคากระสอบละ 280 บาท ราคารำหยาบกระสอบละ 70 บาท

ยิปซัม กลุ่มทำการสั่งซื้อจากร้านค้าใน อ.พญาเม็งราย ทางร้านเป็นผู้จัดส่งให้ ในแต่ละครั้งการผลิตจะทำการสั่งซื้ออย่างน้อยครั้งละ 4 กระสอบ ราคากระสอบละ 85 บาท ขนาดบรรจุ กระสอบละ 25^{1/} กก.

ดีเกลือ กลุ่มทำการสั่งซื้อจากร้านค้าใน อ.พญาเม็งราย ทางร้านเป็นผู้จัดส่งให้ ในแต่ละครั้งการผลิตจะทำการสั่งซื้ออย่างน้อยครั้งละ 4 กระสอบ ราคากระสอบละ 235 บาท หากสั่งซื้อน้อยกว่านั้นจากร้านค้าใน ตำบลไม้ยา ในราคากระสอบละ 240 บาท ขนาดบรรจุ กระสอบละ 25^{1/} กก.

ปูนขาว กลุ่มทำการสั่งซื้อจากร้านค้าใน อ.พญาเม็งราย ทางร้านเป็นผู้จัดส่งให้ ในแต่ละครั้งการผลิตจะทำการสั่งซื้อ 1 ครั้ง ต่อรอบการผลิต ครั้งละประมาณ 50 ถุง ราคาถุงละ 40 บาท ขนาดบรรจุ ถุงละ 2 กก.

น้ำตาลทรายแดง เป็นส่วนผสมในการผลิตก้อนเห็ดขอนขาว กลุ่มทำการสั่งซื้อจากร้านค้าในตำบลไม้ยา โดยสั่งซื้อรอบการผลิตละ 2 ครั้ง ราคาน้ำตาลจะอยู่ที่ กก.ละ 12.85 - 13 บาท

ยูเรีย ซื้อจากร้านค้าปุ๋ยใน ตำบลไม้ยา ราคากระสอบละ 300 บาท ขนาดบรรจุ 50 กก.

ปลายข้าว เป็นส่วนผสมในการผลิตก้อนเห็ดขอนขาว โดยทำการสั่งซื้อจากรองสีในชุมชน พร้อมกับการซื้อรำ ราคาถึงละ 310 บาท มีปลายข้าว 15 กก.

^{1/} จากการประมาณของฝ่ายผลิต

ฟืน สำหรับนึ่งก้อนเห็ด โดยสั่งซื้อจากพ่อค้าในหมู่บ้าน ราคาลำรถละ 400 บาท โดยฟืน 1 ลำรถสามารถนึ่งก้อนเห็ดได้ 2 เตา เท่ากับก้อนเห็ด 10,000 ก้อน

ข. วัตถุดิบในการผลิตเชื้อวุ้น

มันฝรั่ง ในการผลิตเชื้อวุ้นแต่ละครั้ง จะทำการซื้อมันฝรั่งจากตลาดในหมู่บ้านมา ครั้งละ 0.5 กก. ในราคากก.ละ 15 บาท

น้ำตาลกลูโคส กลุ่มซื้อจากร้านขายยาในชุมชน ราคากระป๋องละ 50 บาท มีประมาณ 500 กรัม

ผงวุ้น ซื้อจากร้านค้าในชุมชน ผงวุ้น 1ซอง บรรจุ 25 กรัม ราคา 25 บาท 1 ซองสามารถใช้ได้อย่างน้อย 2 การผลิต

ค. วัตถุดิบในการผลิตเชื้อข้าวฟ่าง

ข้าวฟ่าง เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตเชื้อข้าวฟ่าง กลุ่มจะทำการซื้อข้าวฟ่างปีละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 กระสอบ น้ำหนัก 30 กก. ราคา 350 บาท ซื้อจากในตำบลจังหวัดเชียงราย ทำการเก็บรักษาในอาหารอเนกประสงค์

การจัดหาวัตถุดิบจะทำการจัดหาตามรอบการผลิตเห็ดแต่ละชนิด ทำให้ในปี 2546 มีระยะเวลาในการจัดหาวัตถุดิบเพื่อผลิตก้อนเห็ด รายละเอียดการจัดซื้อและช่วงเวลาในการจัดหาวัตถุดิบแสดงดังตาราง ที่ 4.3 และตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ช่วงเวลาจัดหาวัตถุดิบ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณการผลิต/เดือน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี. ค.	เม. ย	พ.ค.	มิ. ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ก้อนเห็ดขอนขาว	ก้อน				↔			↔					
2. ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน							↔					

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.4 การจัดหาวัตถุดิบ ต่อรอบการผลิต

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคา/หน่วย (บาท)	แหล่งที่มา	ความถี่	ปริมาณการจัดหา/ครั้ง	การชำระเงิน	วิธีการขนส่ง
ซีลี้อย	ล้ารถ	14,500	จังหวัดทางภาคใต้	2 ครั้ง/รอบการผลิต	1 ล้ารถ/ครั้ง	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
ฟางข้าว	ล้ารถ	200	ในชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	3 ล้ารถ/ครั้ง	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
รำหยาบ	กระสอบ	70	โรงสีในชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	20 กระสอบ/ครั้ง	เงินสด	นำมาส่งโดยโรงสี
รำละเอียด	กระสอบ	280	โรงสีในชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	10 กระสอบ/ครั้ง	เงินสด	นำมาส่งโดยโรงสี
ยิปซัม	กระสอบ	85	ร้านค้าในอ.พญาเม็งราย	2ครั้ง/รอบการผลิต	7กระสอบ	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
ดีเกลือ	กระสอบ	235	ร้านค้าในอ.พญาเม็งราย	2 ครั้ง/รอบการผลิต	3กระสอบ	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
ปูนขาว	ถุง	40	ร้านค้าในอ.พญาเม็งราย	1ครั้ง/รอบการผลิต	50 ถุง	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
น้ำตาลทรายแดง	กก.	12.85 -13.00	ร้านค้าในอ.พญาเม็งราย	1 ครั้ง/รอบการผลิต	อย่างน้อย 50 กก.	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
ยูเรีย	กระสอบ	300	ร้านค้าในอ.พญาเม็งราย	1ครั้ง/รอบการผลิต	1 กระสอบ	เงินสด	นำ มา ส่ง โดยพ้อค้า
ปลายข้าว	กระสอบ	310	โรงสีในชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	3 กระสอบ	เงินสด	นำมาส่งโดยโรงสี
มันฝรั่ง	กก.	30	ตลาดชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	0.5 กก.	เงินสด	ฝ่ายผลิตซื้อ
น้ำตาลกลูโคส	กระป๋อง	50	ตัวจังหวัดเชียงราย	1ครั้ง/รอบการผลิต	1กระป๋อง (500 กรัม)	เงินสด	ฝ่ายผลิตซื้อ
ผงฟู	ซอง	25	ตลาดชุมชน	1ครั้ง/รอบการผลิต	1 ซอง	เงินสด	ฝ่ายผลิตซื้อ
ข้าวฟ่าง	กระสอบ	350	ตัวจังหวัดเชียงราย	1ครั้ง/รอบการผลิต	1 กระสอบ	เงินสด	ฝ่ายผลิตซื้อ

ที่มา: จากการสำรวจ

4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์และโรงเรือนในการผลิตทั้งหมด กลุ่มทำการจัดซื้อโดยใช้งบประมาณจาก อบต.ไม้ยา จำนวน 800,000 บาท

ก. วัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตก้อนเห็ด

คอกขาด ทำจากพลาสติก อายุการใช้งาน 1.5 ปี ราคาอันละ 0.12 บาท กลุ่มทำการซื้อมาตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่ม จำนวน 20,000 อัน ปัจจุบันยังสามารถใช้งานได้

สายยาง ซื้อจากร้านค้าใน ตำบลไม้ยา โดยซื้อมาในราคา กก.ละ 50 บาท 20 กก. มีอายุการใช้งาน 3 ปี

พลั่ว ใช้ในการตักส่วนผสม และผสมส่วนผสมของการผลิตก้อนเห็ด กลุ่มทำการจัดซื้อไว้ 10 อัน ราคาอันละ 120 บาท จากร้านค้าใน ตำบลไม้ยา

บัวรดน้ำ บัวรดน้ำที่ทางกลุ่มซื้อมาเป็นพลาสติก ราคาอันละ 69 บาท จำนวน 2 อัน ใช้ในการผสมน้ำในกองส่วนผสม อายุการใช้งาน 2 ปี

เตาหนึ่ง กลุ่มทำการจัดจ้างให้ผู้รับเหมาใน ต. ไม้ยาทำการสร้างขึ้น ราคาเตาละ 50,000 บาท จำนวน 2 เตา มีอายุการใช้งาน 10 ปี เตาหนึ่งใช้ในการนึ่งก้อนเห็ดหลังจากนำส่วนผสมอัดลงก้อนเรียบร้อยแล้ว 1 เตา สามารถบรรจุได้ 5,000 ก้อน การนึ่งจะใช้เวลาประมาณ 24 ชั่วโมง

เครื่องหันฟาง 4 ใบมีด ทำงานโดยมอเตอร์ กลุ่มทำการจัดซื้อไว้ 1 เครื่อง ราคาเครื่องละ 15,000 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี สำหรับมอเตอร์ ราคาเครื่องละ 2,500 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี ในการหันฟางเพื่อเป็นส่วนผสมของการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า

เครื่องอัดก้อน ทำงานโดยมอเตอร์ไฟฟ้า กลุ่มทำการจัดซื้อมาในราคาเครื่องละ 2,010 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี สำหรับมอเตอร์ซื้อในราคาเครื่องละ 4,500 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี จากการสอบถามฝ่ายผลิต แม้จะมีเครื่องอัดก้อนแต่ยังจำเป็นต้องใช้แรงงานคนมาช่วยอัดก้อน เนื่องจากการใช้แรงงานคนจะทำให้ได้ก้อนเห็ดที่แน่นกว่า แต่การใช้เครื่องอัดช่วยเพื่อต้องการความรวดเร็ว

เครื่องย่อยอเนกประสงค์ ใช้ในการย่อยก้อนเห็ดเก่าเพื่อนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า ทางกลุ่มได้เริ่มใช้เครื่องย่อยในรอบการผลิตที่ 2/2546 เครื่องย่อยอเนกประสงค์ใช้ร่วมกับเครื่องยนต์คูโบต้า กลุ่มทำการจัดซื้อมา 1 เครื่อง ในราคาเครื่องละ 45,000 บาท อายุการใช้งาน 10 เครื่อง และเครื่องยนต์คูโบต้า 1 เครื่อง ราคาเครื่องละ 32,500 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี

เครื่องผสมวัตถุดิบ ขนาด 100 กิโลกรัม ใช้สำหรับการผสมส่วนผสมก้อนเห็ดทำงานโดยมอเตอร์ กลุ่มทำการจัดซื้อไว้ 2 เครื่อง ราคาเครื่องละ 29,000 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี และมอเตอร์ราคาเครื่องละ 3,500 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี

จุกประหยัด ใช้ในการปิดปากก้อนเห็ด ราคาอันละ 0.25 บาท กลุ่มทำการจัดซื้อ ทั้งหมด 20,000 บาท มีอายุการใช้งาน 3 ปี จุกประหยัดใช้แทนการปิดจุกโดยกระดาษหนังสือพิมพ์และสำลี แต่การใช้จุกประหยัดมีข้อเสียในการขนย้าย อาจทำให้เกิดการกระแทกจนถุงก้อนเห็ดขาดได้

ผ้าฟางใหญ่และเล็ก ใช้ในการหุบก้อนเห็ด สามารถใช้เป็นทั้งบังแดด และรองนั่งแก่สมาชิกที่มาหุบก้อน กลุ่มจัดซื้อผ้าฟางอันเล็กมาในราคาอันละ 100 บาท และผ้าฟางอันใหญ่ จำนวน 2 อัน ราคาอันละ 350 บาท อายุการใช้งาน 3 ปี

ตาข่าย 60 กก. ใช้ในการชั่งส่วนผสมในการทำก้อนเห็ด และชั่งเห็ดที่เก็บได้ในแต่ละวัน กลุ่มซื้อมา 1 เครื่อง ราคาเครื่องละ 580 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี

รถเข็นทึบ ใช้ในการขน เคลื่อนย้ายก้อนเห็ดไปนึ่ง และไปเก็บไว้ในโรง กลุ่มทำการจัดซื้อ 3 คัน ราคาคันละ 1,750 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี

กระสอบขาว ใช้ในการบรรจุเห็ดที่ใส่เชื้อข้าวฟ่างแล้ว และพักก่อนก่อนนำไปเข้าโรงเห็ด กลุ่มทำการจัดซื้อมากระสอบละ 5 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี จำนวน 541 อัน

เข่งพลาสติก ขนาด 36x46, 36 x 54, 60 x 54 ซื้อมาจำนวน 1 ใบ 1 ใบ และ 3 ใบ ตามลำดับ ใช้ในการขนย้ายวัตถุดิบ และก้อนเห็ดที่ทำสำเร็จแล้ว

ข. วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตเชื้อวุ้นและเชื้อข้าวฟ่าง

ตะเกียง 1 อัน ราคา 90 บาท มีอายุการใช้งาน 3 ปี ใช้เป็นอุปกรณ์ในการฆ่าเชื้อโรค ขณะเขี่ยเชื้อเนื้อเห็ดลงในวุ้นอาหาร และเขี่ยวุ้นลงในอาหารข้าวฟ่าง

เข็มเขี่ยเชื้อ 10 อัน ราคาอันละ 45 บาท อายุการใช้งาน 1 ปี เป็นอุปกรณ์ในการเขี่ยเนื้อเห็ดจากดอกเห็ดใส่ในวุ้นอาหาร และเขี่ยวุ้นลงในอาหารข้าวฟ่าง

หม้อนึ่งความดัน 1 เครื่อง ราคาเครื่องละ 26,900 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี ใช้การนึ่งฆ่าเชื้อสำหรับวุ้นและข้าวฟ่างที่บรรจุขวดเรียบร้อยแล้ว

กะละมังสแตนเลส 2 อันราคาอันละ 319 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี สำหรับล้างมันฝรั่ง และข้าวฟ่าง

หม้อสแตนเลส 1 อัน ราคาอันละ 489 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี จัดซื้อมาเพื่อใช้ในการแปรรูปเห็ดแต่เนื่องจากทางกลุ่มไม่มีการแปรรูปเห็ด จึงนำมาใช้ในการต้มวุ้นและข้าวฟ่าง สำหรับทำเชื้อเห็ด

มีด 2 ซม 1 อัน ราคาอันละ 19 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี ใช้สำหรับปอกมันฝรั่ง

มีดสับ 1 อัน ราคาอันละ 89 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี ใช้สำหรับสับมันฝรั่ง

เขียง 1 อัน ราคาอันละ 60 บาท อายุการใช้งาน 3 ปี ใช้สำหรับสับมันฝรั่ง

ทัพพี 1 อัน ราคาอันละ 55 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี ใช้สำหรับตักมันฝรั่ง

กระชอน 2 อัน ราคาอันละ 22 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี ใช้สำหรับร่อนมัน และกรองข้าวฟ่าง

กรวย 1 อัน ราคาอันละ 10 บาท อายุการใช้งาน 2 ปี ใช้สำหรับ กรอกวุ้น และข้าวฟ่างใส่ขวด

ถังแก๊ส 2 ถัง ราคาอันละ 1,000 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี ถังที่ 1 ใช้คู่กับเตาแก๊สหุงต้ม และ ถังที่ 2 ใช้กับหม้อนึ่งความดัน

เตาแก๊ส 1 เต่า ราคาเตาละ 300 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี ใช้ในการต้มมันฝรั่งและข้าวฟ่าง

ตู้เขี่ยเชื้อ 2 ตู้ ราคาตู้ละ 3,000 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี ใช้ในการเขี่ยเนื้อเห็ดลงในขวดวุ้น และเขี่ยวุ้นที่เจริญแล้วลงในเชื้อข้าวฟ่าง

ค. วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตดอกเห็ด

ตาข่ายพลาสติก 80% ใช้คลุมโรงเรือนเพาะเห็ด 3 ม้วน ราคาม้วนละ 1,500 บาท อายุการใช้งาน 3 ปี

พลาสติกใส 1 ม้วน ราคาม้วนละ 115 บาท อายุการใช้งาน 3 ปี ใช้สำหรับคลุมโรงเพาะเห็ด ชั้นแรกก่อนคลุมตาข่ายพลาสติก

โรงเรือนเพาะเห็ด 9 หลัง ราคาหลังละ 15,000 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี ใช้เก็บก้อนเห็ด เพื่อให้เห็ดออกดอก

ชั้นวางก้อนเห็ด 8 อัน ราคาอันละ 8,000 บาท อายุการใช้งาน 15 ปี ใช้วางก้อนเห็ดเพื่อให้เห็ดออกดอก

เข่งพลาสติก ขนาด 22x30, 26x38, 26x38 ราคา 5 บาทจำนวน 17 อัน ราคาอันละ 10 บาท 7 อัน ราคาอันละ 20 บาท 3 อัน ตามลำดับอายุการใช้งาน 3 ปีใช้สำหรับเก็บดอกเห็ด

อาคารเนกประสงค์ 1 โรง ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งการเชื้อเชื้อ การตัดดอกเห็ด เก็บอุปกรณ์ และก้อนเชื้อระหว่างรอก้อนเชื้อเห็ดเดิน ทำการประชุม ราคา 200000 บาท อายุการใช้งาน 20 ปี ซึ่งสามารถแสดงรายการอุปกรณ์การผลิต และโรงเรือน ได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 วัสดุอุปกรณ์และโรงเรือน

อุปกรณ์การผลิต	จำนวน	หน่วย	ราคา/หน่วย (บาท/หน่วย)	มูลค่ารวม	อายุการใช้งาน (ปี)	ปีที่ได้มา	ลักษณะการได้มา
คอขวด	38,000	ตัว	0.12	4,560	1.5	2545	อบต. ไม่ยา
สายยาง	20	กก	50	1,000	3	2545	อบต. ไม่ยา
ปืนฉีดน้ำ	1	อัน	90	90	3	2545	อบต. ไม่ยา
ตะเกียง	2	อัน	99	198	5	2545	อบต. ไม่ยา
พลั่ว	10	อัน	120	1,200	5	2545	อบต. ไม่ยา
บัวรดน้ำ	2	อัน	69	138	2	2545	อบต. ไม่ยา
เตาต้ม	2	เตา	50,000	100,000	10	2545	อบต. ไม่ยา
โรงเรือนเพาะเห็ด	9	หลัง	15,000	135,000	10	2545	อบต. ไม่ยา
เครื่องหั่นฟาง 4 ใบมีด	1	เครื่อง	15,000	15,000	10	2545	อบต. ไม่ยา
มอเตอร์	1	เครื่อง	2,500	2,500	5	2545	อบต. ไม่ยา
เครื่องอัดก้อน	1	เครื่อง	2,010	2,010	5	2545	อบต. ไม่ยา
มอเตอร์ 3 แรง	1	เครื่อง	4,500	4,500	5	2545	อบต. ไม่ยา
เครื่องย่อย เนกประสงค์	1	เครื่อง	4,5000	45,000	10	2545	อบต. ไม่ยา
เครื่องยนต์คู โบต้า	1	เครื่อง	32,500	32,500	5	2545	อบต. ไม่ยา
เครื่องผสม วัตถุดิบ 100 กก.	2	เครื่อง	29,000	58,000	10	2545	อบต. ไม่ยา

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

อุปกรณ์การผลิต	จำนวน	หน่วย	ราคา/หน่วย (บาท/หน่วย)	มูลค่ารวม	อายุการใช้งาน (ปี)	ปีที่ได้มา	ลักษณะการได้มา
มอเตอร์	2	เครื่อง	3,500	7,000	5	2545	อบต. ไม่ยา
ตาข่ายพลาสติก 80%	3	ม้วน	1,500	4,500	3	2545	อบต. ไม่ยา
กระสอบขาว	541	กระสอบ	5	2,705	2	2545	อบต. ไม่ยา
เข็มเย็บเชื้อ	10	อัน	45	450	1	2545	อบต. ไม่ยา
จุลประหยัด	20,000	อัน	0.25	5,000	3	2545	อบต. ไม่ยา
หม้อนึ่งความดัน	1	เครื่อง	26,900	26,900	10	2545	อบต. ไม่ยา
ถังพ่นยา	2	ถัง	1,400	2,800	5	2545	อบต. ไม่ยา
กะละมัง standless	2	อัน	319	638	5	2545	อบต. ไม่ยา
หม้อstandless	1	อัน	489	489	5	2545	อบต. ไม่ยา
มีด 2 ซม	1	อัน	19	19	3	2545	อบต. ไม่ยา
มีดสับ	1	อัน	89	89	3	2545	อบต. ไม่ยา
เขียง	1	อัน	60	60	3	2545	อบต. ไม่ยา
ทัพพี	1	อัน	55	55	2	2545	อบต. ไม่ยา
กระชอน	1	อัน	22	44	2	2545	อบต. ไม่ยา
กรวย	1	อัน	10	10	2	2545	อบต. ไม่ยา
ถังแก๊ส	2	อัน	1,000	2,000	5	2545	อบต. ไม่ยา
วาริว	2	อัน	350	700	5	2545	อบต. ไม่ยา
เตา KB5	1	อัน	300	300	5	2545	อบต. ไม่ยา
สายแก๊ส	1	อัน	240	240	2	2545	อบต. ไม่ยา
ตู้เย็บเชื้อ	2	อัน	3,000	6,000	10	2545	อบต. ไม่ยา
ตาข่ายสีเขียว	2	อัน	120	240	3	2545	อบต. ไม่ยา
ผ้าฟางใหญ่	2	อัน	350	700	3	2545	อบต. ไม่ยา

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

อุปกรณ์การผลิต	จำนวน	หน่วย	ราคา/หน่วย (บาท/หน่วย)	มูลค่ารวม	อายุการใช้งาน (ปี)	ปีที่ได้มา	ลักษณะการได้มา
ผ้าฟางเล็ก	1	อัน	100	100	3	2545	อบต. ไม้ยา
ตาข่ายขนาด 60 กก.	1	อัน	580	580	5	2545	อบต. ไม้ยา
รถเข็นทึบ	3	อัน	1,750	5,250	10	2545	อบต. ไม้ยา
ชั้นวางก้อนเห็ด	8	อัน	8,000	64,000	15	2545	อบต. ไม้ยา
ตาข่ายขนาด 15 กก.	1	อัน	300	300	5	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติกเล็ก	17	อัน	5	85	3	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติก 22x30	7	อัน	10	70	3	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติก 26x38	3	อัน	20	60	3	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติก 32x46	1	อัน	40	40	3	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติก 36x54	1	อัน	69	69	3	2545	อบต. ไม้ยา
แข่งพลาสติก 60x54	3	อัน	99	297	3	2545	อบต. ไม้ยา
อาคาร อเนกประสงค์	1	โรง	200,000	200,000	20	2545	อบต. ไม้ยา

ที่มา: จากการสำรวจ

4.3.3. บรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์เก็บรักษาก้อนเห็ดที่ใส่เชื้อแล้ว ก่อนจะนำเข้าไปเก็บในโรงเห็ดจะไว้ในกระสอบ โดยจะใส่เห็ด 25 ก้อน ต่อกระสอบ เมื่อเชื้อเห็ดเดินเต็มที่ประมาณ 20 วัน จึงนำเก็บไว้ในโรงเห็ด

บรรจุภัณฑ์ในการขายดอกเห็ดจะใส่ในถุงพลาสติกขนาด 9×18 นิ้ว ราคา กก.ละ 100 บาท ขนาดบรรจุ 1 ถุง ต่อ 1 กก. รัดปากถุงด้วยเชือกฟาง

4.3.4 การตรวจสอบคุณภาพ และการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต

การตรวจสอบคุณภาพปัจจัยการผลิต เป็นหน้าที่ของกรรมการฝ่ายผลิต และเลขานุการ โดยการตรวจสอบวัตถุดิบด้วยสายตา และการกะประมาณด้วยความรู้สึก แต่ด้วยวิธีการตรวจสอบดังกล่าวกลุ่มยังไม่พบปัญหาจากการขาดคุณภาพของปัจจัยการผลิตแต่อย่างใด

การเก็บรักษาปัจจัยการผลิต กลุ่มจะทำการเก็บรักษาไว้ 3 แห่ง โดยถ้าเป็นขี้เลื่อยและฟางข้าว กลุ่มจะวางไว้กลางแจ้งบริเวณลานใกล้โรงเรือนเพาะเห็ด และจะคลุมด้วยพลาสติกบางสีดำ ส่วน รำ ยิปซัม ดีเกลือ ปูนขาว น้ำตาลทรายแดง ยูเรีย ปลายข้าว วัตถุดิบในการผลิตเชื้อรูน วัตถุดิบในการผลิตเชื้อข้าวฟ่าง จะเก็บไว้ในอาคารอเนกประสงค์ ส่วนปัจจัยการผลิตที่ผสมเพื่ออัดก้อนแล้วนั้น จะเก็บไว้ในโรงเรือนเพาะเห็ด อีก 1 โรง ที่เหลือไว้เพื่อเก็บอุปกรณ์ และวัตถุดิบในการเพาะเห็ด

4.4 แรงงาน

4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต

ด้วยลักษณะกลุ่มที่รวมกันผลิต ในการผลิตปี 2546 ลักษณะการทำงานกลุ่ม ได้จัดให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมด 42 คนแยกเป็นกลุ่มย่อย ทั้งหมด 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10-11 คน ในการหมุนเวียนมาทำงานในแต่ละวัน ตั้งแต่กระบวนการทำก้อนเห็ด และเก็บดอกเห็ด ส่วนในการทำเชื้อรูนและเชื้อข้าวฟ่างจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายผลิตซึ่งจะมีสมาชิกในกลุ่ม อีก 2-3 คนเข้าช่วย แต่มีแรงงานที่มาทำงานประจำเพียง 12 คน จากรูปแบบการจัดการแรงงานดังกล่าวทำให้ สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมน้อย จึงได้มีการจัดรูปแบบการทำงานใหม่ คือ สมาชิกที่เข้ามาช่วยในกระบวนการทำก้อนจะได้ค่าแรงวันละ 60 บาท และจะมีสิทธิ์ในการเข้าร่วมการเก็บเห็ด ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนจากการเข้าทำงานเมื่อหมดรอบการผลิต และมีการจ้างแรงงานในหมู่บ้านเพื่อเป็นค่าแรงในการทบก้อนเห็ด

ระยะเวลาการทำงานแบ่งตามการผลิตได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การทำก้อนเชื้อใช้เวลาการทำตั้งแต่ 7.00 น. ถึง 17.00 น. มีเวลาพัก 2 ชม. 2) การเก็บดอกเห็ดจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ เช้า 7.00 น. ถึง 12.00 น. และ 14.00 น. ถึง 17.00 น. หากสมาชิกมาทำงานทั้งสองช่วงจะคิดเป็น 1 แรง หากมาเพียงช่วงเดียว จะคิดเป็น 0.5 แรง จำนวนแรงงานทั้งหมดจะถูกบันทึกเพื่อป็นผลกำไรเมื่อสิ้นรอบการเก็บเกี่ยวผลผลิต

4.4.2 การจ้างงาน

การผลิตในปี 2546 กลุ่มมีการจ้างแรงงานจากภายนอกกลุ่ม ในกิจกรรมทบก้อน และตัดต้น ส่วนสมาชิกที่มาทำงานจะได้ค่าแรงซึ่งป็นผลมาจากรายได้ของเห็ดแต่ละรอบการผลิต เช่น ในปี 2546 จากการวิเคราะห์ค่าจ้างแรงงานในการทบก้อนด้วยวิธีการเดิม คือ ให้สมาชิกทำงานเอง พบว่ากำลังการผลิตต่ำ ทำให้ต้นทุนค่าแรงงานในการทบก้อนอยู่ที่ 0.43 บาทต่อก้อน¹ ซึ่งเมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานในหมู่บ้านในการทบก้อนซึ่งเท่ากับ 0.25 บาทต่อก้อน เห็นได้ว่า ต้นทุนในการจ้างแรงงานจะถูกกว่า ซึ่งการผลิตก้อนเห็ดในปัจจุบัน กลุ่มได้มีการจัดให้มีการจ่ายค่าแรงให้สมาชิก และแรงงานภายนอกตามลักษณะงานที่ทำดังตารางที่ 4.6

¹ จากการคำนวณ

ตารางที่ 4.6 ค่าจ้างแรงงาน

กิจกรรม	ค่าแรง/ค่าจ้าง	
	สมาชิก	แรงงานภายนอก
1. ทูบก้อน	60 บาท/วัน	ก้อนละ 0.25 บาท
2. ทำเชื้อวุ้น เชื้อข้าวฟ่าง	60 บาท/วัน	-
3. ตัดดินเห็ดขอนขาว	-	กก. ละ 2 บาท ¹

ที่มา: จากการคำนวณ และการสำรวจ

4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน

จากการคำนวณต้นทุนผลตอบแทนของการผลิตของกลุ่มทั้งหมด อันได้แก่ ก้อนเห็ด ดอกเห็ด และเชื้อเห็ดนั้น กลุ่มไม่มีการนำค่าเสื่อมของอุปกรณ์ที่ใช้มาคิดรวมด้วย เนื่องจากกลุ่มไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นต้นทุน และการผลิตของกลุ่มมีเพียงการผลิตเห็ดขอนขาวรอบการผลิตที่ 1 เท่านั้นที่ทำได้เต็มกำลังการผลิต ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบการผลิตทั้ง 3 รอบการผลิต คือ เห็ดขอนขาว 1/2546 เห็ดขอนขาว 2/2546 และเห็ดนางฟ้า 1/2546 นั้น เห็นได้ชัดว่าต้นทุนการผลิตตั้งแต่ทำก้อนและเก็บดอกเห็ด ของเห็ดขอนขาว 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่ำสุด ส่วนการคำนวณต้นทุนการผลิตเชื้อเห็ดทั้งเชื้อวุ้น และเชื้อข้าวฟ่างนั้น เป็นการเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นว่าหากทางกลุ่มทำการผลิตก้อนเชื้อทั้งเชื้อวุ้นและเชื้อข้าวฟ่างนั้น จะมีต้นทุนการผลิตอย่างไร จากการคำนวณพบว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาต้นทุนคงที่ ซึ่งคือ ค่าเสื่อมอุปกรณ์ โดยรายละเอียดของต้นทุนและผลตอบแทนเป็นดังนี้

ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนวัตถุดิบ ร้อยละ 49.04 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.67 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าแรง ค่าวัสดุ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 12.97 8.99 และ 1.33 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	2.39 บาท/ก้อน
ต้นทุนเงินสด	1.96 บาท/ก้อน
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	3.30 บาท/ก้อน
ราคาขายส่ง	4.00 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	1.61 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	2.04 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	0.70 บาท/ก้อน
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 40.26
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 50.98
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ 17.41

¹ จะจ้างต่อเมื่อแรงงานที่มาทำงานทำไม่สามารทำทัน ซึ่งจะอยู่ในช่วง 10 วันแรกของการเก็บเห็ด เนื่องจากเห็ดจะออกดอกมาก

ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนวัตถุดิบ ร้อยละ 44.57 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.64 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าแรง ค่าวัสดุ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 16.51 8.17 และ 1.11 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	2.56 บาท/ก้อน
ต้นทุนเงินสด	1.96 บาท/ก้อน
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	3.63 บาท/ก้อน
ราคาขายส่ง	4.00 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	1.44 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	2.04 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	0.37 บาท/ก้อน
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 35.98
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 50.98
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ 9.13

ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 53.93 รองลงมาเป็นต้นทุนวัตถุดิบ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.67 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าแรง ค่าวัสดุ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 13.00 6.44 และ 0.96 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	2.13 บาท/ก้อน
ต้นทุนเงินสด	1.53 บาท/ก้อน
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	4.62 บาท/ก้อน
ราคาขายส่ง	4.00 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	1.87 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	2.47 บาท/ก้อน
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	- 0.62 บาท/ก้อน
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 46.85
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 61.85
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ -15.39

เห็ดขอนขาว 1/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าแรง ร้อยละ 63.85 รองลงมาเป็นต้นทุนวัตถุดิบ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.92 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 13.65 และ 0.58 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	12.54 บาท/กก.
---------------------	---------------

ต้นทุนเงินสด	3.25 บาท/กก.
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	14.55 บาท/กก.
ราคาขายส่ง	30.00 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	17.46 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	26.75 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	15.45 บาท/กก.
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 58.20
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 89.16
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ 51.49

เห็ดขอนขาว 2/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 46.47 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าแรงงาน โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.46 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าวัตถุดิบ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.69 และ 0.32 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	15.75 บาท/กก.
ต้นทุนเงินสด	3.69 บาท/กก.
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	34.01 บาท/กก.
ราคาขายส่ง	30.00 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	14.25 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	26.31 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	-4.01 บาท/กก.
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 47.48
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 87.69
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ -13.38

เห็ดนางฟ้า 1/2546 ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 43.5 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าแรงงานและค่าวัตถุดิบ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.97 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดอย่างละเท่ากัน นอกจากนั้นเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.56 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ประเภทต่างๆ และผลตอบแทนต่อราคาขายส่งได้ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	9.29 บาท/กก.
ต้นทุนเงินสด	4.68 บาท/กก.
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	16.50 บาท/กก.
ราคาขายส่ง	20.00 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	10.71 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตเงินสด	15.32 บาท/กก.

ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	3.50 บาท/กก.
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตผันแปร	ร้อยละ 53.55
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือการผลิตเงินสด	ร้อยละ 76.62
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด	ร้อยละ 17.50

เนื่องจากการคำนวณเพื่อหาต้นทุนการผลิตเชื้อเห็ดนั้น เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับกลุ่ม ในการวางแผน เพื่อการผลิต และแนวทางในการพัฒนาการผลิตของกลุ่มได้ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่า

เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 71.62 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าแรงงาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.29 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ค่าวัตถุดิบ คิดเป็นร้อยละ 6.97 และ 6.13 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมี ต้นทุนการผลิต ต่อหน่วยประเภทต่างๆ ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	4.45	บาท/ขวด
ต้นทุนเงินสด	2.05	บาท/ขวด
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	15.69	บาท/ขวด

เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 86.00 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าแรงงาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.11 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ค่าวัตถุดิบ คิดเป็นร้อยละ 4.66 และ 4.24 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุน การผลิต ต่อหน่วยประเภทต่างๆ ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	3.29	บาท/ขวด
ต้นทุนเงินสด	2.09	บาท/ขวด
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	23.49	บาท/ขวด

เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 67.75 รองลงมาเป็นต้นทุนวัตถุดิบ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.41 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุน ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 8.80 และ 8.03 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมีต้นทุน การผลิต ต่อหน่วยประเภทต่างๆ ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	4.40	บาท/ขวด
ต้นทุนเงินสด	3.20	บาท/ขวด
ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	13.63	บาท/ขวด

เชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า ต้นทุนการผลิตการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 60.06 รองลงมาเป็นต้นทุนค่าวัตถุดิบ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.01 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นต้นทุน ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 13.02 และ 8.90 ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการผลิตมี ต้นทุนการผลิต ต่อหน่วยประเภทต่างๆ ดังนี้

ต้นทุนการผลิตผันแปร	4.91	บาท/ขวด
ต้นทุนเงินสด	3.31	บาท/ขวด

ต้นทุนการผลิตทั้งหมด

12.28

บาท/ขวด

4.6 กรรมวิธีการผลิต

4.6.1 การผลิตก้อนเห็ดขอนขาวและเห็ดนางฟ้า

ในการผลิตก้อนเห็ดขอนขาว และก้อนเห็ดนางฟ้า จะมีการสัดส่วนการผสมปัจจัยการผลิตต่อครั้งที่การผสมปัจจัยการผลิตต่อครั้งที่ของเห็ดขอนขาว สามารถผลิตขอนขาวได้ 210 ก้อน ส่วนการผลิตต่อครั้งที่ของเห็ดนางฟ้านั้น สามารถผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าได้ 200 ก้อน

วัตถุดิบในการผลิตวัตถุดิบในการผลิตก้อนเห็ดขอนขาว สำหรับสูตรเห็ดขอนขาว จำนวน 210 ก้อน มีส่วนผสมของวัตถุดิบดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 วัตถุดิบในการผลิตเชื้อเห็ดขอน

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวม
ขี้เลื่อย	100	กก	1.45	145
รำอ่อน	5	กก	4.67	23.35
ยิปซัม	2	กก	3.4	6.8
ดีเกลือ	0.2	กก	9.4	1.88
ฟางข้าว	33	กก	0.227	7.491
ยูเรีย	0.2	กก	6	1.2
ปูนขาว	1	กก	20	20
น้ำ	20	กก	1	20

วัตถุดิบในการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าสูตรสำหรับผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า จำนวน 200 ก้อน มีส่วนผสมของวัตถุดิบดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 วัตถุดิบในการผลิตเชื้อเห็ดนางฟ้า

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม
ปลายข้าว	2	กก.	20.67	41.34
น้ำตาล	2	กก.	13	25.72
ปูนขาว	1	กก.	20	20
รำละเอียด	5	กก.	4.67	23.35
รำหยาบ	10	กก.	1.67	16.7
ยูเรีย	0.2	กก.	6	1.2
ดีเกลือ	0.2	กก.	9.4	1.88
ยิปซัม	2	กก.	3.4	6.8
ซีลี้อย	100	กก.	1.45	145
น้ำ	20	กก.	1	20

ขั้นตอนการผลิต

1. นำส่วนผสมมาคลุกเคล้าผสมให้เข้ากันดี ผสมน้ำโดยการทดลองใช้มือทดลองกำดูว่า ส่วนผสมจับตัวเป็นก้อนหรือไม่ หลังจากนั้นบรรจุลงในถุงพลาสติกและอัดให้แน่น น้ำหนักต่อถุงประมาณ 7-8 ชีดต่อถุง
2. ใส่คอขวดจับพลาสติค ส่วนที่เหลือให้สม่ำเสมอด้วยหนัวยาง ปิดล้าลิ ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์หุ้มล้าลิไว้อีกชั้นหนึ่ง หรือจะใช้ผ้าจุกแบบประหยัดก็ได้
3. จากนั้นนำไปนึ่งฆ่าเชื้อทันที ไม่ควรทิ้งไว้เกิน 24 ชั่วโมง เพราะจะทำให้อาหารบูด เชื้อเห็ดจะเจริญได้ไม่ดี การนึ่งฆ่าเชื้อควรให้อุณหภูมิประมาณ 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 12 ชั่วโมง หลังจากนั้นพักให้เย็นโดยไว้ในเตาหนึ่งอีก 12 ชั่วโมง
4. จากนั้นนำมาก่อนเชื้อที่ทำการนึ่งแล้วมาเขี่ยเชื้อข้าวฟ่าง โดยนำก้อนเห็ดมาวางเรียงไว้ในอาคารเพื่อเตรียมใส่เชื้อ สาเหตุที่ต้องทำในอาคารหรือในห้องที่ไม่มีลมพัดเนื่องจากป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อจากภายนอก จากนั้นทำการเปิดจุกล้าลิที่อัดปากก้อนเชื้อไว้ แล้วเขี่ยเชื้อข้าวฟ่างลงในปากถุง จึงปิดล้าลิไว้เหมือนเดิม บรรจุใส่กระสอบสีขาว กระสอบละ 25 ก้อน ขวดเชื้อข้าวฟ่าง 1 ขวดแบน สามารถเขี่ยเชื้อลงก้อนเห็ดได้ประมาณ 50 ก้อน ก้อนเห็ดจะใช้เวลาสร้างเส้นใยเป็นเวลา 1 เดือน ก้อนจะมีดอกเห็ด สำหรับอุปกรณ์ในการผลิตเชื้อเห็ดสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 อุปกรณ์การผลิตก้อนเชื้อเห็ด

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ	อุปกรณ์
เห็ดนางฟ้า เห็ดขอนขาว	ส่วนผสมก้อน ¹ เชื้อข้าวฟ่าง	คอกขวิด สายยาง พลั่ว บัวรดน้ำ เตาแก๊ส เครื่องหั่นฟาง 4 ใบมีด เครื่องอัดก้อน เครื่องย่อยอเนกประสงค์ เครื่องผสมวัตถุดิบ จุกประหยัด ผ้าฟางใหญ่และเล็ก ตาข่าย 60 กก. รถเข็นพีป กระสอบขาว เชิงพลาสติก ขนาด 36x46, 36x54, 60x54

ที่มา: จากการสำรวจ

4.6.2 การเพาะเห็ดขอนขาวและเห็ดนางฟ้า

1. นำก้อนเชื้อไปปักไว้ในโรงเพาะเป็นเวลา 1 เดือน โดยต้องรดน้ำเพื่อให้ภายในโรงเรือนมีความชื้นเพียงพอแก่การเติบโตของเส้นใยเห็ด ในระหว่างนี้ควรจะมีการตรวจสอบเชื้อว่ามีสิ่งปลอมปนหรือไม่ เช่น เชื้อราหรือจุลินทรีย์อื่น ๆ และควรทำการพ่นสารฆ่าแมลง เช่น เซฟวิน คุ่มไว้ทุก ๆ 7 วัน เพื่อป้องกันแมลงต่าง ๆ ที่เข้าไปรบกวนหรือทำลายเส้นใยเห็ดโดยเฉพาะ ไรไข่ปลาเป็นศัตรูที่สำคัญของเห็ดขอนขาวเมื่อเส้นใยเห็ดเดินเต็มแล้วก็พร้อมที่จะนำไปเปิดให้ดอกดอกได้

2. เมื่อครบ 1 เดือน เส้นใยเห็ดจะทำการขยายตัวจนเต็มก้อน จากนั้นจึงทำการเปิดถุง สำหรับเห็ดขอนขาวการเปิดหน้าจะใช้มีดตัดได้คอกขวิด ส่วนเห็ดนางฟ้าจะทำการเปิดก้อนโดยการเปิดจุกสาลี่และนำคอกขวิดออก พับปากถุงพลาสติกลงเล็กน้อย รดน้ำสม่ำเสมอทุกวัน เข้าเย็น การเก็บเกี่ยวจะทำ 2 เวลาเช่นกัน คือ เข้าเย็น จากการสัมภาษณ์เห็ด 1 ก้อนจะให้ดอกเห็ดประมาณ 500-700 กรัม

3. ระยะเวลาการเก็บดอกของเห็ดขอนขาวจะมีระยะเวลาประมาณ 2 เดือน และเห็ดนางฟ้าจะมีระยะเวลาการเก็บดอกประมาณ 4 เดือน การเก็บดอกจะทำการเด็ดดอกเห็ดออกจากก้อนเชื้อทั้งขั้ว ถ้าเป็นขอนขาวจะต้องทำการตัดโคนเห็ดออก การบรรจุถุง การเก็บดอกเห็ดขอนขาว ต้องหมั่นเก็บบ่อย ๆ เนื่องจากดอกเห็ด

¹ จากตารางที่ 4.7. และ 4.8.

ขนขาวเจริญเร็วมากควรเก็บในเวลาเช้า บ่าย และค่ำ ส่วนเห็ดนางฟ้าเมื่อเก็บดอกแล้วจะใช้เวลาประมาณ 3-4 วันถึงจะมีดอกอีกครั้ง

4. การเก็บรักษาดอกการเก็บรักษาดอกเห็ด ควรจะเก็บไว้ในที่ร่มเย็นป้องกันไม่ให้ดอกช้ำน้ำเพราะจะเน่าเร็วที่สุด โดยอุปกรณ์ในการผลิตดอกเห็ด ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 อุปกรณ์การผลิตเพาะเห็ด

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ	อุปกรณ์
ดอกเห็ดขนขาว ดอกเห็ดนางฟ้า	ก้อนเชื้อเห็ดที่มีเชื้อเดินเต็มที	ตาข่ายพลาสติก 80% พลาสติกใส โรงเรือนเพาะเห็ด ชั้นวางก้อนเห็ด แข่งพลาสติก ขนาด 22x30, 26x38, 26x38 อาคารอเนกประสงค์

ที่มา : จากการสำรวจ

4.6.3 การทำเชื้อวุ้น

การทำเชื้อวุ้นเป็นการนำเอาเนื้อเยื่อเจริญของดอกเห็ดมาเพาะเลี้ยงไว้ในขวดอาหาร เพื่อให้เห็ดสร้างเส้นใยเพื่อทำการขยายพันธุ์ โดยสูตรอาหารที่ใช้ในการทำเชื้อวุ้นของเห็ดขนขาว และเห็ดนางฟ้า จากสูตรดังกล่าวสามารถผลิตเชื้อวุ้นของเห็ดได้ทั้งหมด 150 ขวด โดยรายละเอียด ของส่วนผสมปรากฏดังตารางที่ 4.11 และ 4.12

ตารางที่ 4.11 สูตรอาหารที่ใช้ในการทำเชื้อวุ้นของเห็ดขนขาว

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม
มันฝรั่ง	200	กรัม	0.015	3
น้ำตาลกลูโคส	20	กรัม	0.1	2
วุ้น	15	กรัม	1	15
น้ำ	1	ลิตร	0.05	0.05
เห็ดขนขาว	1.25	กก.	40	50
รวม				70.05

ตารางที่ 4.12 สูตรอาหารที่ใช้ในการทำเชื้อวุ้นของเห็ดนางฟ้า

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม
มันฝรั่ง	200	กรัม	0.015	3
น้ำตาลกลูโคส	20	กรัม	0.1	2
วุ้น	15	กรัม	1	15
น้ำ	1	ลิตร	0.05	0.05
เห็ดนางฟ้า	1.25	กก.	20	25
รวม				45.05

จากสูตรการผลิต จะสามารถทำเชื้อวุ้นได้ 150 ขวดแบน โดยขั้นตอนการผลิตเชื้อวุ้น ดังนี้

1. นำมันฝรั่งมาต้มประมาณ 15 นาที ด้วยไฟอ่อนเพื่อให้มันเปื่อย
2. บดมันให้ละเอียดด้วยกรรอกด้วยกระชอนตาถี่ เพื่อกรองเอาน้ำประมาณ 1 ลิตร
3. นำน้ำของมัน ตั้งไฟต่อ ประมาณ 15 นาที ใส่ผงวุ้น รอจนน้ำเดือดอีกครั้ง ยกลง
4. กรอกลงในขวดแบน ประมาณ 1/5 ของขวด จากนั้นตะแคงขวดให้วุ้นลาดเฉียงตามแนวนอนของขวด ปิดจุกด้วยสำลี รอจนเย็นระหว่างรอวุ้นจับตัวเป็นก้อนให้เปิดหม้อหนึ่งความดันให้ทำงานเพื่อให้ความดันอยู่ในระดับเหมาะสมก่อนการนึ่ง ซึ่งใช้เวลาประมาณ 90 นาที จากนั้นนำขวดวุ้นใส่ลงในหม้อหนึ่ง ใช้เวลานึ่งประมาณ 45 นาที เมื่อถึงเวลาปิดเครื่องนึ่ง ทั้งขวดวุ้นไว้ในหม้อหนึ่งประมาณ 1 คืน กับ 1 วัน
5. ทำการคัดเลือกดอกเห็ดที่มีลักษณะเป็นดอกอ่อนก่อนจะมีการเกิดสปอร์มาเลี้ยง โดยการผ่าดอกเห็ดเพื่อนำเนื้อเยื่อตรงกลางระหว่างส่วนต่อของครีบและก้านดอก แล้วใช้เข็มเย็บเชื้อไปวางบนวุ้นอาหารสำหรับเห็ดนางฟ้า 1 ดอก สามารถนำเนื้อเยื่อไปใช้ได้ ประมาณ 4 ขวด ส่วนเห็ดขอนขาว 1 สามารถนำเนื้อเยื่อไปใช้ได้ประมาณ 2 ขวด
6. ขั้นตอนการเลี้ยงเนื้อเยื่อลงในขวดวุ้น จะต้องทำในตู้เชื้อเท่านั้น จากนั้นปิดปากขวด ตรวจดูขวดทุก 3 วัน เชื้อจะใช้เวลาในการเดินเส้นใยจนเต็มขวดประมาณ 25 วัน เมื่อเชื้อเดินเต็มขวดแล้วจะทำการเลี้ยงเชื้อลงในขวดเชื้อข้าวฟ่าง หากยังไม่ได้เชื้อจะทำการเก็บเชื้อวุ้นได้ประมาณ 3 เดือน

4.6.4 การทำเชื้อข้าวฟ่าง

การทำเชื้อข้าวฟ่างเป็นการนำเชื้อวุ้นมาเลี้ยงเพื่อขยายปริมาณในขวดอาหารที่ทำจากเมล็ดข้าวฟ่าง ข้าวฟ่าง 1 กก. จะสามารถทำได้ 10 ขวด มีขั้นตอนการผลิตดังนี้

1. นำข้าวฟ่างประมาณ 5 กก. มาล้างน้ำทำความสะอาดและคัดเลือกเมล็ดที่สมบูรณ์ ทำการกรรอกด้วยกระชอน ใส่หม้อต้มประมาณ 15 นาที
2. เทน้ำออก กรรอกด้วยกระชอน พักให้เย็นประมาณ 30 นาที

3. กรอกข้าวฟ่างใส่ขวดแบนโดยใช้กรวย ประมาณ 4/5 ของขวด ปิดจุกด้วยสำลี ระหว่างกรอกให้เปิดหม้อหนึ่งความดันให้ทำงานเพื่อให้ความดันอยู่ในระดับเหมาะสมก่อนการนึ่ง ซึ่งใช้เวลาประมาณ 90 นาที จากนั้นนำขวดอุ่นใส่ลงในหม้อหนึ่ง ใช้เวลานึ่งประมาณ 45 นาที เมื่อถึงเวลาปิดเครื่องนึ่ง ทั้งขวดข้าวฟ่างไว้ในหม้อหนึ่งประมาณ 1 คืน กับ 1 วัน

4. ทำการเชื่อมเชื้อในห้อยเชื้อ โดยการนำเข็มเชื้อ เชื้ออุ่นใส่ลงในขวดข้าวฟ่างที่เตรียมไว้ ปิดจุก เก็บขวดเชื้อข้าวฟ่างไว้ในห้อยเชื้อ รอให้เส้นใยเห็ดเดินเต็มขวดเชื้อ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 15 วัน จะสามารถนำเชื้อข้าวฟ่างไปใส่ในก้อนเห็ดที่เตรียมไว้ได้ โดยอุปกรณ์ในการผลิตเชื้ออุ่น และเชื้อข้าวฟ่าง ดังตารางที่ 4.13

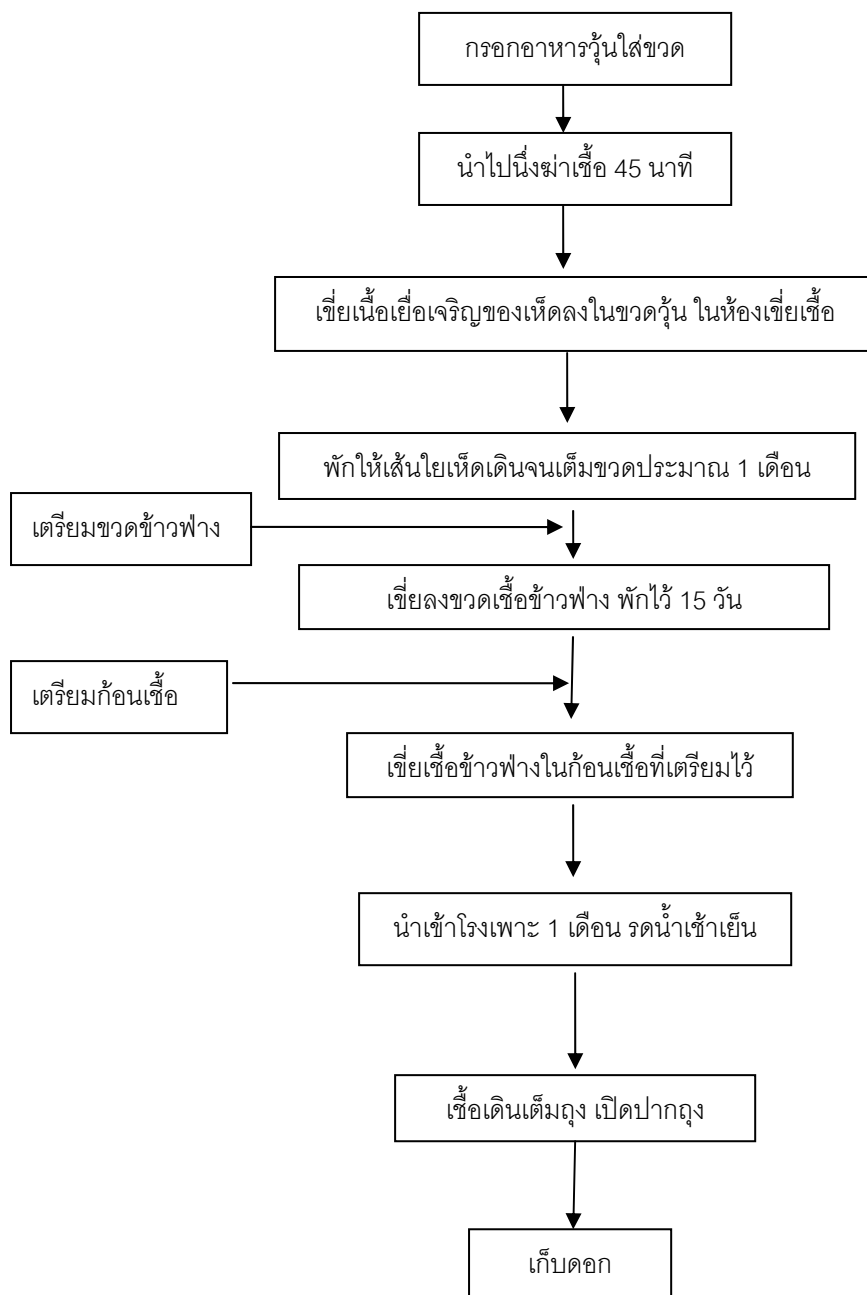
ตารางที่ 4.13 วัสดุและอุปกรณ์การผลิตเชื้ออุ่น และเชื้อข้าวฟ่าง

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ	อุปกรณ์
เชื้ออุ่นเห็ดขอนขาว เชื้ออุ่นเห็ดนางฟ้า เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว เชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ส่วนผสมอุ่นอาหาร ข้าวฟ่าง	ตะเกียง เข็มเชื้อเชื้อ หม้อหนึ่งความดัน กะละมังสแตนเลส หม้อสแตนเลส มีด 2 ซม มีดลับ เชียง ทัพพี กระซอน กรวย ถังแก๊ส เตาแก๊ส ตู้เชื้อเชื้อ

ที่มา : จากการสำรวจ

กรรมวิธีการผลิต

แผนผังกรรมวิธีการผลิตนี้แสดงขั้นตอนการผลิตโดยเริ่มจากการทำเชื้ออุ่น เชื้อข้าวฟ่าง ทำก้อนเห็ดจนกระทั่งถึงขั้นตอนการเก็บดอก

แผนภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการผลิตเห็ด

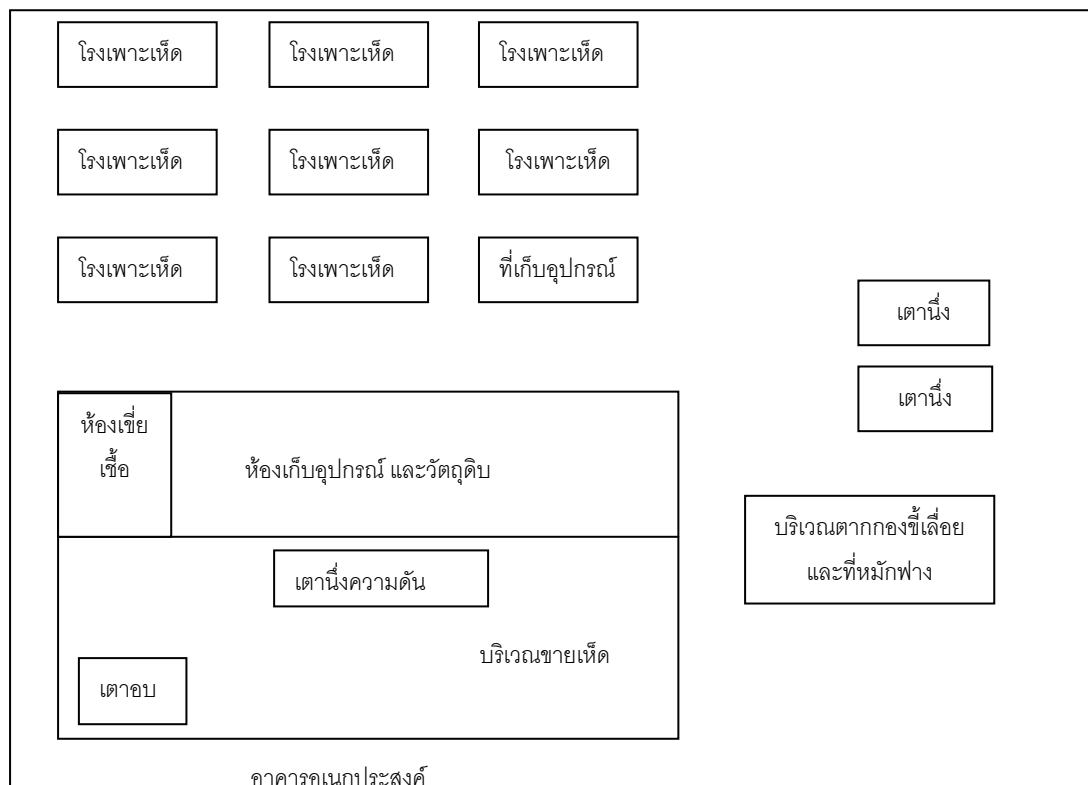
4.7 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต

การผลิตเห็ดนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่ซับซ้อน แต่เนื่องจากทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากทาง อบต. ไม้ยา ในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิตที่สามารถทำให้กลุ่มมีการพัฒนา

ถึงขั้นตอนการผลิตเชื้อวุ้นได้ อย่างไรก็ตามก็อุปกรณ์ที่ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนนั้นมีส่วนสำคัญในการทุนแรงงานการผลิต เช่น เครื่องหั่นฟาง เครื่องย่อย เครื่องผสม เครื่องอัดก้อน หม้อนึ่งความดัน ทำให้ทางกลุ่มไม่มีความต้องการด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทางกลุ่มยังมีการจัดสรรการใช้อุปกรณ์ที่ได้รับมาอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการผลิตน้อย นอกจากนี้กลุ่มได้รับการสนับสนุนในด้านอุปกรณ์การแปรรูปอาหารที่ทำจากเห็ด แต่ขาดความรู้ด้านการแปรรูปอาหาร และยังไม่ขาดหน่วยงานมาสนับสนุนด้านวิชาการในส่วนนี้

4.8 สภาพและผังของสถานที่ผลิต

กลุ่มใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน จำนวน 1 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่สำหรับก่อสร้างโรงเรือน จำนวน 9 โรง ใช้เป็นโรงเพาะเห็ด 8 โรง และที่เก็บอุปกรณ์ชั่วคราวขณะทำการผลิตก้อน 1 โรง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง บริเวณตากเชื้อและหมักฟาง บริเวณก่อสร้างเตาหนึ่ง จำนวน 2 หลัง ภายในตัวอาคารอเนกประสงค์จะแบ่งเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ใช้เป็นบริเวณขายเห็ด จัดการประชุมกลุ่ม วางอุปกรณ์ขนาดใหญ่ เช่น เตาอบ หม้อนึ่งความดัน เครื่องย่อย เครื่องอัดก้อน เครื่องผสม ภายในห้องเก็บอุปกรณ์และวัตถุดิบ จะเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปอาหาร และวัตถุดิบในการผลิตเชื้อวุ้น เชื้อข้าวฟ่าง (แผนภาพที่ 4.2)

แผนภาพที่ 4.2 ผังสถานที่ผลิต

4.9 การกำจัดของเสีย

ของเสียที่เกิดขึ้นในการผลิต คือ ถุงพลาสติกที่ใช้สำหรับห่อก้อนเห็ด เมื่อเห็ดหมดอายุการเก็บเกี่ยว ก้อนเห็ดส่วนหนึ่งจะถูกนำมาใช้ใหม่ในการเพาะเห็ดนางฟ้า ส่วนหนึ่งจะถูกทิ้งไว้ด้านหลังโรงเพาะ เนื่องจากถุงพลาสติกใช้เวลาในการย่อยสลายนานมาก ปัจจุบันกลุ่มยังไม่มีวิธีการในการกำจัดถุงพลาสติกดังกล่าว

4.10 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์

ในระหว่างการผลิตเชื้อรุ้นและเชื้อข้าวฟ่าง จะมีการมีการฟายผลิดเป็นผู้ดูแลตรวจสอบการเดินของเส้นใยเห็ด และในระหว่างการผลิตก้อนเห็ดนั้น เลขานุการและกรรมการฟายผลิดจะเป็นผู้ดูแลในขั้นตอนการผสมวัตถุดิบ และน้ำหนักของก้อนเชื้อให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากจะส่งผลต่อการออกดอกของเห็ด ในระหว่างการเก็บดอก สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลรดน้ำ การเก็บดอก ตามการจัดสรรหน้าที่ในกลุ่มย่อยที่มาในแต่ละวัน ปริมาณผลผลิตของดอกเห็ดที่ได้ในแต่ละวันนั้น จะทำการจดบันทึกและขึ้นกระดานเพื่อทราบว่ามีแต่ละวันมีประมาณดอกเห็ดเท่าไร

เมื่อทำการเก็บดอกเห็ดมาแล้ว สมาชิกที่มาทำงานจะเป็นผู้คัดเลือกดอก และทำการบรรจุถุง สำหรับเห็ดขอนแก่นจะมีการตัดดินออก เรียกว่า “การตัดดินเห็ด” ก่อนการบรรจุเพื่อให้เห็ดดูสะอาดน่ารับประทาน เห็ดนางฟ้าเองก็มีการตัดดิน แต่ใช้แรงงานน้อยกว่า เนื่องจากดอกเห็ดนางฟ้าที่ทำการเก็บออกมาแล้วจะรวมกันเป็นช่อขนาดใหญ่ ทำให้การตัดโคนทำได้ง่ายและสะดวก ต่างจากดอกเห็ดขอนแก่นที่ดอกเห็ดจะแยกกัน และมีประมาณมาก ทำให้ใช้เวลาในการตัดโคนเห็ดนานกว่า

4.11 ปัญหาในการผลิต

4.11.1 ปัญหาด้านการผลิต

1. การขาดแคลนวัตถุดิบหลักในการผลิต คือ ขี้เลื่อยไม้ยางพารา ทางกลุ่มต้องสั่งซื้อจากภาคใต้ ซึ่งผลกระทบ คือ ราคาวัตถุดิบสูงขึ้น มีการเปลี่ยนวัตถุดิบเป็นการใช้ขี้เลื่อยจากไม้ฉำฉา ซึ่งผลผลิตดอกเห็ดที่ได้จากการใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉานั้นน้อยกว่า ประมาณ 15 %

2. ดอกเห็ดซึ่งออกในช่วงเดือน กันยายน – ตุลาคม จะประสบกับการระบาดของโรคและแมลง ในเห็ดขอนแก่น คือ โรคไรโซปลา และเห็ดนางฟ้า คือแมลงหวี่ ซึ่งทำให้ดอกเห็ดได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ทางกลุ่ม พยายามแก้ไขด้วยการใช้ปูนขาวโรย และสลับการใช้โรงเรือนเพื่อฆ่าเชื้อ และลดการสะสมของเชื้อแล้วแต่ยังไม่ได้ผล

3. กลุ่ม ได้มีการวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมการออกดอกของเห็ดได้ ไม่ให้ดอกเห็ดออกมาตรงกับฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงที่เห็ดป่าออกมามาก

4.11.2 ความต้องการการผลิตของกลุ่ม

1. กลุ่ม ต้องการความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ด เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตเห็ดที่ออกมาก และตรงกับช่วงฤดูฝน

2. กลุ่มต้องการความรู้ในเรื่องการดูแลรักษา โรคแมลงในเห็ด การควบคุมการออกดอก

บทที่ 5

การตลาด

5.1 การบริหารการตลาดและการวางแผนการตลาด

5.1.1 การบริหารการตลาด

ปัจจุบันการบริหารการตลาดที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะการตลาดแบบตั้งรับ โดยมีคนกลางเข้ามารับซื้อที่แหล่งผลิตทั้งหมด ในการจัดการตลาดจะแบ่งงานกันทำ โดยมีตารางรับผิดชอบในการขายเห็ดแต่ละวัน และหัวหน้างานของแต่ละวันทำหน้าที่จัดเก็บ และเลขานุการกลุ่ม จะทำการบันทึกข้อมูลยอดขายและราคา สำหรับการจัดสรรเห็ดให้แก่คนกลางที่มารับซื้อจะยึดปริมาณที่ทำการซื้อเป็นประจำ หากมีเห็ดมากกว่าปกติจะให้สิทธิผู้ที่เป็น “เจ้าประจำ” ซึ่งทำให้คนกลางมีความเชื่อใจในการติดต่อซื้อขาย คณะกรรมการกลุ่มจะมอบอำนาจของการตัดสินใจในการขายให้หัวหน้างานเก็บเห็ดประจำวัน ในการตัดสินใจขายตามราคาต่อรองกับผู้ซื้อ และลงบันทึกในสมุดและกระดานบันทึกประจำวัน

5.1.2 การวางแผนการตลาด

กลุ่มมีการวางแผนการผลิตให้สามารถจำหน่ายเห็ดได้ตลอดทั้งปี และพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดออกในช่วงที่มีเห็ดป่าในท้องตลาดมาก แต่ยังไม่สามารถวางแผนให้มีเห็ดจำหน่ายในปริมาณที่ตรงกับความต้องการตลาดได้ ทั้งนี้กลุ่มเห็นว่าเห็ดที่ผลิตได้นั้นมีคนกลางเข้ามารับซื้อที่กลุ่มทั้งหมด แม้จะประสบปัญหาด้านราคาเห็ดที่บางครั้งถูกเกินไป โดยเฉพาะช่วงที่เห็ดป่าออกสู่ตลาดมากนั้น ปริมาณรับซื้อของคนกลางลดลง กลุ่มยังไม่สามารถช่องทางการตลาดเพิ่มได้

ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบทำให้กลุ่มไม่สามารถวางแผนการตลาดของกลุ่ม คือ

1. ปริมาณเห็ดของกลุ่มที่ผลิตได้ยังมีปริมาณไม่มากพอที่จะมีอิทธิพลต่อผู้รับซื้อในการกำหนดราคา จึงทำให้ไม่สามารถครอบครองตลาดส่วนใหญ่ของเห็ดที่มีอยู่ในตำบลได้
2. จำนวนเห็ดที่ผลิตออกมา หรือปริมาณการผลิตที่ไม่แน่นอนในแต่ละวัน ทำให้กลุ่มไม่สามารถสัญญาล่วงหน้ากับลูกค้าหรือผู้ซื้อได้ว่าจะมีปริมาณเห็ดให้ผู้ซื้อไปจำหน่ายได้หรือไม่
3. กลุ่มการตลาดในลักษณะตั้งรับ จึงยังไม่มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการตลาด และการบริหารการตลาด

5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

กลุ่มมีการผลิตเห็ดนางฟ้า นางรม เป็นผลิตภัณฑ์ลำดับแรก แรกเริ่มมีการผลิตเห็ดในครัวเรือนของสมาชิกที่สนใจ และเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจึงเริ่มมีการผลิตเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม ต่อมาในกลางปี 2544 กลุ่มต้องการให้มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์จึงได้มีการผลิตเห็ดแชมปิญองขึ้นมา แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ต่อมาได้มีการทดลองเพาะเห็ดขอนขาวขึ้นมา เมื่อต้นปี 2545 ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของตลาด สามารถจำหน่ายได้ดีไม่เพียงพอกับผู้บริโภค แต่ติดปัญหาที่ว่าในฤดูหนาวเห็ดขอนขาวออกดอกได้ไม่ค่อยดี จึงได้มีการ

ผลิตเห็ดนางฟ้าขึ้นจำหน่ายแทนในช่วงฤดูหนาว ต่อมาต้นปี 2547 กลุ่มได้มีการพัฒนาซื้อก้อนเห็ดลมจากศูนย์วิจัยพืชไร้อจังหวัดเชียงใหม่มาเพาะเลี้ยง เนื่องจากสามารถทำราคาได้ดี ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระหว่างการทดลองเลี้ยง

สำหรับบรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มใช้ในการบรรจุดอกเห็ด คือ ถุงพลาสติกใสขนาด 9 X18 นิ้ว ขนาดบรรจุถุงละ 1 กก. มัดด้วยเชือกฟาง (เพื่อใช้เป็นหูหิ้ว) สำหรับก้อนเห็ดที่มีการขายนั้น จะไม่มีการใช้ในบรรจุภัณฑ์ ผู้รับซื้อก้อนเห็ดใส่ในรถที่บรรทุกโดยตรง

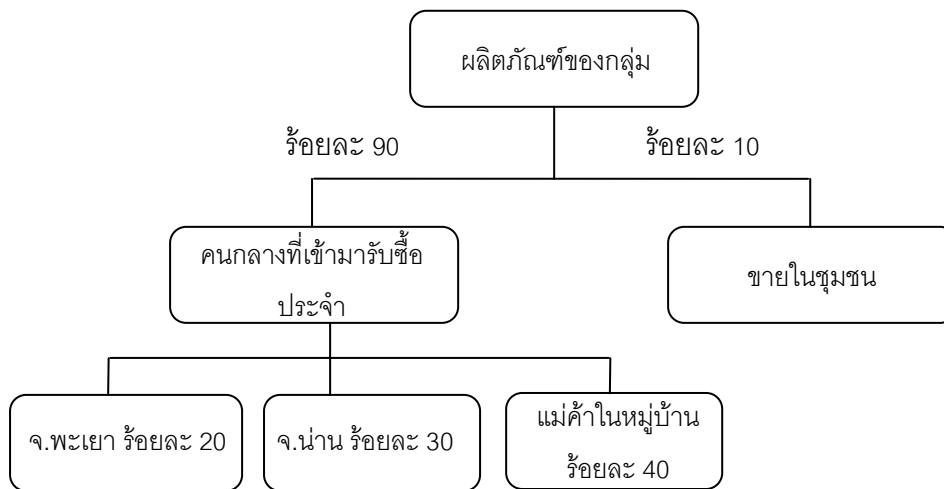
ตารางที่ 5.1 การพัฒนาการเพาะเห็ดตั้งแต่เริ่มผลิตจนถึงปี 2547

ชนิด	ปี (พ.ศ.)			
	2544	2545	2546	2547
เห็ดนางฟ้า				
เห็ดนางรม				
เห็ดแชมปิญอง				
เห็ดขอนขาว				
เห็ดลม				

5.3 ช่องทางการตลาด

5.3.1 ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม

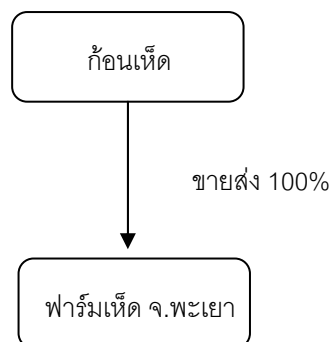
ช่องทางการจำหน่ายที่สำคัญของกลุ่ม คือ การจำหน่ายให้แก่คนกลางที่เข้ามาซื้อที่กลุ่ม ร้อยละ 90 และขายในหมู่บ้าน ร้อยละ 10 โดยที่ชาวบ้านในหมู่บ้านจะเข้ามาซื้อที่กลุ่มเอง ปริมาณการจำหน่ายเฉลี่ยต่อวัน วันละ 50 กก. สำหรับคู่แข่งทางการค้า ใน ต. ไผ่ยา ได้แก่ บ้านห้วยก้าง บ้านห้วยเตือ บ้านสันสะอาด ซึ่งคู่แข่งดังกล่าวได้เปรียบในด้านปริมาณการผลิตที่มีมากกว่า ทำให้คนกลางทำการซื้อที่แหล่งผลิตดังกล่าวก่อน แต่คนกลางไม่สามารถต่อรองราคาเห็ดได้มากนัก จึงทำให้การซื้อเห็ดของคนกลางที่เข้ามานั้น รับซื้อจากที่ประจำหลายแหล่ง

แผนภาพที่ 5.1 ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม

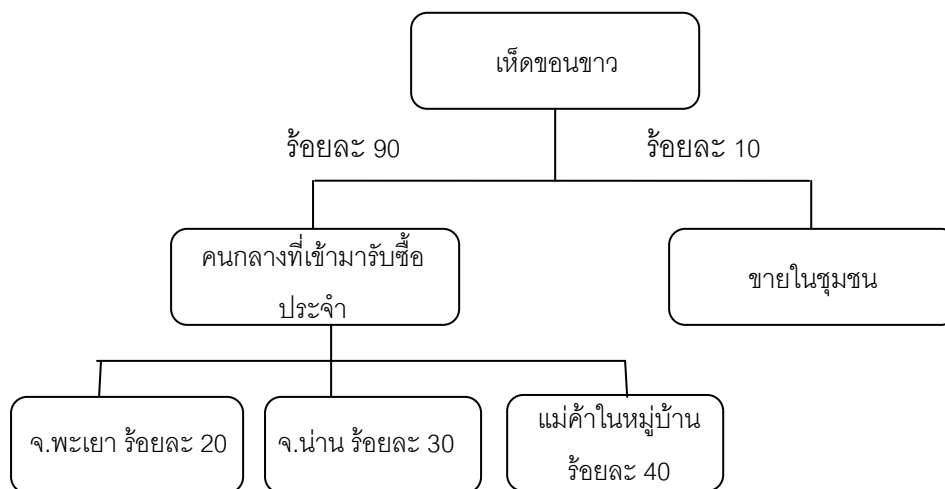
5.3.2 ช่องทางการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์

ช่องทางการจำหน่ายของก้อนเห็ด ตั้งแต่กลุ่มเริ่มทำการผลิตมานั้น กลุ่มได้มีการจำหน่ายก้อนเห็ด ในต้นปี 2547 โดยผู้ซื้อจากอำเภอจุน จังหวัดพะเยา เข้ามาซื้อเองที่กลุ่ม ปริมาณการจำหน่ายทั้งหมด 6,000 ก้อน จำหน่ายในราคาก้อนละ 4 บาท

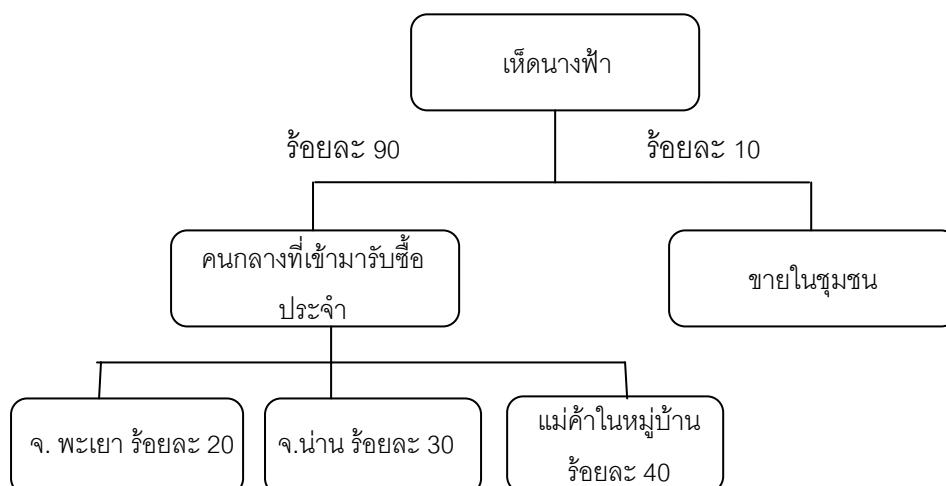
แผนภาพที่ 5.2 ช่องทางการจำหน่ายของก้อนเห็ด

ช่องทางการจำหน่ายของเห็ดขอนขาว จำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง ร้อยละ 10 จำหน่ายส่งร้อยละ 90 คนกลางที่เข้ามารับซื้อเป็นประจำ ได้แก่ คนกลางจากจังหวัดน่าน ร้อยละ 30 จำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง แม่ค้าในหมู่บ้านร้อยละ 40 นำไปจำหน่ายต่อแก่คนกลาง ส่วนคนกลางจากจังหวัดพะเยา ร้อยละ 10 และคนกลางจากอ.เชียงคำ จ.พะเยา ร้อยละ 10 ซึ่งทั้งสองรายไม่ได้มารับซื้อเห็ดจากกลุ่มเป็นประจำ

แผนภาพที่ 5.3 ช่องทางการจำหน่ายของเห็ดขอนขาว

ช่องทางการจำหน่ายเห็ดนางฟ้า จำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง ร้อยละ 10 จำหน่ายให้แก่คนกลางร้อยละ 90 สามารถแบ่งออกเป็นแม่ค้าในหมู่บ้าน 60 นำไปจำหน่ายต่อให้แก่คนกลางและคนกลางจากบ้านป้อ จ.เชียงราย อีกร้อยละ 30

แผนภาพที่ 5.4 ช่องทางการจำหน่ายของเห็ดนางฟ้า

5.4 ราคาและการตั้งราคา

ราคามูลคัณฑ์ของกลุ่มที่จำหน่ายทั้งหมดเป็นราคาขายส่ง เนื่องจากผู้ซื้อจะเข้ามารับซื้อที่กลุ่มทั้งหมด โดยก่อนเห็ดมีราคาขายเท่ากับ 4 บาทต่อก้อน เห็ดขอนขาวราคาจำหน่ายอยู่ระหว่าง 30 – 40 บาท โดยส่วนใหญ่จะมีราคาอยู่ที่ 40 บาทต่อกก. แต่หากเห็ดให้ผลผลิตในช่วงฤดูฝน ซึ่งตรงกับช่วงที่มีการเก็บเห็ดป่าขาย ราคาจะอยู่ที่ 30 บาท ต่อกิโลกรัม สำหรับราคาเห็ดนางฟ้าจะอยู่ที่ 25-15 บาทต่อกิโลกรัม ราคาส่วนใหญ่จะอยู่

ที่ 20 บาทต่อกิโลกรัม การกำหนดราคาเป็นไปตามราคาตลาด อย่างไรก็ตามอำนาจในการต่อรองราคาขึ้นกับคนกลางที่เข้ามาจับซื้อ

ตารางที่ 5.2 ตารางราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์	ต้นทุน	ราคาขาย	ส่วนต่างระหว่างต้นทุนและราคาขาย
1. ก้อนเห็ดขอนขาว	3.41 ¹	4	0.59
2. ก้อนเห็ดนางฟ้า	4.62	4	- 0.62
3. เห็ดขอนขาว 1/2546	16.16	30	13.84
4. เห็ดขอนขาว 2/2546	35.62	30	- 5.38
5. เห็ดนางฟ้า	18.11	20	1.89

ที่มา : จากการสำรวจ

จากการผลิตที่มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นนั้น กลุ่มไม่สามารถทำการปรับเปลี่ยนราคาเพื่อให้สามารถสร้างส่วนต่างระหว่างราคาขายและต้นทุนได้เลย เนื่องจากการกำหนดราคามาจากราคาตลาด ความนิยมและความต้องการของผู้บริโภคเท่านั้นที่สามารถกำหนดราคาเห็ด นอกจากนี้กลุ่มยังเสี่ยงต่อการกดราคาจากคนกลางที่เข้ามาจับซื้ออีกด้วยทางหนึ่ง

พิจารณาราคาและการตั้งราคา ทางกลุ่มใช้วิธีการตั้งราคาตามราคาตลาด จากการวิเคราะห์ต้นทุนพบว่าแม้จะเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน หากเป็นรอบการผลิตเดี่ยวที่แตกต่างกันต้นทุนการผลิตจะแตกต่างกัน ถ้ากลุ่มทำการผลิตในปริมาณที่ไม่เท่ากัน แต่ราคาขายจะเท่ากัน ทำให้สามารถวิเคราะห์ราคาได้ดังนี้

การผลิตก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่อก้อนจากการวิเคราะห์เท่ากับ 3.19 บาท กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 4 บาท ทำให้กลุ่มได้รับกำไรจากราคาดังกล่าว ในอัตราร้อยละ 20.23 ซึ่งเมื่อเทียบกับการผลิตก้อนเห็ดขอนขาวในรอบการผลิตที่ 2/2546 ต้นทุนการผลิตต่อก้อนจากการวิเคราะห์ เท่ากับ 3.63 กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 4 บาท ทำให้กลุ่มได้รับกำไรจากราคาดังกล่าวในอัตราร้อยละ 9.13

การผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่อก้อนจากการวิเคราะห์เท่ากับ 4.62 บาท กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 4 บาท ทำให้กลุ่มขาดทุนจากราคาดังกล่าวในอัตราร้อยละ - 15.39

การผลิตดอกเห็ดขอนขาวรอบการผลิตที่ 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่อ กก. จากการวิเคราะห์เท่ากับ 16.16 บาท กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 30 บาท ทำให้กลุ่มได้รับกำไรจากราคาดังกล่าวร้อยละ 46.16 ซึ่งเมื่อเทียบกับการผลิตดอกเห็ดขอนขาวในรอบการผลิตที่ 2/2546 ต้นทุนการผลิตต่อ กก. จากการวิเคราะห์ เท่ากับ 35.62 กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 30 บาท ทำให้กลุ่มได้รับขาดทุนจากราคาดังกล่าวในอัตราร้อยละ 18.17

¹ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของรอบการผลิตก้อนเห็ดขอนขาวที่ 1/2546 และ 2/2546

การผลิตดอกเห็ดนางฟ้า รอบการผลิตที่ 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่อ กก. จากการวิเคราะห์เท่ากับ 18.11 บาท กลุ่มสามารถจำหน่ายได้ในราคา 20 บาท ทำให้กลุ่มได้รับกำไรจากราคาดังกล่าวในอัตราร้อยละ 9.45

ตารางที่ 5.3 การตั้งราคาของก้อนเห็ดขอนแก่น 1/ 2546

รายการ	ก้อนเห็ดขอนแก่น 1/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้งราคา	ต้นทุนกลุ่มจากการวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	3.00		3.19	
2. ต้นทุนการตลาด	0	Mark on	0	Mark on
3. ราคาขาย	4	25	4	20.23
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุนการตลาด (1)+(2)	3.00		3.19	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	1.00		0.81	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 5.4 การตั้งราคาของก้อนเห็ดขอนแก่น 2/ 2546

รายการ	ก้อนเห็ดขอนแก่น 2/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้งราคา	ต้นทุนกลุ่มจากการวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	3.00		3.63	
2. ต้นทุนการตลาด	0	Mark on	0	Mark on
3. ราคาขาย	4	25	4	9.13
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุนการตลาด (1)+(2)	3.00		3.63	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	1.00		0.37	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 5.5 การตั้งราคาของก้อนเห็ดนางฟ้า 1/ 2546

รายการ	ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้งราคา	ต้นทุนกลุ่มจากการวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	3.00		4.62	
2. ต้นทุนการตลาด	0	Mark on	0	Mark on
3. ราคาขาย	4	25	4	-15.39
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุนการตลาด (1)+(2)	3.00		4.62	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	1.00		-0.62	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 5.6 การตั้งราคาของดอกเห็ดขอนขาว 1/ 2546

รายการ	ดอกเห็ดขอนขาว 1/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้งราคา	ต้นทุนกลุ่มจากการวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	-		14.55	
2. ต้นทุนการตลาด	-	Mark on	1.61	Mark on
3. ราคาขาย	-		30	46.13
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุนการตลาด (1)+(2)	-		16.16	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	-		13.84	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 5.7 การตั้งราคาของดอกเห็ดขอนขาว 2/ 2546

รายการ	ดอกเห็ดขอนขาว 2/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้ง ราคา	ต้นทุนกลุ่มจาก การวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	-		34.01	
2. ต้นทุนการตลาด	-	Mark on	1.61	Mark on
3. ราคาขาย	-		30	-18.75
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุน การตลาด (1)+(2)	-		35.62	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับ ต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	-		- 5.62	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 5.8 การตั้งราคาของดอกเห็ดนางฟ้า 1/ 2546

รายการ	ดอกเห็ดนางฟ้า 1/2546			
	ต้นทุนกลุ่ม	การตั้ง ราคา	ต้นทุนกลุ่มจาก การวิเคราะห์	การตั้งราคา
1. ต้นทุนการผลิต	-		16.50	
2. ต้นทุนการตลาด	-	Mark on	1.61	Mark on
3. ราคาขาย	-		20	9.45
4. ต้นทุนการผลิตและต้นทุน การตลาด (1)+(2)	-		18.11	
5. ส่วนต่างของราคาขายกับ ต้นทุนการผลิตและการตลาด (4) -(5)	-		1.89	

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

5.5 การส่งเสริมการขาย

เนื่องจากชื่อเสียงของตำบลไม้ยาที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตเห็ดที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย ซึ่งทำให้คนกลางทั้งในจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน เข้ามาซื้อสินค้าที่กลุ่ม โดยที่กลุ่มไม่ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคกลุ่มโดยตรง

5.5.1 การรักษาลูกค้าเก่า

เนื่องจากกลุ่มไม่สามารถควบคุมปริมาณการออกดอกของเห็ดได้ ทำให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณในแต่ละวันได้ แต่กลุ่มจะใช้วิธีการแบ่งเห็ดให้แก่คนกลางที่เข้ามาแต่ละรายเท่ากัน ทำให้คนกลางมั่นใจว่าในแต่ละวันจะมีเห็ดจำหน่าย

5.5.2 วิธีการหาลูกค้าใหม่

กลุ่มไม่มีการหาลูกค้าใหม่ หากมีลูกค้าชาวกร ที่มาสั่งเห็ดเพื่อไปจำหน่ายนั้น กลุ่มจะแบ่งเห็ดให้ในปริมาณน้อยกว่าลูกค้าเก่า แต่หากจะทำการรับซื้อเป็นประจำ กลุ่มจะทำการจัดสรรเห็ดในแต่ละวันให้

5.6 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาด

5.6.1 ปัญหาด้านการตลาด

กลุ่มมีความเห็นว่าปัญหาด้านการตลาดที่สำคัญของกลุ่ม คือ ไม่สามารถกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ได้ในขณะที่พิจารณาจากโครงสร้างตลาดแล้ว พบว่า

1. เกษตรกรในตำบลไม้ยา มีการผลิตเห็ดนางฟ้ากันมาก ทำให้มีสินค้าชนิดเดียวกันในตลาด ในขณะที่ผู้บริโภค และพ่อค้ามีจำกัด หากสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ จะช่วยสร้างรายได้ให้กับกลุ่มได้มากขึ้น
2. หากกลุ่มต้องการขยายตลาดมากขึ้น ต้องใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกมากขึ้น
3. กลุ่มขาดบุคลากรที่สามารถออกไปหาตลาด และขยายตลาด
4. หากกลุ่มสามารถสร้างเครือข่ายทางการตลาดได้ จะช่วยสร้างอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มผู้ผลิตดอกเห็ด และร่วมกันทำงานเพื่อหาช่องทางตลาดใหม่ๆ ให้เกษตรกรใน ตำบลไม้ยา

5.6.2 ความต้องการทางการตลาดของกลุ่ม

1. กลุ่มต้องการสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับกลุ่มเพาะเห็ดอื่น ในตำบลไม้ยา เพื่อสร้างแหล่งรับซื้อที่เป็นศูนย์กลางในการรับซื้อ และจำหน่ายเห็ด
2. ต้องการให้หน่วยงานราชการ เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิด ศูนย์กลางในการรับซื้อ และจำหน่ายเห็ด

บทที่ 6

การเงิน

6.1 การบริหารการเงินและการวางแผนทางการเงิน

6.1.1 การบริหารการเงิน

กลุ่มได้รับการรับงบประมาณในการดำเนินงานกลุ่มจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ยา ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดสรรเงินทุนในการดำเนินงาน คือ เภรัญญิกกลุ่มทำหน้าที่ในการบันทึกบัญชี ถือเงินสดเพื่อจ่ายค่าวัตถุดิบ วัสดุ และอุปกรณ์ และรักษาเงินรายได้จากการขาย สำหรับเลขานุการ มีหน้าที่ในการรวบรวมรายได้จากการขายในแต่ละวัน จัดส่งให้เภรัญญิก บัญชีเงินฝากที่กลุ่มมีเพียงบัญชีเดียว คือ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จำนวน 8,000 บาท จำนวนเงินสดในมือของเภรัญญิก และเลขานุการที่ถือในปัจจุบันประมาณ 30,000 บาท

กลุ่มมีเงินจากการระดมหุ้นจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท กำหนดให้สมาชิกสามารถถือหุ้นภายในกลุ่มได้ไม่เกินคนละ 10 หุ้น ปัจจุบันกลุ่มมีหุ้นจำนวน 186 หุ้น เป็นเงิน 18,600 บาท และการออมทรัพย์ที่เริ่มต้นออมในเดือนพฤษภาคม 2546 เป็นเงิน 6,400 บาท ผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารการเงินใน 2 ส่วนนี้ คือ เภรัญญิก ซึ่งกลุ่มมีมติในการนำเงินในส่วนนี้ใช้ในการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยในปี 2546 มีผู้ขอกู้ยืม จำนวน 13 ราย ทำให้กลุ่มมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้เป็นเงิน 30,000 บาท สำหรับเงื่อนไขในการกู้ยืม คือ

1. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา หมู่ 2 หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเพาะเห็ดตำบลไม้ยา
2. ชำระเงินคืนภายใน 1 ปี โดยชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย
3. อัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 2 ต่อเดือน
4. สมาชิกแต่ละคนสามารถกู้ยืมได้ไม่เกิน 6,000 บาท ต่อครั้ง

6.1.2 การวางแผนการเงิน

การวางแผนการเงินส่วนใหญ่เป็นการวางแผนการเงินเพื่อการผลิต ในระยะเริ่มก่อตั้งกลุ่มได้มีการประชุมกันเพื่อกำหนดการใช้จ่ายเงิน จากงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ ผลการประชุม คือ นำเงินไปใช้ในกิจกรรมการเพาะเห็ด ใช้ซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต โดยจากเงินงบประมาณจำนวน 900,000 บาท ใช้จ่ายไปในการก่อสร้างอาคาร จำนวน 200,000 จัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิต เป็นเงินจำนวน 640,000 และใช้เงินสำหรับการจัดซื้อวัตถุดิบการผลิตในปีการผลิต 2546 เท่ากับ 60,000 บาท สำหรับรายได้ของกลุ่มหลังจากหักต้นทุนแล้ว กลุ่มจะทำการหักเป็นเงินบำรุงกลุ่ม 5 % หลังจากนั้นจะทำการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกตามจำนวนแรงงานที่สมาชิกมาทำงาน ในการผลิตเห็ดขอนขาว 1/2546 จากการบันทึกบัญชีกลุ่มพบว่า มีการปันผลให้สมาชิกจำนวน 40 คน คนละ 1070 บาท เงินจากการหักต้นทุนการผลิตจะนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตครั้งต่อไป

6.2 แหล่งเงินทุน

ตั้งแต่กลุ่มเริ่มดำเนินงานมา กลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากแหล่งเดียว คือ อบต.ไม้ยา ซึ่งจัดสรรงบประมาณจากงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจที่ภาครัฐ ในปี 2545 จำนวน 900,000 บาท เป็นเงินให้เปล่าแก่กิจกรรมที่คนในชุมชนสามารถทำร่วมกัน โดยเงินดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ 2 ส่วน คือ ผลิตเห็ด และแปรรูปเห็ด อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้นำมาใช้ในการผลิตเห็ดเท่านั้น ส่วนในกิจกรรมการแปรรูปได้ทำการจัดซื้ออุปกรณ์แล้วแต่กลุ่มยังขาดความรู้ในการแปรรูป จึงไม่ได้ดำเนินการผลิตในส่วนของการแปรรูป

6.3 ผลการดำเนินงานและสถานภาพทางการเงิน

6.3.1 ผลการดำเนินงาน

ในปี 2546 กลุ่มมีการผลิตเห็ดขอนขาว 2 รอบการผลิต มีรายได้เท่ากับ 122,637 บาท และเห็ดนางฟ้า 1 รอบการผลิต มีรายได้เท่ากับ 22,126 บาท กลุ่มมีรายได้จากการผลิตทั้งสิ้น 144,763 บาท เมื่อหักต้นทุนสินค้าขายทั้งหมด 35,140.47 บาท และค่าเสื่อมราคาการผลิต จำนวน 74,265.33 บาท ทำให้กลุ่มได้กำไรจากการดำเนินการจำหน่ายเห็ด เท่ากับ 35,357.20 บาท

โดยกลุ่มทำการจัดสรรผลกำไรจากการดำเนินการดังนี้ 1) หักเป็นค่าธรรมเนียมกลุ่มเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ร้อยละ 5 เท่ากับ 1,757.20 บาท 2) หลังจากนั้นแบ่งปันผลกำไรให้แก่สมาชิกจำนวน 40 คน เป็นเงินเท่ากับ 854.63 บาท ต่อคน

สำหรับผลการดำเนินงานด้านกิจกรรมเงินกู้ของกลุ่มนั้น ได้ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้จำนวนเท่ากับ 7,200 บาท ซึ่งแสดงได้ดังตาราง 6.1 และงบประมาณการกำไรขาดทุนของกลุ่ม

ตารางที่ 6.1 ผลการดำเนินงาน

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณ	ต้นทุน	รายได้	กำไร
เห็ดขอนขาว	4,332.80	83,208.91	122,637	39,428.09
เห็ดนางฟ้า	1,478.50	25,631.889	22,126	-3,505.89
เงินกู้ยืม			7200	7200
เงินปันผล		34,126.09		-34,126.09
รวม				8,996.11

กลุ่มเพาะเห็ดดำยลไม้ยาหมู 2
ประมาณการงบกำไรขาดทุน
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2546

หน่วย : บาท

ขาย	144,763.00
<u>หัก ต้นทุนสินค้าขาย</u>	<u>35,140.47</u>
กำไรขั้นต้น	<u>109,622.53</u>
<u>หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน</u>	
ค่าเสื่อมราคาการผลิต	<u>73,700.33</u>
ค่าใช้จ่ายในการขาย	-
ค่าเสื่อมราคาการตลาด	-
ค่าใช้จ่ายในการบริหารทั่วไป	-
ค่าเช่า	-
ค่าเสื่อมราคาการบริหาร	-
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>73,700.33</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	<u>35,922.20</u>
บวก รายได้อื่นๆ	7,200.00
<u>หัก ดอกเบี้ยจ่าย</u>	<u>-</u>
กำไรก่อนหักภาษี	43,122.20
<u>หัก ภาษี</u>	<u>-</u>
กำไรสุทธิ	<u>43,122.20</u>

หมายเหตุ: มีแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกจำนวน 34,126.09 ทำให้เหลือเงินคงเหลือสุทธิเท่า 8,996.11 บาท

6.3.2 สถานภาพทางการเงิน

ด้านสถานภาพทางการเงินของกลุ่มพบว่า กลุ่มมีเงินสดและเงินฝากธนาคาร 38,967.86 บาท และวัตถุดิบคงเหลือมูลค่า 35,000 บาท สินทรัพย์ถาวรหลังจากการหักค่าเสื่อมสะสมในปี 2546 มีมูลค่า เท่ากับ 659,335.67 บาท ทำให้กลุ่มมีสินทรัพย์รวมสุทธิเท่ากับ 733,303.53 บาท ในส่วนของหนี้สินและส่วนของเจ้าของ กลุ่มไม่มีหนี้สินทั้งระยะสั้นและระยะยาว กลุ่มมีเงินจากการระดมทุนของสมาชิกเท่ากับ 18,600 บาท ทุนของกลุ่มเท่ากับ 690,181.33 บาท และกำไรจากการดำเนินงานเท่ากับ 43,122.20 บาท ทำให้กลุ่มมีผลรวมของหนี้สินและส่วนของเจ้าของเท่ากับ 733,303.53 บาท

กลุ่มเพาะเห็ดดำยลไม้ยาหม่อง 2

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2546

หน่วย: บาท

สินทรัพย์**สินทรัพย์หมุนเวียน**

เงินสดและเงินฝากธนาคาร 38,967.86

สินค้าสำเร็จรูปคงคลัง

วัตถุดิบคงคลัง 35,000

วัสดุสิ้นเปลืองคงคลัง

สินทรัพย์หมุนเวียนอื่นๆ(ลูกหนี้เงินกู้)

รวมสินทรัพย์หมุนเวียน 73,967.86**สินทรัพย์ถาวร**

ที่ดิน

อาคาร 200,000

เครื่องจักร/อุปกรณ์ 533,036

ยานพาหนะ

เครื่องใช้สำนักงาน

สินทรัพย์ถาวรได้เปล่า

หักค่าเสื่อมสะสม 73,700.33**รวมสินทรัพย์ถาวรสุทธิ** 659,335.67**รวมสินทรัพย์ทั้งหมด** 733,303.53

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น**หนี้สินหมุนเวียน**

ภาษีเงินได้ค้างจ่าย

เจ้าหนี้ที่ถึงกำหนดชำระใน 1 ปี

รวมหนี้สินหมุนเวียน**หนี้สินระยะยาว**

เจ้าหนี้เงินกู้ระยะยาว

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุน

690,181.33

บวก กำไรสุทธิ

43,122.20

กำไรสะสมปลายงวด

รวมส่วนของผู้ถือหุ้น

733,304

รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

733,303.53

ที่มา: จากการคำนวณ

6.4 ปัญหาทางการเงินของกลุ่ม

กลุ่มไม่มีปัญหาด้านหนี้สิน เนื่องจากการลงทุนครั้งแรกใช้เงินงบประมาณจากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ จำนวน 900,000 บาท สำหรับเงินจากการระดมหุ้นและเงินออมทรัพย์ใช้สำหรับปล่อยกู้แก่สมาชิก ซึ่งไม่มีปัญหาการเกิดหนี้สูญ หากวิเคราะห์ถึงปัญหาทางการเงินกลุ่ม พบว่าเงินทุนสะสมที่กลุ่มใช้ในการดำเนินงานครั้งที่สอง ลดลงจากครั้งแรกเนื่องจากการขาดทุน ต้นทุนในการผลิตสูง และราคาสินค้ามีความเปลี่ยนแปลงจากที่คาดการณ์ไว้ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผลกำไรจากการดำเนินงานไม่สูงเท่าที่ควร

บทที่ 7

SWOT Analysis และศักยภาพการดำเนินงานกลุ่ม

7.1 จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) ของกลุ่ม

7.1.1 จุดแข็ง

1) การจัดการองค์กร

- คณะกรรมการฝ่ายผลิตมีทักษะและความชำนาญด้านการผลิต ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตให้แก่สมาชิก
- การจัดสรรหน้าที่ในการรับผิดชอบชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวก รวดเร็ว

2) การผลิต

- มีบุคลากรด้านการผลิตที่มีความชำนาญ และพร้อมที่จะพัฒนาความสามารถในการผลิต อยู่เสมอ ซึ่งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตให้แก่สมาชิกอื่นที่สนใจอีกได้
- กลุ่มมีความพร้อม อุปกรณ์ด้านการผลิตสามารถขยายการผลิตให้เต็มกำลังการผลิตได้

3) การตลาด

- มีช่องทางการตลาดที่แน่นอน
- ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าประเภท อาหารปลอดภัย
- ราคาไม่แพง ทำให้สามารถจับกลุ่มลูกค้าได้ในทุกระดับ เนื่องจากการบริโภคขึ้นกับ รสนิยมในการบริโภคมากกว่าราคา

7.1.4 การเงิน

- กลุ่มได้รับงบประมาณในการก่อตั้งและการจัดหาอุปกรณ์การผลิตทั้งหมดในรูปของเงิน ให้เปล่า ทำให้ไม่มีภาระหนี้สิน
- การดำเนินกิจกรรมเงินกู้ของกลุ่มได้รับผลกำไร และกลุ่มไม่มีหนี้สูญ
- การซื้อสินค้าชำระเป็นเงินสด ทำให้ไม่มีภาระผูกพันการค้างชำระของกิจการ

7.1.2 จุดอ่อน

1) การจัดการองค์กร

- สมาชิกส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรน้อย เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับจาก องค์กรไม่เป็นที่พอใจ

- ขาดบุคลากรที่จะทำหน้าที่ด้านการตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

2) การผลิต

- การเก็บก้อนเห็ดไว้นานเกินระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ทำให้กลุ่มมีต้นทุนการผลิตที่สูง
- ยางพาราซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญในการผลิต ต้องนำมาจากภายนอกชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากจังหวัดอื่นในพื้นที่ภาคใต้ ทำให้ต้นทุนการผลิตไม่แน่นอน
- การดำเนินการผลิตในปัจจุบัน ยังไม่เต็มประสิทธิภาพการผลิต

3) การตลาด

- เป็นสินค้าเกษตรสามารถเน่าเสียได้ง่าย ความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำ
- ผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง
- กลุ่มไม่มีอำนาจในการกำหนดราคา เนื่องจากผลผลิตของกลุ่มมีปริมาณน้อย ทำให้คนกลางที่เข้ามารับซื้อจะเป็นผู้กำหนดราคาตามราคารับซื้อจากฟาร์มขนาดใหญ่
- ราคาของผลิตภัณฑ์ขึ้นกับฤดูกาล ในช่วงหน้าฝน เห็ดจะราคาตก เนื่องจากมีเห็ดป่าเข้ามาทดแทน

4) การเงิน

- กลุ่มไม่มีการวางแผนด้านการเงิน ทำให้การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์บางครั้ง จัดซื้อในปริมาณน้อย ทำราคาในการจัดซื้อสูงกว่ากรณีการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตามแผนการผลิต
- ขาดความรู้ในการจัดการบัญชีได้อย่างถูกต้อง

7.1.3 โอกาส

- ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้กลุ่มเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งจะสนับสนุนในประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น
- คณะกรรมการกลุ่มส่วนใหญ่มีบทบาทในชุมชน ทำให้เสริมสร้างโอกาสของกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งทางด้านการจัดสรรเงินทุน และการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น
- ได้รับความสนใจจากองค์กรของรัฐในการเข้ามาพัฒนากลุ่ม เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน
- กลุ่มสามารถพัฒนาการผลิตเห็ดชนิดใหม่เพื่อให้สามารถตอบสนองการตลาด
- การผลิตสอดคล้องกับการพัฒนาของชุมชน คือ ต้องการให้เป็นแหล่งผลิตเห็ดที่มีชื่อเสียงของจังหวัด
- เนื่องจากการผลิตเห็ดเป็นนโยบายของชุมชน จึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

- ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดี เนื่องจากเป็นเห็ดที่ประชาชนทั่วไปนิยมบริโภค

7.1.4 ข้อจำกัด

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกิดจากฝีมือกรรมและการทดลองปฏิบัติ ซึ่งทำให้ใช้เวลานานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- การควบคุมผลผลิตเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นสินค้าเกษตร
- คณะกรรมการมีโอกาสในการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเรื่องการพัฒนาเล็กน้อย เนื่องจากมีภาระงานในชุมชนมาก
- ปัญหาการระบาดของโรคไข้ปลาในต้นฤดูฝน ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิต ปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้

7.2 ศักยภาพการดำเนินการของกลุ่ม

7.2.1 ศักยภาพด้านการจัดการองค์กรของกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่มมีศักยภาพ ทั้งในด้านผู้นำชุมชน ด้านการแสวงหางบประมาณ ด้านความรู้ และทักษะในการผลิตการเพาะเลี้ยงเห็ด สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์ ความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น และมีความเอื้ออาทรความเห็นอกเห็นใจกันสูง กลุ่มมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และเอกชนมาก เพราะเป็นกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมาตั้งแต่ต้น

7.2.2 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มมีการขายในปี 2546 มีเพียงการผลิตดอกเห็ดขาย การขายก้อนเห็ดนั้น กลุ่มสามารถขายได้ในปี 2547 ดังนั้นในการวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์จึงทำการวิเคราะห์เพียงศักยภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่าย ยอดขายของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับปริมาณผลผลิตเนื่องจาก ตลาดสามารถรองรับปริมาณผลผลิตของกลุ่มได้ทั้งหมด สำหรับผลิตภัณฑ์ดอกเห็ดขอนแก่น 1/2546 มีอัตรายอดขายต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมคิดเป็นร้อยละ 68.31 ดอกเห็ดขอนแก่น 2/2546 มีอัตรายอดขายต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมคิดเป็นร้อยละ 13.15 ดอกเห็ดนางฟ้า 1/2546 มีอัตรายอดขายต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมคิดเป็นร้อยละ 18.53

ผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถในการทำกำไรต่อต้นทุนสูงสุด คือ เห็ดขอนแก่น 1/2546 เท่ากับร้อยละ 85.62 รองมาเป็นเห็ดนางฟ้า 1/2546 เท่ากับร้อยละ 10.43

ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตรากำไรต่อ ราคาขายสูงสุด คือ เห็ดขอนแก่น 1/2546 คิดเป็นร้อยละ 46.12 รองลงมาคือ เห็ดนางฟ้า 1/2546 ร้อยละ 9.45

สำหรับ เห็ดขอนแก่น 2/2546 มีผลการขาดทุนต่อหน่วยเท่ากับ - 5.6 เนื่องจากสาเหตุในการผลิต 2 ประการ คือ การผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต และการเก็บก้อนเห็ดเพื่อเก็บผลผลิตนานเกินไป ทำให้ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตนี้แบกรับภาระค่าเสื่อมมากเกินไป และต้องใช้แรงงานคนในการดูแลรักษา และเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งมีน้อยส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยสูง

ตารางที่ 7.1 ศักยภาพทางการทำกำไร และยอดขาย

ผลิตภัณฑ์	อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์/ ยอดขายรวม (ร้อยละ)	อัตรากำไรต่อทุน (ร้อยละ)	อัตรากำไรต่อราคาขาย (ร้อยละ)
ดอกเห็ดขอนขาว 1/2546	68.3	85.61	46.12
ดอกเห็ดขอนขาว 2/2546	13.15	-15.80	-18.75
ดอกเห็ดนางฟ้า 1/2546	18.53	10.43	9.45

ที่มา: จากการสำรวจและการคำนวณ

7.2.3 ศักยภาพด้านการผลิต

ศักยภาพด้านปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ สามารถหาได้ในท้องถิ่น สำหรับเชื้อเห็ดซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักในการผลิตก่อนหน้านี้ หากกลุ่มใช้เชื้อเห็ดอย่างพาราในการผลิต กลุ่มจะต้องทำการสั่งจากจังหวัดทางภาคใต้ ซึ่งจะมีความเสี่ยงด้านราคาที่ขึ้นลงตามราคาน้ำมัน ปัจจุบันทางกลุ่มหันมาใช้เชื้อเห็ดจากไม้จำฉางที่สามารถสั่งซื้อได้จากจังหวัดลำปาง เนื่องจากราคาถูกกว่า แต่ให้ผลผลิตดอกเห็ดต่ำกว่า และระยะเวลาการเก็บเกี่ยวสั้นกว่า ซึ่งจำเป็นจะต้องเปรียบเทียบเกี่ยวกับปริมาณผลผลิต ระยะเวลาการเก็บเกี่ยว และการเปลี่ยนแปลงของราคาให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิต

ศักยภาพของกระบวนการผลิต

การผลิตของกลุ่มในปัจจุบันมีปริมาณการผลิตเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นที่การผลิตเห็ดขอนขาว เนื่องจากได้ราคาสูง และพัฒนาการผลิตเห็ดลม โดยปัจจุบันอยู่ในขั้นทดลอง แต่ยังไม่มีการพัฒนาในด้านการผลิตเชื้อเห็ดและเชื้อข้าวฟ่างให้สามารถนำไปใช้ได้มากขึ้นทั้งที่มีอุปกรณ์การผลิตที่พร้อม และมีโอกาสที่จะพัฒนาการผลิตเพื่อการจำหน่ายเชื้อข้าวฟ่างในชุมชนเนื่องจากปัจจุบันฟาร์มเห็ดที่มีในชุมชนจะต้องทำการซื้อเชื้อข้าวฟ่างจากศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัดเชียงรายทั้งสิ้น

7.2.4 ศักยภาพด้านการตลาด

สามารถวิเคราะห์โดยอาศัยส่วนประสมทางการตลาด ได้ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ แม้ว่าผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตได้นั้น จะไม่มีความแตกต่างกับผลิตภัณฑ์อื่นของคู่แข่ง แต่จากความต้องการของตลาด และความสามารถในการรับซื้อของคนกลางแล้วนั้น ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังคงสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มได้

ราคา กลุ่มไม่มีศักยภาพด้านราคาเนื่องจากเห็ดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกกำหนดจากราคาตลาด ยังมีความผันผวนด้านราคาที่เกิดจากฤดูกาล และปริมาณการผลิตที่มีน้อยมากเมื่อเทียบกับคู่แข่งแล้ว การทำกลุ่มจะสามารถกำหนดราคาเองได้เป็นไปได้ยาก

สถานที่จำหน่าย กลุ่มใช้ที่ทำกรกลุ่มเป็นสถานที่จำหน่ายให้แก่คนกลาง และผู้บริโภคภายในหมู่บ้าน สำหรับช่องทางการอยู่ที่ตลาดระดับล่างทั้งหมด แต่ละช่องทางสร้างยอดขายให้กับกลุ่ม คือ การ

จำหน่ายผ่านคนกลาง 90 % โดยการจำหน่ายผ่านคนกลางที่เป็นคนกลางภายในหมู่บ้านเป็นช่องทางที่สร้างยอดขายแก่กลุ่มสูงสุด ประมาณ 40 % และจำหน่ายภายในหมู่บ้าน 10%

การส่งเสริมการขายของกลุ่ม การส่งเสริมการขายของกลุ่มมีน้อยและทำได้ยากเนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณภาพและราคา

7.2.5 ศักยภาพทางการเงิน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของกลุ่ม พบว่า กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนสุทธิเท่ากับ 73,968 บาท กลุ่มมีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์ทั้งหมดต่ำ แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่ำ ซึ่งเห็นได้ว่ากลุ่มยังผลิตได้ไม่เต็มกำลังการผลิต สำหรับอัตราส่วนแสดงความสามารถในการกู้ยืม แสดงให้เห็นว่า กลุ่มมีความเสี่ยงด้านการเงินต่ำ เนื่องจากกลุ่มไม่มีการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ใดๆ ด้านประสิทธิภาพในการทำกำไร ซึ่งวัดได้จากอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย เท่ากับ 29.79 หมายถึง ทุก 100 บาทของยอดขายจะก่อให้เกิดกำไรสุทธิ เท่ากับ 29.79 บาท

อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน เท่ากับ 5.88 หมายถึง ทุก 100 บาทของสินทรัพย์รวม ก่อให้เกิดกำไรสุทธิ 5.88 บาท อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 4.90 บาท หมายถึง เงิน 100 บาทของสินทรัพย์รวม ก่อให้เกิดผลกำไรจากการดำเนินงาน 4.90 บาท และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับ 5.88 หมายถึง ทุก 100 บาทของส่วนของผู้ถือหุ้น จะก่อให้เกิดกำไรสุทธิเท่ากับ 5.88 บาท เห็นได้ว่า ทั้ง 3 อัตราส่วนอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดการจูงใจให้เกิดการลงทุนเพิ่ม

ตารางที่ 7.2 อัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนทางการเงิน	
I อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)	
1. ทุนหมุนเวียนสุทธิ (Working Capital)	73,968 บาท
II. อัตราส่วนแสดงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	
2. อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งหมด (Total Asset Turnover Ratio)	0.20 ครั้ง(เท่า)
3. อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets turnover Ratio)	0.22 ครั้ง(เท่า)
III. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการกู้ยืม	
4. อัตราส่วนหนี้สิน (Debt Ratio)	-
5. หนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (D/E)	-
6. อัตราส่วนหนี้ระยะยาวต่อเงินลงทุนรวม (Long – Term Debt / Total Capitalization)	-
IV. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร	
7. อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin)	ร้อยละ 29.79
8. อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin)	ร้อยละ 24.81
ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน (Return to Investors)	
9. อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (Return on Investment): ROI	ร้อยละ 5.88
10. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Assets: ROA)	ร้อยละ 4.90
11. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE)	ร้อยละ 5.88

ที่มา : จากการคำนวณ

บทที่ 8

บทสรุป

จากการศึกษาโครงสร้างการจัดการองค์กร การผลิต การตลาด และการเงินของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา หมู่ 2 รวมถึงการวิเคราะห์ SWOT และประเมินศักยภาพกลุ่ม ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน และแนวทางในการพัฒนา กลุ่ม โดยสรุปดังนี้

8.1 สรุปผลการศึกษา

8.1.1 การจัดการองค์กร

กลุ่มเห็ดบ้านไม้ยา เป็นกลุ่มเพาะเห็ดที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของ ดำเนินกิจกรรมโดยคนในชุมชน จากผลการศึกษาการจัดการองค์กรของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2 ตำบลไม้ยา พบว่ากลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ในการจัดองค์กรอย่างชัดเจน ตามโครงสร้างของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งและมีการคัดเลือกคณะกรรมการแบบประชาธิปไตย โดยสมาชิกของกลุ่มซึ่งคณะกรรมการที่ได้ดำเนินการคัดเลือกนั้นมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอย่างมาก เช่น นายชัยวัฒน์ เทนุรักษ์ ประธานกลุ่ม นายจรัญ นวลคำ เจริญญิก นายประเสริฐ มะโนต๊ับ ฝ่ายผลิต นางสุจินต์ ชัยชนะ เลขานุการ นายณรงค์ มังหย่า นางสมบัติ อินันชัย และอีกหลาย ๆ คน มีความสามารถในการเพาะเลี้ยงเห็ด การประสานงบประมาณ การแสวงหาแหล่งความรู้ ในการนำมาพัฒนา กลุ่ม และจากลักษณะความเป็นอยู่แบบชนบท ทำให้กลุ่มมีความผูกพันกันสูง มีความเอื้ออาทรเกื้อกูล มีการปรึกษาหารือ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกกลุ่ม และเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนตำบลไม้ยาอย่างแท้จริง ไม่ได้เป็นกลุ่มประยุกต์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อหวังเพียงงบประมาณที่ต้องการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการเท่านั้น และกลุ่มยังมีการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสนใจสมาชิกของที่ต้องการประกอบอาชีพการเพาะเลี้ยงเห็ด ซึ่งถ้าจะมองในขณะนี้กลุ่มอยู่ในระดับวิสาหกิจชุมชนแบบครอบครัว แบบพึ่งตนเองภายในกลุ่ม และเป็นกลุ่มของชุมชนอย่างแท้จริง นำรายได้มาให้ตนเอง และชุมชนสมาชิกส่วนใหญ่ทุกคนได้อยู่กับครอบครัวไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น

8.1.2 การผลิต

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแบ่งออกได้เป็น เห็ดนางฟ้า (ฮังการี และภูฐาน) เห็ดขอนขาว ก้อนเห็ดนางฟ้า ก้อนเห็ดขอนขาว ผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มคือ การผลิตดอกเห็ดสดของเห็ดนางฟ้าและเห็ดขอนขาว กำลังการผลิตของกลุ่ม จากโรงเรือนทั้งหมด 8 โรงกลุ่มสามารถเก็บก้อนเห็ดได้สูงสุด 28,000 ก้อน ดังนั้นในแต่ละรอบการผลิตจะสามารถผลิตก้อนเห็ดได้สูงสุด 28,000 ก้อน โดยเห็ด 1 ก้อน สามารถจะให้ดอกเห็ดได้ 0.5 -0.7 กก. นั่นคือถ้ากลุ่มทำการผลิตก้อนเห็ดเต็มที 28,000 ก้อนจะทำให้ได้ดอกเห็ดประมาณ 16,800 กก. ทั้งเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาว ในการผลิตปี 2546 ลักษณะการทำงานกลุ่มได้จัดให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมด 42 คนแยกเป็นกลุ่มย่อยทั้งหมด 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10-11 คน ในการหมุนเวียนมาทำงานในแต่ละวัน ตั้งแต่กระบวนการทำก้อนเห็ด และ

เก็บดอกเห็ด ส่วนในการทำเชื้อขี้วัวและเชื้อข้าวฟ่างจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายผลิต ซึ่งจะมีสมาชิกในกลุ่ม อีก 2-3 คน เข้าช่วย แต่มีแรงงานที่มาทำงานประจำเพียง 12 คน จากรูปแบบการจัดการแรงงานดังกล่าวทำให้ สมาชิกกลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมน้อย จึงได้มีการจัดรูปแบบการทำงานใหม่ คือ สมาชิกที่เข้ามาช่วยในกระบวนการทำก้อนจะได้ ค่าแรงวันละ 60 บาท และจะมีสิทธิ์ในการเข้าร่วมการเก็บเห็ดซึ่งจะได้รับผลตอบแทนจากการเข้าทำงานเมื่อหมด รอบการผลิต และมีการจ้างแรงงานในหมู่บ้านเพื่อทูปก้อนเห็ด

การคำนวณต้นทุนผลตอบแทนของการผลิตของกลุ่มทั้งหมด อันได้แก่ ก้อนเห็ด ดอกเห็ด และเชื้อเห็ดนั้น กลุ่มไม่มีการนำค่าเสื่อมของอุปกรณ์ที่ใช้มาคิดรวมด้วยเนื่องจากกลุ่มไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นต้นทุน และการผลิตของกลุ่มมีเพียงการผลิตเห็ดขอนขาวรอบการผลิตที่ 1 เท่านั้น ที่ทำได้เต็มกำลังการผลิต ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบการผลิตทั้ง 3 รอบการผลิต คือ เห็ดขอนขาว 1/2546 เห็ดขอนขาว 2/2546 และเห็ดนางฟ้า 1/2546 นั้น เห็นได้ชัดว่าต้นทุนการผลิตตั้งแต่ทำก้อนและเก็บดอกเห็ด ของเห็ดขอนขาว 1/2546 มีต้นทุนการผลิตต่ำสุด

กลุ่มมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยสมาชิกกลุ่มมุ่งพัฒนาด้านการเพาะเห็ด มีการทดลองเพาะเลี้ยง เนื้อเยื่อขึ้นใช้เอง การนำเอาวัชพืชมาเพาะเลี้ยงเห็ดฟาง และพยายามแสวงหาแนวทางในแปรรูปเห็ด กลุ่มมีความต้องการ การช่วยเหลือด้านการผลิต 2 คือ 1) กลุ่มต้องการความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ด เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตเห็ดที่ออกมาก และตรงกับช่วงฤดูฝน และ 2) กลุ่มต้องการความรู้ในเรื่องการดูแลรักษา โรคแมลงในเห็ด การควบคุมการออกดอก

8.1.3 การตลาด

การบริหารการตลาดที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะการตลาดแบบตั้งรับ เนื่องกลุ่มรอให้คนกลางเข้ามารับซื้อที่แหล่งผลิตทั้งหมด ช่องทางการจำหน่ายที่สำคัญของกลุ่ม คือ การจำหน่ายให้แก่คนกลางที่เข้ามาซื้อที่กลุ่ม ร้อยละ 90 และขายในหมู่บ้าน ร้อยละ 10 โดยที่ชาวบ้านในหมู่บ้านจะเข้ามาซื้อที่กลุ่มเอง ปริมาณการจำหน่ายเฉลี่ยต่อวัน วันละ 50 กก. สำหรับคู่แข่งทางการค้า ในตำบลไม้ยา ได้แก่ บ้านห้วยก้าง บ้านห้วยเตือ บ้านสันสะอาด ซึ่งคู่แข่งดังกล่าวได้เปรียบในด้านปริมาณการผลิตที่มีมากกว่า ทำให้คนกลางทำการซื้อที่แหล่งผลิตดังกล่าวก่อน แต่คนกลางไม่สามารถต่อรองราคาเห็ดได้มากนัก จึงยังทำให้การซื้อเห็ดของคนกลางที่เข้ามา นั้น รับซื้อจากที่ประจำหลายแหล่ง ราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่จำหน่ายทั้งหมดเป็นราคาขายส่ง เนื่องจากผู้ซื้อจะเข้ามาซื้อที่กลุ่มทั้งหมด โดยก้อนเห็ดมีราคาขายเท่ากับ 4 บาท ต่อก้อน เห็ดขอนขาวราคาจำหน่ายอยู่ระหว่าง 30 – 40 บาท โดยส่วนใหญ่จะมีราคาอยู่ที่ 40 บาทต่อ กก. แต่หากเห็ดให้ผลผลิตในช่วงฤดูฝน ซึ่งตรงกับช่วงที่มีการเก็บเห็ดป่าขาย ราคาจะอยู่ที่ 30 บาท ต่อกก. สำหรับราคาเห็ดนางฟ้าจะอยู่ที่ กิโลกรัมละ 25-15 บาท ราคาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 20 บาท ต่อกก. การกำหนดราคาเป็นไปตามราคาตลาด อย่างไรก็ตามก็อาจมีอำนาจในการต่อรองราคาขึ้นกับคนกลางที่เข้ามาซื้อ

8.1.4 การเงิน

ในปี 2546 กลุ่มมีการผลิตเห็ดขอนขาว 2 รอบการผลิต มีรายได้เท่ากับ 122,637 บาท และเห็ดนางฟ้า 1 รอบการผลิต มีรายได้เท่ากับ 22,126 บาท กลุ่มมีรายได้จากการผลิตทั้งสิ้น 144,763 บาท เมื่อหัก

ต้นทุนการสินค้าขายทั้งหมด 35,140.47 บาทและค่าเสื่อมราคาการผลิต จำนวน 73,700.33 บาท ทำให้กลุ่มได้กำไรจากการดำเนินการจำหน่ายเห็ด เท่ากับ 35,922.20 บาท

โดยกลุ่มทำการจัดสรรผลกำไรจากการดำเนินการโดย หักเป็นค่าธรรมเนียมกลุ่มเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ร้อยละ 5 เท่ากับ 1,796.11 บาท หลังจากนั้นแบ่งปันผลกำไรให้แก่สมาชิกจำนวน 40 คน เป็นเงินเท่ากับ 854.63 บาท ต่อคน สำหรับผลการดำเนินงานกิจกรรมเงินกู้ของกลุ่ม นั้นได้ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้จำนวนเท่ากับ 7,200 บาท

ด้านสถานภาพทางการเงินของกลุ่มพบว่า กลุ่มมีเงินสดและเงินฝากธนาคาร 38,967.86 บาท และวัตถุดิบคงเหลือมูลค่า 35,000 บาท สินทรัพย์ถาวรหลังจากการหักค่าเสื่อมสะสมในปี 2546 มีมูลค่าเท่ากับ 73,700.33 บาท ทำให้กลุ่มมีสินทรัพย์รวมสุทธิเท่ากับ 733,303.53 บาท ในส่วนของหนี้สินและส่วนของเจ้าของ กลุ่มไม่มีหนี้สินทั้งระยะสั้นและระยะยาว กลุ่มมีเงินจากการระดมทุนของสมาชิกเท่ากับ 18,600 บาท ทุนของกลุ่มเท่ากับ 690,181.33 บาท และกำไรจากการดำเนินงานเท่ากับ 43,122.20 บาท ทำให้กลุ่มมีผลรวมของหนี้สินและส่วนของเจ้าของเท่ากับ 733,303.53 บาท

8.2 ศักยภาพการพัฒนา

กลุ่มเพาะเห็ดบ้านไผ่ยา เป็นกลุ่มเพาะเห็ดที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของ และดำเนินกิจกรรมด้วยคนในชุมชน มีความร่วมมือจากสมาชิกของกลุ่มในชุมชนตำบลไผ่ยา เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดบ้านไผ่ยา เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและมีข้อได้เปรียบคู่แข่งหลายด้าน ได้แก่ ทักษะการผลิต วัสดุอุปกรณ์การผลิต การใช้ความรู้และเทคโนโลยี เพียงแต่กลุ่มยังขาดเรื่องของการวางแผนการจัดการอย่างจริงจังในเรื่องของการผลิต การใช้เงินทุน การกำหนดบทบาทของสมาชิก ระยะเวลาและช่วงเวลาการผลิตที่ชัดเจนในรอบปี เพราะถ้ากลุ่มสามารถนำเอาทรัพยากร ทุนของกลุ่มในทุก ๆ ด้านที่มีอยู่มาใช้อย่างเต็มที่ ก็จะทำให้กลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเองในหลาย ๆ ด้าน

หากมองถึงการจัดการทรัพยากรของกลุ่ม กลุ่มมีภูมิปัญญา มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตด้วยความคิดสร้างสรรค์ สามารถเป็นแรงผลักดันที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมเป็นวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษากลุ่มในช่วงที่ผ่านมา เห็นได้ว่ากลุ่มได้มีการเรียนรู้ร่วมกันในด้านการผลิต เช่น การเพาะเห็ด การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การนำเอาความรู้จากการฝึกอบรมมาประยุกต์ใช้ หากกลุ่มมีการเรียนรู้การจัดการที่ดี ในระยะยาวก็จะสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

8.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุง

8.3.1 การจัดการองค์กร

การจัดการองค์กรของกลุ่มในข้อเสนอนี้ทางเลือกหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ ควรมีการให้สมาชิกของกลุ่มคนอื่นได้มีบทบาทได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการกลุ่ม การสนับสนุนการฝึกทักษะในการบริหารการจัดการร่วมกับคณะกรรมการ เนื่องจากคณะกรรมการกลุ่มหลายคนที่เป็นผู้นำหมู่บ้านได้ดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง จึงทำให้มีเวลาในการร่วมบริหารจัดการกลุ่มน้อยลง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะผลักดัน

ให้องค์กรเข้มแข็งขึ้น และได้พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำให้แก่สมาชิกมากขึ้น และทำให้สมาชิกที่มีศักยภาพได้แสดงความรู้ความสามารถนำมาใช้พัฒนากลุ่มได้เต็มที่

ผู้นำมีความสามารถ และเป็นฝ่ายสนับสนุน ดูแลให้คำปรึกษาช่วยเหลือในบางเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารกลุ่ม เมื่อถึงเวลานั้นที่คณะกรรมการและสมาชิกทุกคนมีโอกาส มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม ก็จะสามารถพัฒนากลุ่มจากวิสาหกิจที่พึ่งตนเองในขณะนี้ ไปสู่วิสาหกิจชุมชนแบบเครือข่าย คือ วิสาหกิจแบบพอเพียง และเป็นวิสาหกิจในชุมชนที่ก้าวสู่ธุรกิจเป็นวิสาหกิจที่ก้าวหน้าได้

8.3.2 การผลิต

ในด้านการผลิต กลุ่มจะต้องมีการวางแผนการจัดการผลิต การบริหารการผลิต สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม กลุ่มจะต้องมีการฝึกการบันทึกการเก็บข้อมูลการผลิต นำเอาประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการได้เรียนรู้ร่วมกันนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และควรนำเอาทรัพยากรของกลุ่มที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพราะเห็นได้จากอุปกรณ์ของกลุ่มหลายชิ้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีราคาสูงนั้น มียังมิได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ตู้อบเนกประสงค์ และเครื่องย่อยเนกประสงค์

กลุ่มควรมุ่งเน้นลดต้นทุนการผลิต และหากกลุ่มประมาณต้นทุนโดยรวมต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด เช่น ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ อาคาร ค่าแรงสมาชิก เพื่อให้เห็นถึงต้นทุนที่แท้จริงจะเป็นประโยชน์สำหรับสมาชิกกลุ่มจะได้ใช้เป็นแนวทางการวางแผน และดำเนินด้านการผลิตอย่างเต็มประสิทธิภาพ

วัตถุดิบการผลิตนอกจากแรงงานของสมาชิกและคนในชุมชน กลุ่มยังมีการใช้ทรัพยากรของกลุ่มในท้องถิ่นน้อย กลุ่มควรมีการมุ่งเน้นให้มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ควรมีการบูรณาการด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ให้มีความหลากหลาย เช่น วิธีการแปรรูปเห็ด และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจำหน่าย

8.3.3 การตลาด

กลุ่มได้นำเสนอให้มีการจัดทำเครือข่ายผู้เพาะเลี้ยงเห็ดในตำบลไม้ยา เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคาของเห็ดที่ถูกคนกลางเป็นคนกำหนดราคา และไม่สามารถทราบปริมาณเห็ดที่เก็บได้ในแต่ละวันของตำบลไม้ยาทั้งหมดได้ ก็ส่งผลกระทบต่อวางแผนการผลิต การตลาดที่ผิดพลาดของกลุ่ม ข้อเสนอแนะกลุ่มควรมีการประสานหาความร่วมมือ และผู้ที่สนใจเพาะเลี้ยงเห็ดสร้างเป็นเครือข่ายขึ้นให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

8.3.4 การเงิน

การบริหารด้านการเงินของกลุ่ม ควรมีการจัดบันทึกการใช้จ่ายบัญชีให้เป็นระบบ ควรแยกบัญชีการผลิต การจำหน่าย และบัญชีค่าใช้จ่ายในการบริหารให้ชัดเจน ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการเงินจำเป็นจะต้องหาความรู้ด้านการจัดทำบัญชีเพิ่มเติม

หากมีการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อขยายธุรกิจ เห็นได้ว่ากลุ่มจะต้องทำการกู้ยืมจากแหล่งทุนภายนอก หรือการระดมทุนจากสมาชิก ดังนั้นเห็นควรว่ากลุ่มจำเป็นต้องพิจารณากลุ่มมีผลการดำเนินงานในปีที่ด้วย และวางแผนด้านการเงินอย่างระมัดระวัง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา นิลศรี. 2545. "วิสาหกิจชุมชน กับการพัฒนาเศรษฐกิจจากหญ้า". 23,12 (ธันวาคม). 68-71.
- จารุพงศ์ พลเดช. 2546. **วิสาหกิจชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.cdd.moi.go.th/jarupong/j462204.doc. (20 ตุลาคม 2546).
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. **ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, บรรณาธิการ. 2545. **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจ รากฐาน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. 2547. **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**. เชียงใหม่: โครงการ การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2546. "การพัฒนากลุ่มลูกค้าให้มีความสามารถในการผลิตและการดำเนินธุรกิจ" . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.baac.in.th/technical/110946. (20 ตุลาคม 2546).
- พิทยา ว่องกุล. 2545. "ธุรกิจชุมชน-วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวมที่ยั่งยืน". **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจ รากฐาน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. 2546. **วิสาหกิจชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.yala.riy.ac.th/~research/document/publication/smce.html. (20 ตุลาคม 2546).
- เสรี พงศ์พิศ. 2546. **ฐานความคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท.

ภาคผนวก ก.

รูปภาพ

รูปที่ ก. 1 นายชัยวัฒน์ เทนุรักษ์ ประธานกลุ่ม

รูปที่ ก. 2 การเรียงก้อนเห็ด

รูปที่ ก. 3 การคลุมแลนสีดำเพื่อรักษาอุณหภูมิในโรงเห็ด

รูปที่ ก. 4 เห็ดนางฟ้า

รูปที่ ก. 5 เห็ดขอนขาว

รูปที่ ก. 6 เชื้อวุ้น

รูปที่ ก. 7 ตู้แช่เชื้อ

รูปที่ ก. 8 หม้อนึ่งความดัน

รูปที่ ก. 10 เครื่องผสม และเครื่องหั่นฟาง

รูปที่ ก. 11 การเก็บขี้เลื่อยยางพารา

รูปที่ ก. 12 ตู้อบแห้ง ไข่ในกระบวนการแปรรูป

ภาคผนวก ข.
การคำนวณต้นทุนและอัตราส่วนทางการเงิน

การคำนวณต้นทุนวัตถุดิบ

การคำนวณแบ่งเป็นการคำนวณต้นทุนวัตถุดิบหลักและวัตถุดิบรองซึ่งในส่วนของ การคำนวณต้นทุนวัตถุดิบหลัก ซึ่งคือ ส่วนผสมของก้อนเห็ด สูตรการผลิต 1 ครั้ง นำปริมาณวัตถุดิบ คูณด้วยราคาวัตถุดิบ จากนั้นหารทั้งหมด ด้วยปริมาณที่ก้อนเห็ดที่สามารถผลิตได้

ตัวอย่าง

ในการผลิตก้อนเห็ดขอนขาว 1 สูตร (ดังตาราง) สามารถผลิตก้อนเห็ดได้ 210 ก้อน จากนั้น หารต้นทุนทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตต่อครั้ง ด้วยจำนวนก้อนเห็ดขอนขาวทั้งหมดที่ผลิตได้ ใน 1 ครั้งคือ 225.72 ด้วย 210 ก้อน จะได้ต้นทุนค่าวัตถุดิบหลักหรือส่วนผสม ต่อก้อน เท่ากับ 1.07 บาท ต่อก้อน

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวม
ซีลี้อย	100	กก	1.45	145
รำอ่อน	5	กก	4.67	23.35
ยิปซัม	2	กก	3.4	6.8
ดีเกลือ	0.2	กก	9.4	1.88
ฟางข้าว	33	กก	0.227	7.491
ยูเรีย	0.2	กก	6	1.2
ปูนขาว	1	กก	20	20
น้ำ	20	กก	1	20

การคำนวณต้นทุนค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์และโรงเรือนการผลิต

เริ่มจากการคำนวณค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์และโรงเรือนการผลิตต่อปี โดยการนำจำนวนของอุปกรณ์การผลิตแต่ละชนิดคูณกับมูลค่าของอุปกรณ์นั้นๆ จากนั้นหารด้วยอายุการใช้งานของแต่ละชนิด

การคำนวณหาค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิตแต่ละชนิด ในกรณีที่ผู้ผลิตทราบเวลาในการใช้อุปกรณ์การผลิตชนิดนั้นๆ ในการคำนวณจะใช้เวลาที่มีการใช้ต่อครั้งคูณกับปริมาณการผลิตต่อปีของแต่ละผลิตภัณฑ์แล้วหารด้วยจำนวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ ที่ผลิตได้ต่อครั้ง จากนั้นนำค่าที่ได้ไปเทียบบัญชีไตรยางค์หาสัดส่วนของค่าเสื่อมราคาทีผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะต้องรับภาระ แล้วหารปริมาณผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่ผลิตได้ทั้งหมดต่อปี ก็จะได้ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย

ตัวอย่าง

การคำนวณค่าเสื่อมราคาคอกขวิด พบว่า การผลิตดอกเห็ดขอนขาว 1/2546 มีการใช้คอกขวิด 720 ชั่วโมง ต่อครั้ง ได้เห็ดจำนวน 3,633.3 กก. โดยใน 1 ปี มีการใช้คอกขวิดทั้งหมด 4,080 ชั่วโมง ดังนั้นเวลาในการใช้คอกขวิด ของเห็ดขอนขาว 1/2546 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.95 คิดเป็นค่าเสื่อมต่อปี ที่ดอกเห็ดขอนขาวต้องรับภาระเท่ากับ 545.76 บาท คิดเป็นค่าเสื่อมต่อหน่วย ด้วยการหารปริมาณการผลิตดอกเห็ดขอนขาวทั้งหมด ดังนั้น ค่าเสื่อมต่อหน่วยของคอกขวิด ต่อเห็ดขอนขาว 1/2546 1 กก. เท่ากับ 0.15 บาท

ในกรณีที่อุปกรณ์การผลิตมีการใช้งานร่วมกันในทุกผลิตภัณฑ์และไม่สามารถทราบเวลาในการใช้ที่แน่ชัด ในการคำนวณจะใช้ค่าเสื่อมราคาต่อปีของอุปกรณ์ชนิดนั้นๆ หารด้วยจำนวนแผ่นกระดาษที่ผลิตได้ทุกชนิด ก็จะได้ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิตชนิดนั้นๆ ต่อหน่วย

การคำนวณต้นทุนค่าแรงงานในการผลิต

เนื่องจากในปี 2546 กลุ่มจ่ายค่าแรงให้สมาชิก โดยตรง มีเพียงการปันผลกำไรจากการดำเนินงานให้สมาชิก โดยการหารผลกำไรดังกล่าว ตามจำนวนสมาชิก ดังนั้นเพื่อคำนวณให้เห็นว่า สมาชิกควรได้รับค่าเสียโอกาสจากการทำงานให้แก่กลุ่ม ในการคำนวณค่าแรงที่สมาชิกได้นำค่าจ้างแรงงานในพื้นที่เป็นตัวแทน โดยมีวิธีในการคำนวณค่าแรงดังนี้

ตัวอย่าง ในการผลิตเห็ดขอนขาว จำนวน 28,000 ก้อน ใช้แรงงานจำนวน 10 คน เป็นเวลา 20 วัน ทำงาน คิดเป็นอัตราค่าจ้างการผลิตเท่ากับ 140 ก้อนต่อคน หรือต้นทุนต่อแรงงานต่อก้อนเท่ากับ $60/140$ บาท = 0.43 บาท ต่อก้อน

ตัวอย่าง สำหรับค่าแรงงานของสมาชิกที่ควรจะได้รับในการเข้าร่วมเก็บเห็ดเพื่อขายนั้น มีวิธีการคำนวณดังนี้ กรณีเห็ดขอนขาว 1/2546 มีจำนวนดอกเห็ดที่เก็บได้เท่ากับ 3,633.33 กิโลกรัม ใช้แรงงานจำนวน 10 คน ใช้เวลา 56.25 วัน คิดเป็นกำลังผลิต เท่ากับ 6.46 กิโลกรัมต่อวัน สามารถคำนวณเป็นค่าจ้างแรงงานต่อหน่วยได้โดย นำค่าจ้างแรงงานต่อวัน หารด้วย กำลังการผลิตต่อวัน $= 60/6.46 = 12.06$ บาทต่อกิโลกรัม

การคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ด้านการผลิต

ได้แก่ ค่าไฟฟ้า และค่าพื้นที่นำมาใช้ในการผลิต ในการคำนวณจะใช้หลักการเดียวกับการคำนวณค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิต ซึ่งหลังจากที่ทราบค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการผลิตต่อปีแล้ว จะหาสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะต้องรับผิดชอบ แล้วหารด้วยปริมาณการผลิตที่ผลิตได้ในแต่ละชนิด

ตัวอย่าง

ค่าไฟฟ้าต่อปีเท่ากับ 600 บาท แบ่งเป็นค่าไฟฟ้าในการผลิตก้อนเห็ด 150 บาท การผลิตดอกเห็ด 350 บาท และค่าไฟฟ้าในส่วนการตลาดเท่ากับ 100 บาท พิจารณาค่าไฟฟ้าในการผลิตก้อน สามารถคิดเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยได้ดังนี้

ค่าไฟฟ้าต่อหน่วยของเห็ดขอนขาว 1/2546 เท่ากับ สัดส่วนการผลิตคูณค่าไฟฟ้าทั้งหมด หารด้วยปริมาณการผลิตต่อปี $= ((28,000/38,000) \times 150)/28,000 = 0.004$ บาทต่อก้อน

รายละเอียดการคำนวณต้นทุนการผลิตชนิดต่างๆ แสดงได้ในตารางที่ ข.1 – ข.72

ตารางที่ ข.1 ต้นทุนวัตถุดิบก่อนเห็ดขอนขาว

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อหน่วย
ซีลี้อย	100	กก	1.45	145	210	0.69
รำอ่อน	5	กก	4.67	23.35	210	0.11
ยิปซัม	2	กก	3.4	6.8	210	0.03
ดีเกลือ	0.2	กก	9.4	1.88	210	0.01
ฟางข้าว	33	กก	0.227	7.491	210	0.04
ยูเรีย	0.2	กก	6	1.2	210	0.01
ปูนขาว	1	กก	20	20	210	0.10
น้ำ	20	กก	1	20	210	0.10
ต้นทุนส่วนผสมรวมต่อก้อน						1.07

ตารางที่ ข.2 ต้นทุนวัตถุดิบก่อนเห็ดนางฟ้า

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อก้อน
ปลายข้าว	2	กก.	20.67	41.34	200	0.21
น้ำตาล	2	กก.	13	25.72	200	0.13
ปูนขาว	1	กก.	20	20	200	0.10
รำละเอียด	5	กก.	4.67	23.35	200	0.12
รำหยาบ	10	กก.	1.67	16.7	200	0.08
ยูเรีย	0.2	กก.	6	1.2	200	0.01
ดีเกลือ	0.2	กก.	9.4	1.88	200	0.01
ยิปซัม	2	กก.	3.4	6.8	200	0.03
ซีลี้อย	100	กก.	1.45	145	200	0.73
น้ำ	20	กก.	1	20	200	0.10
ต้นทุนส่วนผสมรวมต่อก้อน						1.51

ตารางที่ ข.3 ต้นทุนเชื้อเห็ด

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณการใช้	ราคาต่อหน่วย	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อก้อน
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	3.4	5.5	170	0.11
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	3.4	5.5	170	0.11
ก้อนเห็ดนางฟ้า	3.4	5.5	170	0.11

ตารางที่ ข.4 ต้นทุนการผลิตเชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อขวด
มันฝรั่ง	200	กรัม	0.015	3	150	0.02
น้ำตาลกลูโคส	20	กรัม	0.1	2	150	0.01
วุ้น	15	กรัม	1	15	150	0.10
น้ำ	1	ลิตร	0.05	0.05	150	0.00
เห็ดขอนขาว	1.25	กก.	40	50	150	0.33
ต้นทุนส่วนผลรวมต่อขวด						0.47

ตารางที่ ข.5 ต้นทุนการผลิตเชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อขวด
มันฝรั่ง	200	กรัม	0.015	3	150	0.02
น้ำตาลกลูโคส	20	กรัม	0.1	2	150	0.01
วุ้น	15	กรัม	1	15	150	0.10
น้ำ	1	ลิตร	0.05	0.05	150	0.00
เห็ดนางฟ้า	1.25	กก.	20	25	150	0.17
ต้นทุนส่วนผลรวมต่อขวด						0.30

ตารางที่ ข.6 ต้นทุนการผลิตเชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อขวด
ข้าวฟ่าง	1.00	ก.ก.	11.67	11.67	10.00	1.17
น้ำ	1.50	ลิตร	0.08	0.11	10.00	0.01
เชื้อขี้วัว	0.14	ขวด	0.47	0.07	10.00	0.01
ต้นทุนส่วนผสมรวมต่อขวด						1.18

ตารางที่ ข.7 ต้นทุนการผลิตเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า

วัตถุดิบ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา/หน่วย	รวม	ปริมาณที่ผลิตได้	ต้นทุนต่อขวด
ข้าวฟ่าง	1	ก.ก.	11.67	11.67	10	1.17
น้ำ	1.5	ลิตร	0.08	0.11	10	0.01
เชื้อขี้วัว	0.14	ขวด	0.30	0.04	10	0.004
ต้นทุนส่วนผสมรวมต่อขวด						1.18

ตารางที่ ข.8 กำลังการผลิตในการทูปก้อนเห็ด

ผลิตภัณฑ์	จำนวนแรงงาน/ วัน (คน)	ระยะเวลาทำงาน (วัน)	ปริมาณ (ก้อน)	กำลังการผลิต/คน/วัน
ก้อนเห็ดขอนขาว	10	20	28,000	140
ก้อนเห็ดขอนขาว 2	10	5	5,000	100
ก้อนเห็ดนางฟ้า	10	5	5,000	100

ตารางที่ ข.9 ค่าแรงงานสมาชิก

ผลิตภัณฑ์	กำลังการผลิต/คน/วัน (หน่วย)	ค่าจ้างแรงงานต่อวัน	ค่าแรงงานต่อหน่วย (บาท)
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	140.00	60	0.43
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2547	100.00	60	0.60
ก้อนเห็ดนางฟ้า	100	60	0.60

ตารางที่ ข.10 กำลังการผลิตดอกเห็ด

ผลิตภัณฑ์	จำนวนแรงงาน/วัน	ปริมาณ	ระยะเวลาการทำงาน	กำลังการผลิต/คน/วัน (หน่วย)
เห็ดขอนขาว 1	10	3633.3	56.25	6.46

ตารางที่ ข.11 กำลังการผลิตดอกเห็ด

ผลิตภัณฑ์	จำนวนแรงงาน/วัน	ปริมาณ	ชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ระยะเวลาการทำงาน (วัน)	กำลังการผลิต/คน/วัน (หน่วย)
เห็ดขอนขาว 2/2546	10	699.6	112.5	14.06	4.97
เห็ดนางฟ้า1/2546	10	1,523.5	93.75	11.72	13.00
รวม			206.25		

ตารางที่ ข.12 ค่าแรงงานสมาชิก

ผลิตภัณฑ์	กำลังการผลิต/คน/วัน (กก.)	ค่าจ้างแรงงานต่อวัน	ค่าแรงงานต่อหน่วย (บาท/กก.)
เห็ดขอนขาว 1/2546	6.46	60.00	9.29
เห็ดขอนขาว 2/2546	4.97	60.00	12.06
เห็ดนางฟ้า1/2546	13.00	60.00	4.62

ตารางที่ ข. 13 กำลังการผลิตเชื้อเห็ด

ผลิตภัณฑ์	จำนวนแรงงาน/วัน	ปริมาณ	กำลังการผลิต/คน/วัน (หน่วย)
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	2	100	50
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	2	50	25
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	4	200	50
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	4	150	37.5

ตารางที่ ข.14 ค่าแรงงานในการผลิตเชื้อเห็ด

ผลิตภัณฑ์	กำลังการผลิต/คน/วัน (หน่วย)	ค่าจ้างแรงงานต่อวัน (บาท)	ค่าจ้างแรงงานต่อหน่วย (บาท)
เชื้อเห็ดขอนขาว	50	60	1.2
เชื้อเห็ดขอนนางฟ้า	25	60	2.4
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	50	60	1.2
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนนางฟ้า	37.5	60	1.6

ตารางที่ ข. 15 ต้นทุนถุงพลาสติก

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณ/ครั้ง	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนที่ผลิตได้ (ก้อน)	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อก้อน)
ก้อนเห็ดขอนขาว1/2546	1	ถุง	45	180	0.25
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	1	ถุง	45	180	0.25
ก้อนเห็ดขอนนางฟ้า	1	ถุง	45	180	0.25

ตารางที่ ข.16 หนัียงาง

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณ/ครั้ง	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนที่ผลิตได้ (ก้อน)	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อก้อน)
ก้อนเห็ดขอนขาว1/2546	1	ถุง	47	1,000	0.047
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	1	ถุง	47	1,000	0.047
ก้อนเห็ดขอนนางฟ้า	1	ถุง	47	1,000	0.047

ตารางที่ ข.17 ต้นทุนค่าฟืน

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณการใช้/ครั้ง	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนที่ผลิตได้ (ก้อน)	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อก้อน)
ก้อนเห็ดขอนขาว	0.5	ลำรถ	400	5000	0.04
ก้อนเห็ดขอนนางฟ้า 1	0.5	ลำรถ	400	5000	0.04

ตารางที่ ข.18 ค่าไฟฟ้าในการผลิตก้อนเห็ด

ผลิตภัณฑ์	ค่าไฟรายปี	ปริมาณ	หน่วย	ค่าไฟต่อหน่วย (บาท/หน่วย)
ก้อนเห็ดขอนขาว	110.53	28,000	ก้อน	0.004
ก้อนเห็ดขอนขาว 2	19.74	5,000	ก้อน	0.004
ก้อนเห็ดนางฟ้า	19.74	5,000	ก้อน	0.004
รวม	150.00	38,000		

ตารางที่ ข.19 ค่าไฟฟ้าในการผลิตดอกเห็ด

ผลิตภัณฑ์	ค่าไฟรายปี	ปริมาณ	หน่วย	ค่าไฟต่อหน่วย (บาท/หน่วย)
เห็ดขอนขาว	217.14	3633.30	กก.	0.06
เห็ดขอนขาว 2	41.81	699.60	กก.	0.06
เห็ดนางฟ้า	91.05	1523.50	กก.	0.06
รวม	350	5856.4		

ตารางที่ ข.20 ค่าไฟฟ้าในการตลาด

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณการผลิต	มูลค่าขาย	สัดส่วนปริมาณการใช้ไฟฟ้าเทียบกับมูลค่าขาย	ค่าไฟฟ้ารายปี	ค่าไฟฟ้าต่อหน่วย (บาท/หน่วย.)
ก้อนเห็ดขอนขาว	33,000.00	6,000.00	3.78	3.78	0.0001
เห็ดขอนขาว	4,332.90	129,987.00	81.84	81.84	0.02
เห็ดนางฟ้า	1,523.50	22,852.50	14.39	14.39	0.01
รวม		158,839.50	100.00	100.00	

ตารางที่ ข. 21 ค่าพลาสติกใส

ผลิตภัณฑ์	ค่าพลาสติกใสต่อปี (บาท)	ปริมาณ	หน่วย	ค่าพลาสติกใสต่อหน่วย (บาท/หน่วย)
เห็ดขอนขาว	71.35	3,633.30	กก.	0.02
เห็ดขอนขาว 2	13.74	699.60	กก.	0.02
เห็ดนางฟ้า	29.92	1,523.50	กก.	0.02
รวม	115.00	5,856.40		

ตารางที่ ข.22 บรรจุภัณฑ์การตลาด (ถุงพลาสติก)

ต้นทุนบรรจุภัณฑ์	ปริมาณการใช้	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	ต้นทุนต่อหน่วย (บาทต่อกก.)
เห็ดขอนขาว 1/2546	1	ถุง	1.6	1.6
เห็ดขอนขาว 2/2546	1	ถุง	1.6	1.6
เห็ดนางฟ้า	1	ถุง	1.6	1.6

ตารางที่ ข. 23 ค่าเชือกฟาง

ผลิตภัณฑ์	ปริมาณการใช้ ต่อ 1 กก.	หน่วย	ราคาต่อหน่วย (บาท/เมตร)	ต้นทุนต่อกก.
เห็ดขอนขาว 1/2546	0.2	เมตร	0.5	0.1
เห็ดขอนขาว 2/2546	0.2	เมตร	0.5	0.1
เห็ดนางฟ้า	0.2	เมตร	0.5	0.1

ตารางที่ ข.24 ค่ามัดเปิดหน้า

ผลิตภัณฑ์	ค่าใช้จ่ายต่อปี	ปริมาณ	หน่วย	ค่ามัดต่อหน่วย (บาท/หน่วย)
เห็ดขอนขาว 1/2546	20	3633.3	กก.	0.006
เห็ดขอนขาว 2/2546	20	699.6	กก.	0.029
เห็ดนางฟ้า	20	1523.5	กก.	0.013
รวม	60	5856.4		

ตารางที่ ข.25 ค่าเสื่อมราคาคอขวด

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคา ต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว1/2546	ก้อน	28,000.00	240	46.12	1,401.96	0.05
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	240	8.24	250.35	0.05
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	240	8.24	250.35	0.05
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	720	17.95	545.76	0.15
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1440	6.91	210.17	0.30
เห็ดนางฟ้า	กก.	1,523.50	1200	12.55	381.41	0.25
รวม			4080	100.00	3,040.00	

ตารางที่ ข.26 ค่าเสื่อมราคาพลั่ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	สัดส่วนการใช้	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว1/2546	ก้อน	28,000.00	66.67	160.00	0.01
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	40.00	0.01
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	16.67	40.00	0.01
รวม			100.00	240.00	

ตารางที่ ข.27 ค่าเสื่อมราคาบัวรดน้ำ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว1/2546	ก้อน	28,000.00	66.67	46.00	0.002
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	11.50	0.002
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	16.67	11.50	0.002
รวม			100.00	69.00	

ตารางที่ ข. 28 ค่าเสื่อมราคาเครื่องหัน

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	100.00	6,500.00	1.30

ตารางที่ ข. 29 ค่าเสื่อมราคามอเตอร์เครื่องหัน

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	100.00	500.00	0.10

ตารางที่ ข.30 ค่าเสื่อมราคาเครื่องผสมวัตถุดิบ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	73.33	4,253.33	0.15
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	13.33	773.33	0.15
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	13.33	773.33	0.15
รวม			100.00	5,800.00	

ตารางที่ ข.31 ค่าเสื่อมราคามอเตอร์เครื่องผสมวัตถุดิบ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	73.33	1,026.67	0.04
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	13.33	186.67	0.04
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	13.33	186.67	0.04
รวม			100.00	1,400.00	

ตารางที่ ข. 32 ค่าเสื่อมราคาจากประหยัด

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนแก่น 1/2546	ก้อน	28,000.00	84.85	1,414.14	0.05
ก้อนเห็ดขอนแก่น 2/2546	ก้อน	5,000.00	7.58	126.26	0.03
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	7.58	126.26	0.03
รวม			100.00	1,666.67	

ตารางที่ ข.33 ค่าเสื่อมราคาตาข่ายสีเขียว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	80.00	0.02

ตารางที่ ข.34 ค่าเสื่อมราคาผ้าฟางขนาดใหญ่

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	สัดส่วนการผลิต (ร้อยละ)	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนแก่น 1/2546	ก้อน	28,000.00	66.67	155.33	0.01
ก้อนเห็ดขอนแก่น 2/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	38.83	0.01
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	16.67	38.83	0.01
รวม			100.00	233.00	

ตารางที่ ข.35 ค่าเสื่อมราคาผ้าฟางขนาดเล็ก

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนแก่น 1/2546	ก้อน	28,000.00	66.67	22.20	0.001
ก้อนเห็ดขอนแก่น 2/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	5.55	0.001
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	16.67	5.55	0.001
รวม			100.00	33.30	

ตารางที่ ข.36 ค่าเสื่อมราคาตาชั่งขนาด 60 กก.

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ครั้ง)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.001	20.00	4.17	4.83	0.0002
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.001	5.00	1.04	1.21	0.0002
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.001	5.00	1.04	1.21	0.0002
เห็ดขอนขาว1/2546	กก.	3,633.30	0.058	210.00	43.75	50.75	0.014
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	0.172	120.00	25.00	29.00	0.041
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.079	120.00	25.00	29.00	0.019
รวม				480.00	100.00	116.00	

ตารางที่ ข.37 ค่าเสื่อมราคา รถเข็นทึบ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคา ต่อปี	ค่าเสื่อมราคา ต่อหน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	66.67	350.00	0.01
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	87.50	0.02
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	16.67	87.50	0.02
รวม			100.00	525.00	

ตารางที่ ข.38 ค่าเสื่อมราคากระสอบขาว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ขึ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.002	56.00	33.33	450.83	0.02
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.011	56.00	33.33	450.83	0.09
ก้อนเห็ดนางฟ้า1/2546	ก้อน	5,000.00	0.011	56.00	33.33	450.83	0.09
รวม				168.00	100.00	1,352.50	

ตารางที่ ข.39 ค่าเสื่อมราคาชั้นวางก้นเห็ด

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.198	720.00	27.27	1,163.64	0.32
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.372	960.00	36.36	1,551.52	2.22
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.630	960.00	36.36	1,551.52	1.02
รวม				2,640.00	100.00	4,266.67	

ตารางที่ ข.40 ค่าเสื่อมราคาตาชั่ง 15 กก.

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว	ก้อน	28,000.00	0.001	20.00	5.56	3.33	0.0001
ก้อนเห็ดขอนขาว	ก้อน	5,000.00	0.001	5.00	1.39	0.83	0.0002
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	0.001	5.00	1.39	0.83	0.0002
เห็ดขอนขาว	กก.	3,633.30	0.025	90.00	25.00	15.00	0.0041
เห็ดขอนขาว	กก.	699.60	0.172	120.00	33.33	20.00	0.0286
เห็ดนางฟ้า	กก.	1,523.50	0.079	120.00	33.33	20.00	0.0131
รวม				360.00	100.00	60.00	

ตารางที่ ข.41 ค่าเสื่อมราคาอาคารเอนกประสงค์

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.006	160.00	6.84	683.76	0.02
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	1.71	170.94	0.03
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	1.71	170.94	0.03
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.124	450.00	19.23	1,923.08	0.53
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.286	900.00	38.46	3,846.15	5.50
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.492	750.00	32.05	3,205.13	2.10
รวม				2,340.00	100.00	10,000.00	

ตารางที่ ข.42 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนเลี้ยงเห็ด

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.198	720.00	25.00	3,000.00	0.83
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.715	1,200.00	41.67	5,000.00	7.15
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.630	960.00	33.33	4,000.00	2.63
รวม				2,880.00	100.00	12,000.00	

ตารางที่ ข.43 ค่าเสื่อมราคาเครื่องอัดก้อน

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.039	1,100.00	82.50	331.65	0.01
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.023	116.67	8.75	35.18	0.01
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.023	116.67	8.75	35.18	0.01
รวม				1,333.34	100.00	402.00	

ตารางที่ ข.44 ค่าเสื่อมราคามอเตอร์ 3 แรง

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขอนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.039	1,100.00	82.50	742.50	0.03
ก้อนเห็ดขอนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.023	116.67	8.75	78.75	0.02
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.023	116.67	8.75	78.75	0.02
รวม				1,333.34	100.00	900.00	

ตารางที่ ข.45 ค่าเสื่อมราคาแข่งพลาสติก ขนาด 32X46 นิ้ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.006	160.00	66.67	8.89	0.0003
ก้อนเห็ดขนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	2.22	0.0004
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	2.22	0.0005
รวม				240.00	100.00	13.33	

ตารางที่ ข. 46 ค่าเสื่อมราคา แข่งพลาสติกขนาด 36 x 54 นิ้ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.006	160.00	66.67	15.33	0.001
ก้อนเห็ดขนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	3.83	0.001
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	3.83	0.001
รวม				240.00	100.00	23.00	

ตารางที่ ข. 47 ค่าเสื่อมราคา แข่งพลาสติกขนาด 60 x 54 นิ้ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.006	160.00	66.67	66.00	0.00
ก้อนเห็ดขนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	16.50	0.00
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	16.50	0.00
รวม				240.00	100.00	99.00	

ตารางที่ ข. 48 ค่าเสื่อมราคา แข่งพลาสติกขนาดเล็ก

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.099	360.00	21.43	6.07	0.002
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.029	720.00	42.86	12.14	0.02
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.394	600.00	35.71	10.12	0.01
รวม				1,680.00	100.00	28.33	

ตารางที่ ข. 49 ค่าเสื่อมราคาแข่งพลาสติกขนาด 22 x 30 นิ้ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.099	360.00	21.43	4.93	0.001
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.029	720.00	42.86	9.86	0.01
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.394	600.00	35.71	8.21	0.01
รวม				1,680.00	100.00	23.00	

ตารางที่ ข. 50 ค่าเสื่อมราคา แข่งพลาสติกขนาด 26 x38 นิ้ว

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.099	360.00	21.43	4.29	0.001
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	1.029	720.00	42.86	8.57	0.01
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.394	600.00	35.71	7.14	0.005
รวม				1,680.00	100.00	20.00	

ตารางที่ ข.51 ค่าเสื่อมราคาสายยาง

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.015	54.00	21.43	71.43	0.02
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	0.154	108.00	42.86	142.86	0.20
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.059	90.00	35.71	119.05	0.08
รวม				252.00	100.00	333.33	

ตารางที่ ข. 52 ค่าเสื่อมราคาปิ่นรดน้ำ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.015	54.00	21.43	6.43	0.002
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	0.154	108.00	42.86	12.86	0.02
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.059	90.00	35.71	10.71	0.01
รวม				252.00	100.00	30.00	

ตารางที่ ข.53 ค่าเสื่อมราคาตะเกียง

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.030	3.00	20.00	7.92	0.08
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.030	1.50	10.00	3.96	0.08
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	ขวด	200.00	0.030	6.00	40.00	15.84	0.08
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.030	4.50	30.00	11.88	0.08
รวม				15.00	100.00	39.60	

ตารางที่ ข.54 ค่าเสื่อมราคา เตานี้้ง

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขนขาว 1/2546	ก้อน	28,000.00	0.010	268.80	73.68	7,368.42	0.26
ก้อนเห็ดขนขาว 2/2546	ก้อน	5,000.00	0.010	48.00	13.16	1,315.79	0.26
ก้อนเห็ดนางฟ้า 1/2546	ก้อน	5,000.00	0.010	48.00	13.16	1,315.79	0.26
รวม				364.80	100.00	10,000.00	

ตารางที่ ข.55 ค่าเสื่อมราคาตาข่ายพลาสติก

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.198	720.00	21.43	321.43	0.09
เห็ดขนขาว 2/2546	กก.	699.60	2.058	1,440.00	42.86	642.86	0.92
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.788	1,200.00	35.71	535.71	0.35
รวม				3,360.00	100.00	1,500.00	

ตารางที่ ข.56 ค่าเสื่อมราคาเข็มเย็บเชื้อ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชือกผู้นเห็ดขนขาว	ขวด	100.00	0.030	3.00	20.00	90.00	0.90
เชือกผู้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.030	1.50	10.00	45.00	0.90
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขนขาว	ขวด	200.00	0.030	6.00	40.00	180.00	0.90
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.030	4.50	30.00	135.00	0.90
รวม				15.00	100.00	450.00	

ตารางที่ ข.57 ค่าเสื่อมราคามัถนึ่งความดัน

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชือกอุ่นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.023	2.25	25.00	672.50	6.73
เชือกอุ่นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.045	2.25	25.00	672.50	13.45
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	ขวด	200.00	0.023	4.50	50.00	1,345.00	6.73
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.015	2.25	25.00	672.50	4.48
รวม				9.00	100.00	2,690.00	

ตารางที่ ข.58 ค่าเสื่อมราคาถังพ่นยา

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เห็ดขอนขาว 1/2546	กก.	3,633.30	0.000	1.00	33.33	186.67	0.05
เห็ดขอนขาว 2/2546	กก.	699.60	0.001	1.00	33.33	186.67	0.27
เห็ดนางฟ้า 1/2546	กก.	1,523.50	0.001	1.00	33.33	186.67	0.12
รวม				3.00	100.00	560.00	

ตารางที่ ข.59 ค่าเสื่อมราคาอะไหล่ถังสแตนเลส

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมง การทำงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชือกอุ่นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.003	0.33	25.00	31.90	0.32
เชือกอุ่นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.007	0.33	25.00	31.90	0.64
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	ขวด	200.00	0.002	0.33	25.00	31.90	0.16
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.002	0.33	25.00	31.90	0.21
รวม				1.32	100.00	127.60	

ตารางที่ ข.60 ค่าเสื่อมราคาหม้อสแตนดเลส

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.005	0.50	30.12	29.46	0.29
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.010	0.50	30.12	29.46	0.59
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดขอนขาว	ขวด	200.00	0.002	0.33	19.88	19.44	0.10
เชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.002	0.33	19.88	19.44	0.13
รวม				1.66	100.00	97.80	

ตารางที่ ข. 61 ค่าเสื่อมราคามีด สONGคม

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.003	0.33	50.00	3.17	0.03
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.007	0.33	50.00	3.17	0.06
รวม				0.66	100.00	6.33	

ตารางที่ ข. 62 ค่าเสื่อมราคามีดสับ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.002	0.17	66.59	19.75	0.20
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.002	0.08	33.41	9.91	0.20
รวม				0.25	100.00	29.67	

ตารางที่ ข.63 ค่าเสื่อมราคาเหียงสับ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อมราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วย
เชื้อวุ้นเห็ดขอนขาว	ขวด	100.00	0.002	0.17	66.59	39.95	0.40
เชื้อวุ้นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.002	0.08	33.41	6.68	0.13
รวม				0.25	100.00	46.63	

ตารางที่ ข.64 ค่าเสื่อมราคาทัฟพี

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคา ต่อหน่วย
เชือกอุ่นเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.002	0.17	66.59	18.31	0.18
เชือกอุ่นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.002	0.08	33.41	9.19	0.18
รวม				0.25	100.00	27.50	

ตารางที่ ข.65 ค่าเสื่อมราคากระซอน

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคา ต่อหน่วย
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.002	0.33	56.90	12.52	0.06
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.002	0.25	43.10	9.48	0.06
รวม	ขวด			0.58	100.00	22.00	

ตารางที่ ข.66 ค่าเสื่อมราคากววย

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
เชือกอุ่นเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.017	1.67	20.05	1.00	0.01
เชือกอุ่นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.017	0.83	9.96	0.50	0.01
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.017	3.33	39.98	2.00	0.01
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.017	2.50	30.01	1.50	0.01
รวม				8.33	100.00	5.00	

ตารางที่ ข.67 ค่าเสื่อมราคาถังแก๊ส

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
เชือกอุ่นเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.028	2.75	25.00	100.00	1.00
เชือกอุ่นเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.055	2.75	25.00	100.00	2.00
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.014	2.75	25.00	100.00	0.50
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.018	2.75	25.00	100.00	0.67
รวม				11.00	100.00	400.00	

ตารางที่ ข.68 ค่าเสื่อมราคาวารส์

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อมราคาต่อ หน่วย
เชือกวันเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.028	2.75	25.00	35.00	0.35
เชือกวันเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.055	2.75	25.00	35.00	0.70
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.014	2.75	25.00	35.00	0.18
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.018	2.75	25.00	35.00	0.23
รวม				11.00	100.00	140.00	

ตารางที่ ข.69 ค่าเสื่อมราคาเตา KB 5

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชือกวันเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.005	0.50	25.00	15.00	0.15
เชือกวันเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.010	0.50	25.00	15.00	0.30
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.003	0.50	25.00	15.00	0.08
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.003	0.50	25.00	15.00	0.10
รวม				2.00	100.00	60.00	

ตารางที่ ข.70 ค่าเสื่อมราคาสายแก๊ส

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
เชือกวันเห็ดขอนแก่น	ขวด	100.00	0.005	0.50	25.00	30.00	0.30
เชือกวันเห็ดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.010	0.50	25.00	30.00	0.60
เชือกข้าวฟ่างเห็ดขอนแก่น	ขวด	200.00	0.003	0.50	25.00	30.00	0.15
เชือกข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.003	0.50	25.00	30.00	0.20
รวม				2.00	100.00	120.00	

ตารางที่ ข.71 ค่าเสื่อมราคาตู้แช่แข็ง

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ตู้แช่แข็งชนิดขนขาว	ขวด	100.00	0.030	3.00	20.00	120.00	1.20
ตู้แช่แข็งชนิดนางฟ้า	ขวด	50.00	0.030	1.50	10.00	60.00	1.20
ตู้แช่แข็งฟางชนิดขนขาว	ขวด	200.00	0.030	6.00	40.00	240.00	1.20
ตู้แช่แข็งฟางชนิดนางฟ้า	ขวด	150.00	0.030	4.50	30.00	180.00	1.20
รวม				15.00	100.00	600.00	

ตารางที่ ข. 72 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนเก็บของ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ	ระยะเวลา (ชั่วโมง/ชิ้น)	ปริมาณชั่วโมงการทำงานทั้งหมด	ร้อยละ	ค่าเสื่อม ราคาต่อปี	ค่าเสื่อม ราคาต่อ หน่วย
ก้อนเห็ดขนขาว	ก้อน	28,000.00	0.006	160.00	66.67	1,000.00	0.04
ก้อนเห็ดขนขาว	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	250.00	0.05
ก้อนเห็ดนางฟ้า	ก้อน	5,000.00	0.008	40.00	16.67	250.00	0.05
รวม				240.00	100.00	1,500.00	

ภาคผนวก ค.

ตารางที่ ค.1 ต้นทุนก้อนเห็ดขอนขาว

รายการ	ก้อนเห็ดขอนขาวรอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					1.96	0.43	2.39	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ส่วนผสมก้อน		บาท			1.51		1.51	45.71
เชื้อเห็ด		บาท			0.11		0.11	3.33
1.2 วัตถุดิบรอง								
ถุงพลาสติก 6.5×11.5		บาท			0.25		0.25	7.57
หนังสือ		บาท			0.05		0.05	1.42
1.4 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ฟืน		บาท			0.04		0.04	1.21
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.00		0.00	0.12
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				0.43	0.43	12.97
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขวิด		บาท				0.05	0.05	1.52
พลั่ว		บาท				0.01	0.01	0.17
บัวรดน้ำ		บาท				0.00	0.00	0.05
เตาต้ม		บาท				0.26	0.26	7.97
เครื่องอัดก้อน		บาท				0.01	0.01	0.36
มอเตอร์ 3 แรง		บาท				0.03	0.03	0.80
เครื่องผสมวัตถุดิบ 100กก.		บาท				0.15	0.15	4.60
มอเตอร์		บาท				0.04	0.04	1.11
จุกประหยัด		บาท				0.05	0.05	1.53
ผ้าฟางใหญ่		บาท				0.01	0.01	0.17
ผ้าฟางเล็ก		บาท				0.00	0.00	0.02
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.00	0.00	0.08
รถเข็นที่บ		บาท				0.01	0.01	0.38
กระสอบขาว		บาท				0.02	0.02	0.49

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

รายการ	ก่อนเห็นชอบขารอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด
ตาข่ายขนาด 15 กก.		บาท				0.00	0.00	0.04
เชงพลาสติก 32*46		บาท				0.00	0.00	0.01
เชงพลาสติก 36*54		บาท				0.00	0.00	0.02
เชงพลาสติก 60*54		บาท				0.00	0.00	0.07
โรงเก็บอุปกรณ์		บาท				0.04	0.04	1.08
อาคารอเนกประสงค์		บาท				0.24	0.24	7.21
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				3.00	1.96	1.34	3.30	100.00
ราคาขายส่ง (บาท)					4.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					1.61			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.04			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					0.70			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					25.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					40.26			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					50.98			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					17.41			
ราคาขายปลีก (บาท)					4.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					2.11			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.54			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					1.20			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					33.33			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					46.90			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					56.42			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					26.59			
(2) ต้นทุนการตลาด								
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)							0.00	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					3.30			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					0.70			
ส่วนต่างของราคาขายปลีกกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					1.20			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					3.30			

ตารางที่ ค.2 ต้นทุนก้อนเห็ดขอนแก่น

รายการ	ก้อนเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 2							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					1.96	0.60	2.56	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ส่วนผสมก้อน		บาท			1.51		1.51	41.54
เชื้อเห็ด		บาท			0.11		0.11	3.03
1.2 วัตถุดิบรอง								
ถุงพลาสติก 6.5×11.5		บาท			0.25		0.25	6.88
หนัวยาง		บาท			0.05		0.05	1.29
1.3 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ฟืน		บาท			0.04		0.04	1.10
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.00		0.00	0.11
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				0.60	0.60	16.51
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขวิด		บาท				0.05	0.05	1.38
พลั่ว		บาท				0.01	0.01	0.22
บัวรดน้ำ		บาท				0.00	0.00	0.06
เตาต้ม		บาท				0.26	0.26	7.24
เครื่องอัดก้อน		บาท				0.01	0.01	0.19
มอเตอร์ 3 แรง		บาท				0.02	0.02	0.43
เครื่องผสมวัตถุดิบ 100 กก.		บาท				0.15	0.15	4.26
มอเตอร์		บาท				0.04	0.04	1.03
จุกประหยัด		บาท				0.03	0.03	0.69
ผ้าฟางใหญ่		บาท				0.01	0.01	0.21
ผ้าฟางเล็ก		บาท				0.00	0.00	0.03
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.00	0.00	0.11
รถเข็นทึบ		บาท				0.02	0.02	0.48
กระสอบขาว		บาท				0.09	0.09	2.48
ตาข่ายขนาด 15 กก.		บาท				0.00	0.00	0.06
เชงพลาสติก 32*46		บาท				0.00	0.00	0.01

ตารางที่ ค.2 (ต่อ)

รายการ	ก้อนเห็ดขอนขาวรอบการผลิตที่ 2							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด
แข่งพลาสติก 36*54		บาท				0.00	0.00	0.02
แข่งพลาสติก 60*54		บาท				0.00	0.00	0.09
โรงเก็บอุปกรณ์		บาท				0.05	0.05	1.38
อาคารอเนกประสงค์		บาท				0.33	0.33	9.17
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				3.00	1.96	1.67	3.63	100.00
ราคาขายส่ง (บาท)					4.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					1.44			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.04			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					0.37			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					25.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					35.98			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					50.98			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					9.13			
ราคาขายปลีก (บาท)					4.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					1.94			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.54			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					0.87			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					33.33			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					43.09			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					56.42			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					19.23			
(2) ต้นทุนการตลาด								
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)							0.00	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					3.63			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					0.37			
ส่วนต่างของราคาขายปลีกกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					0.87			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					3.63			

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ ค.3 ต้นทุนก้อนเห็ดนางฟ้า

รายการ	ก้อนเห็ดนางฟ้ารอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					1.53	0.60	2.13	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ส่วนผสมก้อน		บาท			1.07		1.07	23.29
เชื้อเห็ด		บาท			0.11		0.11	2.38
1.2 วัตถุดิบรอง								
ถุงพลาสติก 6.5×11.5		บาท			0.25		0.25	5.42
หนัวยาง		บาท			0.05		0.05	1.02
1.3 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ฟืน		บาท			0.04		0.04	0.87
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.00		0.00	0.09
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				0.60	0.60	13.00
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขูด		บาท				0.05	0.05	1.08
พลั่ว		บาท				0.01	0.01	0.17
บัวรดน้ำ		บาท				0.00	0.00	0.05
เตาต้ม		บาท				0.26	0.26	5.70
เครื่องหั่นฟาง 4 ใบมีด		บาท				1.30	1.30	28.17
มอเตอร์		บาท				0.10	0.10	2.17
เครื่องอัดก้อน		บาท				0.01	0.01	0.15
มอเตอร์ 3 แรง		บาท				0.02	0.02	0.34
เครื่องผสมวัตถุดิบ 100 กก.		บาท				0.15	0.15	3.35
มอเตอร์		บาท				0.04	0.04	0.81
จุกประหยัด		บาท				0.03	0.03	0.55
ตาข่ายสี่เหลี่ยม		บาท				0.02	0.02	0.35
ผ้าฟางใหญ่		บาท				0.01	0.01	0.17
ผ้าฟางเล็ก		บาท				0.00	0.00	0.02
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.00	0.00	0.08
รถเข็นที่บ		บาท				0.02	0.02	0.38
กระสอบขาว		บาท				0.09	0.09	1.95

ตารางที่ ค.3 (ต่อ)

รายการ	ก่อนเห็นฉันทาประกอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด
ตาซังขนาด 15 กก.						0.00	0.00	0.04
เซ่งพลาสดิก 32*46						0.00	0.00	0.01
เซ่งพลาสดิก 36*54						0.00	0.00	0.02
เซ่งพลาสดิก 60*54						0.00	0.00	0.07
โรงเก็บอุปกรณั						0.05	0.05	1.08
อาคารอเนกประสงค์						0.33	0.33	7.22
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				3.00	1.53	3.09	4.62	100.00
ราคาขายส่ง (บาท)					4.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					1.87			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.47			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					-0.62			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					25.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					46.85			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					61.85			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					-15.39			
ราคาขายปลีก (บาท)					4.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					1.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					2.37			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					2.97			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					-0.12			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					33.33			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					52.76			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					66.09			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					-2.57			
(2) ต้นทุนการตลาด								
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)							0.00	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					4.62			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					-0.62			
ส่วนต่างของราคาขายปลีกกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					-0.12			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					4.62			

ตารางที่ ค.4 ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 1

รายการ	ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					3.25	9.29	12.54	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ก้อนเห็ด		บาท			3.19		3.19	19.74
1.2 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.06		0.06	0.37
ค่าพลาสติกใส		บาท			0.02		0.02	0.12
ค่ามีดเปิดหน้า		บาท			0.01		0.01	0.03
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				9.29	9.29	57.47
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขวิด		บาท				0.05	0.05	0.31
สายยาง		บาท				0.01	0.01	0.05
ปืนฉีดน้ำ		บาท				0.00	0.00	0.01
โรงเรือนเพาะเห็ด		บาท				0.26	0.26	1.63
ตาข่ายพรางแสง 80%		บาท				1.30	1.30	8.04
ถังพ่นยา		บาท				0.10	0.10	0.62
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.01	0.01	0.04
ชั้นวางก้อนเห็ด		บาท				0.02	0.02	0.10
ตาข่ายขนาด 15 กก.		บาท				0.15	0.15	0.96
แข่งพลาสติกเล็ก		บาท				0.04	0.04	0.23
แข่งพลาสติก 22*30		บาท				0.03	0.03	0.16
แข่งพลาสติก 26*38		บาท				0.02	0.02	0.10
อาคารเอนกประสงค์		บาท				0.01	0.01	0.05
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				0.00	3.28	11.28	14.55	
ราคาขายส่ง (บาท)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					17.46			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					26.75			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด(บาท/หน่วย)					15.45			

ตารางที่ ค.4 (ต่อ)

รายการ	ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					100.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					58.20			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					89.16			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					51.49			
ราคาขายปลีก (บาท)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					17.46			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					26.75			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					15.45			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					100.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					58.20			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					89.16			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					51.49			
(2) ต้นทุนการตลาด					1.61	0.00	1.61	
ถุงพลาสติก					1.60		1.60	9.90
เชือกฟาง					0.01		0.01	0.06
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					1.61		1.61	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					16.16			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					13.84			
ส่วนต่างของราคาขายปลีกกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					13.84			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					16.16			100.00

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ ค.5 ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 2

รายการ	ดอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 2							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					3.69	12.06	15.75	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ก้อนเห็ด		บาท			3.63		3.63	10.20
1.2 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.06		0.06	0.17
ค่าพลาสติกใส					0.02		0.02	0.06
ค่ามัดเปิดหน้า		บาท			0.03		0.03	0.08
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				12.06	12.06	33.85
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขวด		บาท				0.30	0.30	0.84
สายยาง		บาท				0.20	0.20	0.57
ปืนฉีดน้ำ		บาท				0.02	0.02	0.05
โรงเรือนเพาะเห็ด		บาท				8.04	8.04	22.57
ตาข่ายพรางแสง 80%		บาท				0.92	0.92	2.58
ถังพ่นยา		บาท				0.27	0.27	0.75
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.04	0.04	0.12
ชั้นวางก้อนเห็ด		บาท				2.22	2.22	6.23
ตาข่ายขนาด 15 กก.		บาท				0.03	0.03	0.09
แข่งพลาสติกเล็ก		บาท				0.02	0.02	0.05
แข่งพลาสติก 22*30		บาท				0.01	0.01	0.04
แข่งพลาสติก 26*38		บาท				0.01	0.01	0.03
อาคารอเนกประสงค์		บาท				6.13	6.13	17.20
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				0.00	3.74	30.27	34.01	
ราคาขายส่ง (บาท)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					14.25			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					26.31			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					-4.01			

ตารางที่ ค.5 (ต่อ)

รายการ	คอกเห็ดขอนแก่นรอบการผลิตที่ 2							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็น เงินสด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					100.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					47.48			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					87.69			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					-13.38			
ราคาขายปลีก (บาท)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					30.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					14.25			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					26.31			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					-4.01			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					100.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					47.48			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					87.69			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายปลีก (ร้อยละ)					-13.38			
(2) ต้นทุนการตลาด					1.61	0.00	1.61	
ถุงพลาสติก					1.60		1.60	4.49
เชือกฟาง					0.01		0.01	0.03
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					1.61		1.61	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					35.62			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					-5.62			
ส่วนต่างของราคาขายปลีกกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					-5.62			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					35.62			100.00

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ ค.6 ดอกเห็ดนางฟ้ารอบการผลิตที่ 1

รายการ	ดอกเห็ดนางฟ้ารอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
(1) ต้นทุนการผลิต								
ต้นทุนผันแปร					4.68	4.62	9.29	
1. วัตถุดิบ								
1.1 วัตถุดิบหลัก								
ก้อนเห็ด		บาท			4.62		4.62	25.49
1.2 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ								
ค่าไฟฟ้า		บาท			0.06		0.06	0.33
ค่าพลาสติกใส		บาท			0.02		0.02	0.11
ค่ามัดเปิดหน้า		บาท			0.01		0.01	0.07
2. แรงงาน								
ค่าแรง		บาท				4.62	4.62	25.48
ต้นทุนคงที่								
ค่าเสื่อมราคา								
คอกขวด		บาท				0.25	0.25	1.38
สายยาง		บาท				0.08	0.08	0.43
ปืนฉีดน้ำ		บาท				0.01	0.01	0.04
โรงเรือนเพาะเห็ด		บาท				2.95	2.95	16.31
ตาข่ายพลาสติก 80%		บาท				0.35	0.35	1.94
ถังพ่นยา		บาท				0.12	0.12	0.68
ตาข่ายขนาด 60 กก.		บาท				0.02	0.02	0.11
ชั้นวางก้อนเห็ด		บาท				1.02	1.02	5.62
ตาข่ายขนาด 15 กก.		บาท				0.01	0.01	0.08
เข่งพลาสติกเล็ก		บาท				0.01	0.01	0.04
เข่งพลาสติก 22*30		บาท				0.01	0.01	0.03
เข่งพลาสติก 26*38		บาท				0.00	0.00	0.03
อาคารอเนกประสงค์		บาท				2.34	2.34	12.94
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)				0.00	4.71	11.79	16.50	
ราคาขายส่ง (บาท)					20.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการ (บาท/หน่วย)					20.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)					10.71			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)					15.32			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย)					3.50			

ตารางที่ ค.6 (ต่อ)

รายการ	ดอกเห็ดนางฟ้ารอบการผลิตที่ 1							
	ปริมาณ	หน่วย	ราคา	ต้นทุน กิจการ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
					เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกิจการต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					100.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					53.55			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					76.62			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดต่อราคาขายส่ง (ร้อยละ)					17.50			
(2) ต้นทุนการตลาด					1.61	0.00	1.61	
ถุงพลาสติก					1.60		1.60	8.83
เชือกฟาง					0.01		0.01	0.06
ต้นทุนการตลาดทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					1.61		1.61	
(3) ต้นทุนการผลิตและการตลาดต่อหน่วย (บาท) (1)+(2)					18.11			
ส่วนต่างของราคาขายส่งกับต้นทุนการผลิตและการตลาด					1.89			
(4) ต้นทุนการจัดการ					0.00			
ต้นทุนการจัดการทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)					0.00			
ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อหน่วย (บาท) (3)+(4)					18.11			100.00

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

ที่ปรึกษาโครงการ	ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร	
หัวหน้าโครงการ	รศ. ดร. อารี วิบูลย์พงศ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
หัวหน้าโครงการร่วม	อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นักวิจัยส่วนกลาง	รศ. ดร. อารี วิบูลย์พงศ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รศ. ดร. พิชิต ธานี	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ผศ. ดร. พัฒนา เจียรวิริยะพันธ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	อาจารย์ลักขมี วรชัย	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	อาจารย์ศรัณย์ อารยะรังสฤษฎ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ดร. ไพรัช กาญจนการุณ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รศ. พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ผศ. กาญจนา ไชคถาวร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	อาจารย์วิมล อารยะรัตน์	คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	อาจารย์วีรศักดิ์ สมยานะ	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	อาจารย์นันทมน ธีระกุล	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ประทานทิพย์ กระมล	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	สุชุม พันธุ์รงค์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	พุทธรพรรณ ชันตันธง	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	พิมลพรรณ บุญยะเสนา	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยนักวิจัย	พิมพิมล แก้วมณี	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	กนกวรรณ มูลละ	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	ทินรัตน์ พัทธพงศ์เจริญ	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	กฤษฎา แก่นมณี	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	พีรพงษ์ ปราบริปู	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
	รัตนา แก้วเสน	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร

	คัคนา กันตะพัฒนะ	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
ผู้ช่วยบริหารโครงการ	พิมพิมล แก้วมณี	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
เลขานุการโครงการ	นาริรัตน์ ทนดี	ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
นักวิจัยวิสาหกิจชุมชนและนักวิจัยร่วม		
นักวิจัยวิสาหกิจชุมชน	นักวิจัยร่วม	
เถลิงศก คงมั่น	กลุ่มแปรรูปอาหารบ้านทุ่งยาว	
ประหยัด มณีมูล	กลุ่มสตรีทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย	
สุรพงษ์ กุสาวดี	กลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2	
สมเด็จ คันธะวงค์	กลุ่มจักสานทางมะพร้าวบ้านสันกอตาล	
ปรีชา ปวงคำ	กลุ่มแกะสลักไม้ในครัวเรือนบ้านถ้ำผาตอง	
นราวุฒิ นันตติอย	กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านสันหลวงใต้	
ธวัช ไสสม	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อญี่ปุ่น	
ไกรสร บัญญัติศิลป์	กลุ่มทอผ้าบ้านเด่นตะวันตก	
สุนันท์ จันทร์สว่าง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันตันดู่	
อัญชนา ตีทขาว	กลุ่มโคมไฟและตุ้มขี้ผึ้งล้านนา	
วนิดา ด้วงอิน	กลุ่มหัตถกรรมกระดาดสาบ้านต้นเปา	
ราพรรณ ศิริจันทร์นันท	กลุ่มจักสานบ้านไชยสถาน	
ทรงพร เชื้อสุริยา	กลุ่มหน่อไม้ดองวังเจ้า	
ประจวบ เชนันต์	กลุ่มอาชีพทำน้ำตาลสดเด่นตาล	
ดิเรก ปิติสาร	กลุ่มข้าวกล้องพลังน้ำตก	
สุภาพร เข้มทอง	กลุ่มข้าวแควงบาตำชุมชนหัวเดียด	
พิมลรัตน์ ตาคำ	กลุ่มทอผ้าปาเกอญอบ้านปาไร่เหนือ	
สิริพร สีลาภรณ์	กลุ่มสมุนไพรชาวเขาเผ่าม้งบ้านทรัพย์เจริญ	
กรุณา การินไชย	กลุ่มแปรรูปมะไฟบ้านกอก	
เฉลิมชัย ชมพูนุฒิกุล	กลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยม	
สุนีย์ บัณฑิต	กลุ่มตีเหล็กบ้านป่าตาง	
สมพงษ์ สัตยสุนทร	กลุ่มทอผ้าลายโบราณบ้านท่าควาย	
อรชร จรัสแผ้ว	กลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง	
ณัฐนรี ยะราช	กลุ่มทอผ้าบ้านไผ่งาม	
พรพจน์ พนาธิกุล	กิจการปลาส้มศรีทน	
กุลวดี เขียวแก้ว	กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านสันปูเลย	
ไพนี ทองน้อย	กลุ่มไม้กวาดด้ามถักลาย	
ไพฑูรย์ ศรีราชจันทร์	กลุ่มผ้าปักชาวเขานบ้านปางค่า	
ธีรศักดิ์ ปันกิติ	กลุ่มเกษตรทำนาบ้านตำม่อน (สุรากลั่นสิงโตทอง)	

วรวิทย์ ปันสุวรรณ
พิเชฐ บุญยะรัตน์
อำไพ บัวระดก
ประทีป อริยจารุกุล
สุเมธ ผสมทอง
แคทรียา สัตยสุนทร
พูนศรี สวิง
เปรมฤทัย ไกรวิจิตร
ศุภรณันท์ ศรีเจริญ
พิเชษฐ อาจสามารถ
พีชมงคล สิงห์กุล
เดือน เมืองมูล
กัลยา ประพันธ์
ธนพร วิบูลย์อรรถ
เสาวนีย์ เกียรติศิริถาวร
วุฒิชัย ไชยกาญจน์
พจน์ คำวิชัยมงคล
สุเทพ วงศ์สุภา
เจลา ผดุงพงษ์
ประสิทธิ์ศรี สิงห์กำพล
นันทิญา สุสา
สุภาพ คำตัน
กัลปพฤกษ์ ผดุงพงษ์
ณัฐริกา สกุลศรีนำชัย
กอง สรพงษ์
บำเพ็ญ เมืองมูล
ลำดวน วงศ์ผืน
รัศมี สีดาเพ็ง
ฐิติรัตน์ ลิขโม่งค์
อุดมศักดิ์ สาครสินธุ์
วิภารัตน์ สิงห์แก้ว
วรวัฒน์ สินธพานนท์
สมชาย วงศ์เขียว
สุรวิ ชัยมงคล

กลุ่มแม่บ้านแปรรูปการเกษตรเนื้อสัตว์
กลุ่มจักสานหวายบ้านก้อต
กลุ่มแปรรูปอาหาร หมู่ที่ 12 บ้านเหล่าป่าฝาง
กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสาบ้านลองลือบุญ
กลุ่มหัตถกรรมผ้าคันมือบ้านธรรมเมือง
กิจการพรมเช็ดเท้าคุณอรพิน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (ข้าวกล้อง)
กลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรบ้านปางไฮ
กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านน้ำรัด
กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสบสอย
กลุ่มตัดเย็บผ้าไหมเมืองปอน
กลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยหอม
กลุ่มทอผ้าบ้านคะปวง
กลุ่มจักสานบ้านเลโคะ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำข้าวแต่น้ำแดงโมบ้านทุ่งม่านเหนือ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเจดีย์แม่ครัว
กลุ่มจักสานกล่องข้าวหกเหลี่ยม
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะคา
กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษจากเยื่อตะขบป่า
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรข้าวแต่น้ำแดงโมจี้วัฒณ์
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมดนตรีไทย (ขิม)
กลุ่มทอผ้าบ้านกิวพัฒนา
กลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านปางประดู่
กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวร่วมจักรหัตถกรรม
กลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย ดินญี่ปุ่นและดินหอมมะลิ
กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านต้นผึ้ง
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งตำบลเหล่ายาว
กลุ่มทอผ้าบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว
กลุ่มทอผ้ายกดอกบ้านแม่สารบ้านตอง
กลุ่มทอผ้าบ้านแม่ขนาด
กลุ่มเครื่องเงินเด่นทรายมูล
กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูป่าขุนแม่กวง
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านยางพระธาตุ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่จ้องใต้

รายชื่อรายงานวิจัยและเอกสารของโครงการ

รายงานกรณีศึกษา

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปอาหารบ้านทุ่งยาว
รายงานกรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย
รายงานกรณีศึกษากลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2
รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานทางมะพร้าวบ้านสันกอตาล
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแกะสลักไม้ในครัวเรือนบ้านถ้ำผาตอง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านสันหลวงใต้
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อญี่ปุ่น
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านเด่นตะวันใต้
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันตันดู่
รายงานกรณีศึกษากลุ่มโคมไฟและตุ้มไชยล้านนา
รายงานกรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมกระดาดสาบ้านต้นเปา
รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานบ้านต้นโชคหลวง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มหน่อไม้ดองวังเจ้า
รายงานกรณีศึกษากลุ่มอาชีพทำน้ำตาลสดเด่นตาล
รายงานกรณีศึกษากลุ่มข้าวกล้องพลังน้ำตก
รายงานกรณีศึกษากลุ่มข้าวแคบงาดำชุมชนหัวเตี้ยด
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าปาเก๋อญอบ้านป่าไร่เหนือ
รายงานกรณีศึกษากลุ่มสมุนไพรชาวเขาเผ่าม้งบ้านทรัพย์เจริญ
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปมะไฟเงินบ้านนอก
รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยม
รายงานกรณีศึกษากลุ่มตีเหล็กบ้านป่าด่าง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าลายโบราณบ้านท่าควาย
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านไผ่งาม
รายงานกรณีศึกษากิจการปลาส้มศรีทน
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านสันปูเลย
รายงานกรณีศึกษากลุ่มไม้กวาดด้ามถักลาย

รายงานกรณีศึกษากลุ่มผ้าปักชาวเขานบ้านปางค่า

รายงานกรณีศึกษากลุ่มเกษตรทำนาบ้านด้าม่อน (สุรากลั่นสิงโตทอง)

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านแปรรูปการเกษตรเนื้อสัตว์

รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานหวายบ้านก้อต

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปอาหาร หมู่ 12 บ้านเหล่าป่าฝาง

รายงานกรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสาบ้านลองลือบุญ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมผ้าดันมือบ้านธรรมเมือง

รายงานกรณีศึกษากิจการพรมเช็ดเท้าคุณอรพิน

รายงานกรณีศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพข้าวกล้องบ้านเหมืองหม้อ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านปางไฮ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านน้ำรัด

รายงานกรณีศึกษากลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสบสอย

รายงานกรณีศึกษากลุ่มตัดเย็บผ้าไต้เมืองปอน

รายงานกรณีศึกษากลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยห้อม

รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านคะปวง

รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานบ้านเลโคะ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำข้าวแต่น้ำแดงโมบ้านทุ่งม่านเหนือ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเจดีย์แม่ครัว

รายงานกรณีศึกษากลุ่มจักสานกล่องข้าวหกลเหลี่ยม

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกาะคา

รายงานกรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษจากเยื่อตะขบป่า

รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองหล่าย

รายงานกรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมดนตรีไทย (ขิม)

รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านกิวพัฒนา

รายงานกรณีศึกษากลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านปางประดู่

รายงานกรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวร่วมจัดหัตถกรรม

รายงานกรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย ดินญี่ปุ่น และดินหอมมะลิ

รายงานกรณีศึกษากลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

รายงานกรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งตำบลเหล่ายาว

รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว

รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้ายกดอกบ้านแม่สารบ้านตอง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านแม่ขนาด
รายงานกรณีศึกษากลุ่มเครื่องเงินเด่นทรายมูล
รายงานกรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูป่าขุนแม่กวง
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านยางพระธาตุ
รายงานกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์แฮมพุดสมุนไพรบ้านแม่จ๋องใต้

แผนธุรกิจ/แผนปรับปรุงโครงสร้าง

แผนธุรกิจกลุ่มแปรรูปอาหารบ้านทุ่งยาว
แผนธุรกิจกลุ่มสตรีทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย
แผนธุรกิจกลุ่มเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ดครบวงจรบ้านไม้ยา หมู่ที่ 2
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานทางมะพร้าวบ้านสันกอตาล
แผนธุรกิจกลุ่มแกะสลักไม้ในครัวเรือนบ้านถ้ำผาตอง
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านสันหลวงใต้
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อปู้
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านเด่นตะวันตก
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันต้นดู่
แผนธุรกิจกลุ่มโคมไฟและตุ๊กตาด้านนา
แผนธุรกิจกลุ่มหัตถกรรมกระดาษสาบ้านต้นเปา
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานบ้านต้นโชคหลวง
แผนธุรกิจกลุ่มอาชีพทำน้ำตาลสดเด่นตาล
แผนธุรกิจกลุ่มหน่อไม้ดองวังเจ้า
แผนธุรกิจกลุ่มข้าวกลึงพลังน้ำตก
แผนธุรกิจกลุ่มแปรรูปมะไฟที่บ้านกอก
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยม
แผนธุรกิจกลุ่มตีเหล็กบ้านป่าด่าง
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านไผ่งาม
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าลายโบราณบ้านท่าควาย
แผนธุรกิจกิจการปลาส้มศรีทน

แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าไทยลื้อบ้านสันปูเลย
แผนธุรกิจกลุ่มไม้กวาดด้ามถักลาย
แผนธุรกิจกลุ่มผ้าปักชาวเขาน่านปางค่า
แผนธุรกิจกลุ่มเกษตรทำนาบ้านตำม่อน (สุรากลั่นสิงโตทอง)
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านแปรรูปการเกษตรเนื้อสัตว์
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานหวายบ้านก้อต
แผนธุรกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษบ้านลองลือบุญ
แผนธุรกิจกิจการพรมเช็ดเท้าคุณอรพิน
แผนธุรกิจกลุ่มส่งเสริมอาชีพข้าวกล้องบ้านเหมืองหม้อ
แผนธุรกิจกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านปางไฮ
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านน้ำริด
แผนกลุ่มหัตถกรรมผ้าต้นมือบ้านธรรมเมือง
แผนธุรกิจกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสบสอย
แผนธุรกิจกลุ่มตัดเย็บผ้าไหมเมืองปอน
แผนธุรกิจกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยหอม
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านกะปวง
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานบ้านเลโคะ
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำข้าวแต่น้ำแดงโอบบ้านทุ่งม่านเหนือ
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเจดีย์แม่ครัว
แผนธุรกิจกลุ่มจักสานกล่องข้าวหกละเอียด
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกาะคา
แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองหล่าย
แผนธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมดนตรีไทย (ซิม)
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านกิวพัฒนา
แผนธุรกิจกลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านปางประดู่
แผนธุรกิจกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวร่วมจัดหัตถกรรม
แผนธุรกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย ดินญี่ปุ่น และดินหอมมะลิ
แผนธุรกิจกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง
แผนธุรกิจกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้งตำบลเหล่ายาว
แผนธุรกิจกลุ่มทอผ้าบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว

แผนธุรกิจกลุ่มทอดผ้ายกดอกบ้านแม่สารบ้านตอง

แผนธุรกิจกลุ่มทอดผ้าบ้านแม่ขนาด

แผนธุรกิจกลุ่มเครื่องเงินเด่นทรายมูล

แผนธุรกิจกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูป่าขุนแม่กวัง

แผนธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านยางพระธาตุ

แผนธุรกิจกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์แฮมหมูสมุนไพรบ้านแม่จ๋องใต้

แผนปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มสมุนไพรชาวเขาเผ่าม้งบ้านทรัพย์เจริญ

แผนปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มข้าวแควงดำชุมชนหัวเตี้ยด

แผนปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มทอดผ้าปาเก๋อญอบ้านป่าไร่เหนือ

**รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการการพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับ
วิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 1: ภาคเหนือตอนบน**

รายงานบทสรุปสำหรับผู้บริหาร กลยุทธ์การพัฒनावิสาหกิจชุมชน

รายงานบทเรียนจากกระบวนการสร้างนักวิจัยวิสาหกิจชุมชน